INFORMACJA
w zakresie skutków projektu ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki
Wpływ na instytucje kredytowe

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

WARSZAWA, 2016

OPRACOWANIE:

DEPARTAMENT BANKOWOŚCI KOMERCYJNEJ I SPECJALISTYCZNEJ

ORAZ INSTYTUCJI PŁATNICZYCH

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

Spis treści

Synteza 4

Mechanizm restrukturyzacji i jego skutki 5

Wpływ na planowane wartości wyników finansowych oraz adekwatność sektora bankowego 5

Wariant A 5

Wariant B 7

Zagrożenie w zakresie przeniesienia skutków restrukturyzacji na klientów banków lub budżet państwa 9

Wpływ na rynek nieruchomości 10

Testy warunków skrajnych (TWS) oraz wpływ projektu ustawy na adekwatność kapitałową banków 11

Koncepcja kursu sprawiedliwego 11

Zasady rozliczeń i kwestie rachunkowe 12

Podsumowanie 12

Wprowadzenie 14

CZĘŚĆ I. REGULACJE I NADZÓR 16

Prognozy ekonomiczne z lat 2007-2008 16

Najważniejsze działania w obszarze kredytów walutowych 18

Rekomendacje KNF 20

Działania Przewodniczącego KNF 21

Wyznaczenie domiaru kapitałowego 22

Porównanie przeciętnego kredytu PLN i CHF z lat 2005-2008 23

CZĘŚĆ II. Finansowanie kredytów walutowych 27

Struktura finansowania w sektorze bankowym 28

CZĘŚĆ III ANALIZA WYNIKÓW ANKIETY 30

Struktura portfela kredytów/pożyczek podlegających projektowi ustawy w zakresie zwrotu ze spreadów 30

Zwrot ze spreadów kredytów/pożyczek podlegających projektowi ustawy 33

Restrukturyzacja kredytów/pożyczek objętych projektem ustawy 35

Zasady rozliczeń i kwestie rachunkowe 35

Kurs sprawiedliwy – mechanizm działania i jego skutki 36

Założenia i uwagi do analizy wariantów restrukturyzacji 42

Wpływ na portfel kredytów i pożyczek - ujęcie bilansowe wpływu projektu ustawy 43

Wpływ projektu ustawy na sytuację finansową banków 45

Testy warunków skrajnych oraz wpływu projektu ustawy na adekwatność kapitałową banków 59

Porównanie założeń analizy UKNF i NBP 61

Podsumowanie 63

Synteza

W dniu 15 stycznia 2016 r. do Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego wpłynęło pismo Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z prośbą o oszacowanie skutków projektu ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki.

W celu pozyskania niezbędnych do analizy problemu danych Urząd przeprowadził **badanie ankietowe obejmujące 58 banków i oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych**, tj. wszystkie banki posiadające w bilansie (według stanu na koniec listopada 2015 r.) należności walutowe od podmiotów niefinansowych. **Banki posiadające portfele kredytów/pożyczek podlegających ustawie** mają znaczny udział w zagregowanych aktywach i kapitałach polskiego sektora bankowego**: 88% sumy bilansowej sektora i 90% funduszy własnych sektora.**

W portfelu udzielonych od początku 2000 r. do połowy 2011 r. kredytów/pożyczek, które spełniają kryteria skutkujące koniecznością dokonania przez banki zwrotu z tytułu spreadu, znajdują się zarówno kredyty/pożyczki aktualnie znajdujące się w bilansie banku, jak i te, które zostały przez banki spisane z bilansu w ciężar rezerw/odpisów oraz zostały już spłacone przez klientów. **Wartość zwrotu z tytułu spreadów dla wszystkich banków to 15,2 mld zł, przy czym 12,1 mld zł to zwrot z tytułu kredytów/pożyczek aktualnie znajdujących się w bilansie banku.** Znaczną część tej kwoty stanowią zwroty z tytułu spreadu pobranego w momencie udzielenia kredytu/pożyczki.

Do przeprowadzenia restrukturyzacji banki wyznaczały dla kredytów „kurs sprawiedliwy" (KWO) według kalkulatora zamieszczonego na stronie Kancelarii Prezydenta.

Uwzględniono 2 warianty:

- **Wariant A**: **założenie stałego** (od dnia 1.01.2016 r.) **kursu** wymiany złotego na waluty obce równego kursowi z dnia 31.12.2015 r. **oraz stałej** (od dnia 1.01.2016 r.) **stawki oprocentowania** równej stawce oprocentowania z dnia 31.12.2015 r.;
- **Wariant B**: **założenie stałego** (od dnia 1.01.2016 r.) **kursu** wymiany złotego na waluty obce, **wyższego o 25%** od kursu z dnia 31.12.2015 r. **oraz stałej** (od dnia 1.01.2016 r.) **stawki oprocentowania** równej stawce oprocentowania z dnia 31.12.2015 r.

Banki miały oszacować wpływ ustawy na swój wynik finansowy oraz pozycję kapitałową **według czterech scenariuszy**:

- **Restrukturyzacja wszystkich kredytów/pożyczek** podlegających ustawie – **zgodnie z art. 5** projektu ustawy.
- **Restrukturyzacja wszystkich kredytów/pożyczek** podlegających ustawie **– zgodnie z art. 6** projektu ustawy.
- **Restrukturyzacja kredytów/pożyczek** podlegających ustawie – **zgodnie z art. 7** projektu ustawy – wyłącznie kredytów/pożyczek o LTV powyżej 100% bez ograniczeń wskazanych w art. 7 ust. 4 ustawy.
- **Restrukturyzacja kredytów/pożyczek** podlegających ustawie – w podziale na metodę restrukturyzacji. Bank samodzielnie określa opłacalność restrukturyzacji z punktu widzenia

klienta (lub jej brak) oraz sposób restrukturyzacji dla poszczególnych kredytów/pożyczek. **Przy założeniu najbardziej prawdopodobnego, według banku, sposobu restrukturyzacji** (lub jej braku) danego kredytu.

Mechanizm restrukturyzacji i jego skutki

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że **przyjęta przez autorów projektu koncepcja prowadzi do silnego uprzywilejowania większości kredytobiorców walutowych z lat 2007-2008**. Powoduje to, że:

- Beneficjentami korzyści restrukturyzacji są ci klienci, którzy zaciągnęli kredyty w CHF w latach 2007-2008.
- **Największe koszty z tytułu restrukturyzacji poniosą te banki, które aktywnie udzielały kredytów w CHF w latach 2007-2008**, lub które nabyły inne banki posiadające portfele kredytowe z dużą liczbą mieszkaniowych kredytów walutowych udzielonych w latach 2007-2008.
- Skala asymetrii w preferowaniu klientów jest najbardziej widoczna poprzez porównanie obciążeń banków z tytułu restrukturyzacji kredytów w podziale na poszczególne generacje udzielonych kredytów. Z porównania tego widać, że:
  - ◊ Dla Wariantu A:
    - **Całkowite obciążenie banków w 2016 r. z tytułu spreadu i restrukturyzacji kredytów wynosi 66,9 mld zł.**
    - Obciążenie banków z tytułu restrukturyzacji kredytów udzielonych w 2007 i 2008 r. stanowi około 69% obciążeń.
    - **Obciążenie banków z tytułu restrukturyzacji kredytów udzielonych w innych latach niż 2007-2008 r stanowi około 31%.**
  - ◊ Dla Wariantu B proporcje są zbliżone.

Wpływ na planowane wartości wyników finansowych oraz adekwatność sektora bankowego

Podstawowym wariantem dokonanych wyliczeń jest Wariant A odnoszący się do kursów walutowych z dnia 31 grudnia 2015 r. Zakłada on utrzymanie stabilnych kursów walutowych w całym okresie realizacji restrukturyzacji kredytów. Dlatego też w UKNF dokonano wyliczeń o charakterze stress testu odnoszących się do realizacji restrukturyzacji przy kursach walut zwiększonych o 25%.

Wariant A

Obciążenie banków w 2016 r. w wyniku restrukturyzacji kredytów/pożyczek objętych projektem ustawy w zależności od wariantu i scenariusza wynosiło w scenariuszach 1, 2, 3 i 4, odpowiednio, **56,2 mld zł, 67,2 mld zł, 44,6 mld zł** i **66,9 mld zł.**

Prognozowany **współczynnik wypłacalności obniży się znacząco** wobec planowanych na 2016 r.

16,31% i wyniesie: **11,82% (scenariusz 1); 10,48% (scenariusz 2); 12,63% (scenariusz 3); 10,56% (scenariusz 4).**

	Scenariusz 4
Wariant A	
suma obciążeń banków (mld zł)	-66,9
suma ujemnych wyników banków (mld zł)	-58,4
udział banków ze ujemnym wynikiem w aktywach sektora	57,3%
udział banków z ujemnym wynikiem w depozytach sektora	59,4%
liczba banków z TCR<8%	6
niedobór funduszy do 8% (mld zł)	-18,6
udział banków z niedoborem funduszy w aktywach sektora	23,9%
udział banków z niedoborem funduszy w depozytach sektora	23,7%

Obciążenie banków w przypadku Scenariusza 4 (ocenianego przez banki jako najbardziej prawdopodobny) jest wysokie – jego poziom **sięga sześciokrotności wyniku finansowego netto**, przewidywanego przez banki na rok 2016. Rozłożenie obciążeń na różne grupy banków nie jest symetryczne:

- Największy zwrot ze spreadów oraz wartość umorzeń nastąpiłyby w grupie największych 5 banków. Niemniej banki te posiadają najwyższe zdolności do kreowania wyniku finansowego. Planowany wynik finansowy byłby dostateczny dla pokrycia zwrotów ze spreadu, jednak koszty umorzeń w wyniku restrukturyzacji stanowią trzykrotność wyniku finansowego.
- **W najtrudniejszej sytuacji znajduje się grupa z drugiej pod względem wielkości piątki banków**. Grupę tę dotknęłyby koszty zwrotów ze spreadu i umorzeń w wysokości ok. 1/3 całości tych kosztów w sektorze bankowym. Jednocześnie **banki te nie posiadają dostatecznych buforów dochodowych**. Ich roczny **wynik finansowy netto nie jest dostateczny dla pokrycia nawet zwrotów ze spreadu** – stanowi zaledwie ok. 1/3 tej wartości. **Wartość umorzeń stanowi dziesięciokrotność wyniku przewidywanego na 2016 r.**

Wysoki poziom kosztów, koniecznych do poniesienia w przypadku restrukturyzacji zgodnie ze Scenariuszem 4, przekłada się na **konieczność pokrycia istotnej części tych kosztów z funduszy własnych banków**. Z wyliczeń wynika, że **w 6 bankach poziom obniżenia funduszy własnych przekroczy 50%**, w tym:

- **W 3 bankach obniżenie funduszy własnych jest w przedziale pomiędzy 50% a 100%. Banki te posiadają: aktywa w kwocie 213,3 mld zł, depozyty sektora niefinansowego w kwocie 115,5 mld zł., w tym środki gwarantowane o wartości 62,1 mld zł**.
- **W 3 bankach koszty związane z restrukturyzacją przewyższają poziomy funduszy własnych (banki posiadają ujemne fundusze własne) na łączna kwotę 6,3 mld zł.** W odniesieniu do bilansów tych banków można odnotować: aktywa w kwocie 169,4 mld zł, depozyty sektora niefinansowego w kwocie 106,8 mld zł, w tym środki gwarantowane o wartości 82,2 mld zł.

W tabeli poniżej przedstawiono obraz rozkładu współczynników wypłacalności (w ujęciu łącznego współczynnika kapitałowego TCR) w następstwie dokonanej restrukturyzacji zgodnej ze scenariuszem 4A. Wyliczenia te wskazują, że:

- **Dla 6 banków poziom łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) zmniejszy się do wartości poniżej granicy 8%**.
- **W przypadku 5 banków nastąpi zmniejszenie współczynnika do poziomu poniżej 4%** (co stanowi 50% wymaganego poziomu 8%). Są to istotne banki, ze względu na: **łączny poziom aktywów w wysokości 344,7 mld zł, łączne poziomy depozytów sektora niefinansowego i środków gwarantowanych w wysokościach odpowiednio 208,5 mld zł (22% w sektorze bankowym) i 137,8 mld (22% w sektorze bankowym). Banki te posiadają ok. 10 mln klientów.**
- Należy nadmienić, że nawet przy liberalnym podejściu zejście poniżej granicy 50% wymaganego poziomu 8% zagraża dalszemu funkcjonowaniu banków i może prowadzić do jego likwidacji.

Struktura banków według łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4A

Poziom łącznego współczynnika kapitałowego	Liczba banków	Aktywa (mln zł)	zyski osiągnięte w 2015 r. (bez uwzględniania strat)	Depozyty sektora niefinansowego	Udział w depozytach sektora	Środki gwarantowane	Udział w środkach gwarantowanych sektora
TCR< 0%	3	169 398	815	106 760	11%	82 243	13%
0%≤TCR< 4%	2	175 324	1 432	101 742	11%	55 578	9%
4%≤TCR< 8%	1	38 006	172	13 740	1%	6 481	1%
8%≤TCR< 13,25%	8	389 243	3 213	239 768	26%	176 287	28%
TCR≥13,25%	12	627 565	6 754	354 823	38%	215 912	34%
RAZEM***	26	1 399 537	12 385	816 834	87%	536 501	85%

***Bez oddziałów instytucji kredytowych

Wprowadzenie rozwiązań wskazanych w projekcie ustawy (wariant 4A) **spowoduje powstanie straty finansowej w 15 bankach** (w tym w trzech krajowych). Łączny **ujemny wynik tych podmiotów wyniesie 58,4 mld zł** (w tym dla krajowych 21,8 mld zł). **Przy założeniu realizacji przez te banki planów postępowania naprawczego, banki te nie będą odprowadzały tzw. podatku bankowego. W wymiarze rocznym spowoduje to pomniejszenie wpływów budżetowych z tego tytułu o 2,8 mld zł.**

Wariant B

Wariant B stanowi istotny stess test dla procesu restrukturyzacji. Odnosi się on do sytuacji **wzrostu kursów walut w relacji do złotego o 25%**. Zdarzenie takie należy brać pod uwagę ze względu na możliwość jego materializacji:

- Wzrost kursu o 25% jest prawdopodobny, szczególnie w kontekście zdarzeń, jakie odnotowano w latach 2008-2009.
- W procesie realizacji restrukturyzacji mogą pojawić się okresowe zaburzenia na rynku walutowym, które mogą sprzyjać osłabieniu złotego w odniesieniu do innych walut.

Wzrost kursów o 25% należy traktować jedynie jako poziom benchmarku dla wykonania stress testu wpływu osłabienia złotego w trakcie realizacji restrukturyzacji kredytów. Istotność dokonanych

wyliczeń jest znacząca, nawet częściowa materializacja osłabienia złotego w czasie realizacji restrukturyzacji może bowiem istotnie zmienić obraz kosztów.

Dokonane wyliczenia wskazują, że obciążenia w Wariancie B (wzrost kursów o 25%), w zależności od scenariusza będą wynosić: **94,3 mld zł (scenariusz 1); 107,2 mld zł (scenariusz 2)**; **74,2 mld zł (scenariusz 3); 103,4 mld zł (scenariusz 4).**

Łączny współczynnik kapitałowy (TCR) w zależności od scenariusza kształtuje się na poziomie: **7,54% (scenariusz 1); 5,95% (scenariusz 2); 9,46% (scenariusz 3); 6,49% (scenariusz 4).**

	Scenariusz 4
Wariant B	
suma obciążeń banków (mld zł)	-103,4
suma ujemnych wyników banków (mld zł)	-93,7
udział banków ze ujemnym wynikiem w aktywach sektora	68,2%
udział banków z ujemnym wynikiem w depozytach sektora	71,2%
liczba banków z TCR<8%	11
niedobór funduszy do 8% (mld zł)	-46,4
udział banków z niedoborem funduszy w aktywach sektora	43,5%
udział banków z niedoborem funduszy w depozytach sektora	44,2%

Wyniki uzyskane po dokonanych wyliczeniach wskazują na:

- **Obciążenia banków w wyniku dokonanej restrukturyzacji wzrastają istotnie we wszystkich scenariuszach dokonanych wyliczeń**.
- W Scenariuszu 4B, wskazanym przez banki za najbardziej prawdopodobny, w przypadku wzrostu kursów walut **łączne obciążenia banków wzrastają do kwoty 103,4 mld zł. Stanowi to ok. 2/3 posiadanych przez sektor zasobów funduszy własnych.**
- Buforowanie obciążeń przez wypracowane wyniki finansowe jest nieistotne wobec wartości obciążeń, gdyż **obciążenia są 9 razy większe od prognozowanych na 2016 r. wyników finansowych.**
- Efektem obciążeń w takiej skali jest obniżenie łącznego współczynnika kapitałowego **(TCR) dla całego sektora do poziomu niższego niż poziom wymagany regulacyjnie**. Poziom współczynnika dla sektora osiągnąłby wartość 6,5%.
- **Do 12 zwiększa się liczba banków, w których wskutek restrukturyzacji obniżenie funduszy własnych jest wyższe niż 50%. Banki te posiadają 45% depozytów sektora niefinansowego oraz 46% środków gwarantowanych w sektorze bankowym**.

W tabeli poniżej przedstawiono obraz rozkładu współczynników wypłacalności (w ujęciu łącznego współczynnika kapitałowego TCR) w następstwie dokonanej restrukturyzacji zgodnej ze Scenariuszem 4. Wyliczenia te wskazują, że:

- **Dla 11 banków poziom łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) zejdzie poniżej granicy 8%.**
- **W przypadku 6 banków nastąpi obniżenie współczynnika do wartości poniżej 0%. Są to banki istotne** ze względu na: łączny poziom aktywów w wysokości 382,7 mld zł, łączny poziom depozytów sektora niefinansowego i wolumen środków gwarantowanych, które wynoszą,

odpowiednio, 222,2 mld zł (udział 24% w sektorze bankowym) i 144,3 mld zł (udział 23% w sektorze bankowym).

Struktura banków według łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4B

Poziom łącznego współczynnika kapitałowego	Liczba banków	Aktywa (mln zł)	zyski osiągnięte w 2015 r. (bez uwzględniania strat)	Depozyty sektora niefinansowego	Udział w depozytach sektora	Środki gwarantowane	Udział w środkach gwarantowanych sektora
TCR< 0%	6	382 729	2 418	222 242	24%	144 302	23%
0%≤TCR< 4%	0	0	0	0	0%	0	0%
4%≤TCR< 8%	5	312 607	3 068	192 567	21%	143 653	23%
8%≤TCR< 13,25%	3	76 636	145	47 201	5%	32 635	5%
TCR≥13,25%	12	627 565	6 754	354 823	38%	215 912	34%
RAZEM***	26	1 399 537	12 385	816 834	87%	536 501	85%

***Bez oddziałów instytucji kredytowych

Zagrożenie w zakresie przeniesienia skutków restrukturyzacji na klientów banków lub budżet państwa

Jak pokazano przy prezentacji wyników obciążeń banków z tytułu restrukturyzacji kredytów, zagrożenie dalszej działalności **dotyczy 5 banków** w przypadku utrzymania kursów walutowych na poziomie z dnia 31.12.2015 r., **oraz 6 banków przy wzroście kursu walut obcych o 25%** w relacji do kursu z końca grudnia 2015 r**. W konsekwencji zagrożone stają się depozyty klientów sektora niefinansowego** znajdujące się w bankach zagrożonych likwidacją. Koszty związane z likwidacją banku przenoszą się na:

- Budżet państwa w przypadku depozytów do kwoty stanowiącej równowartość 100 tys. euro na jednego klienta, z tytułu obowiązku gwarantowania depozytów.
- Klientów w przypadku nadwyżki ponad równowartość 100 tys. euro na jednego klienta.

Obraz udziału depozytów klientów niefinansowych w bankach zagrożonych likwidacją zamieszczono poniżej.

Rozkład kosztów restrukturyzacji zgodnej ze Scenariuszem 4 pomiędzy uczestników rynku i budżet państwa jest następujący:

Rodzaj obciążenia	Przyczyna powstania obciążenia	Warunek zaistnienia	Wariant A	Wariant B
Obciążenia dla banków	Efekt restrukturyzacji kredytów	Realizacja restrukturyzacji	66,9 mld zł	103,4 mld zł
Obciążenie budżetu państwa	Finansowanie wypłaty środków gwarantowanych	Zagrożenie dalszego funkcjonowania banku TCR poniżej 4%[1]	137,8 mld zł	144,3 mld zł
Obciążenie klientów	Brak możliwości wypłaty depozytów	Zagrożenie dalszego funkcjonowania banku o TCR poniżej 4%	70,7 mld zł	77,9 mld zł

Wpływ na rynek nieruchomości

W przypadku zwrotu nieruchomości przez klienta (scenariusz 3a i 3b) banki przyjmowały założenie, że odzyskają między 50% a 85% obecnej wartości nieruchomości. Niższą wartość zakładano w związku z podwyższoną podażą nieruchomości (z związku masowym przejęciem przez banki nieruchomości) oraz ze względu na przyspieszony charakter sprzedaży.

W związku z tym należy stwierdzić, że **realizacja projektu w zakresie art. 7 prowadziłaby do zmiany wartości nieruchomości na rynku** co w konsekwencji prowadziłoby do zmniejszenia również wartości zabezpieczeń dla kredytobiorców złotowych. Dodatkowo, proces mógłby ulec stopniowemu pogłębieniu, gdyż na skutek spadku cen, LtV kolejnych kredytobiorców pogorszy się i co w dalszej kolejności może to spowodować dodatkowe restrukturyzacje.
Wynika to z potencjalnej skali zjawiska. Według stanu na koniec 2015 r. w portfelach banków znajdowało się 180,6 tys. kredytów walutowych o LTV>100%, w przypadku których należy przypuszczać że kredytobiorcy rozważaliby zwrot nieruchomości (dodatkowo było 93,2 tys. kredytów

[1] Zgodnie z obowiązującą Ustawą Prawo bankowe (art. 147) jeżeli po upływie 6 miesięcy od daty nadzwyczajnego walnego zgromadzenia zwołanego w trybie określonym w art. 143 ust. 1 pkt 3 strata przekraczać będzie połowę funduszy własnych, Komisja Nadzoru Finansowego może podjąć decyzję o przejęciu banku przez inny bank, za zgodą banku przejmującego lub uchyleniu zezwolenia na utworzenie banku i jego likwidacji. Natomiast w art. 158 zostały określone przesłanki w przypadku zaistnienia których następuje zawieszenie działalności banku i ustanowieniu zarządu komisarycznego, o ile nie został on ustanowiony wcześniej oraz wystąpienie do właściwego sądu z wnioskiem o ogłoszenie upadłości lub z wnioskiem o otwarcie postępowania układowego: (1) aktywa banku nie wystarczają na zaspokojenie jego zobowiązań, (2) bank nie reguluje swoich zobowiązań w zakresie wypłaty środków, o których mowa w art. 2 pkt 2 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, wobec deponentów w rozumieniu art. 2 pkt 1 tej ustawy z powodów związanych bezpośrednio z sytuacją finansową banku, co z kolei stanowi spełnienie warunku gwarancji zgodnie z ustawą o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (wypłata środków gwarantowanych).
Projekt ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (druk nr 215) implementujący do krajowego porządku prawnego Dyrektywę BRR oraz zmiany do Dyrektywy DGS określa przesłanki uznania instytucji za zagrożonej upadłością. Komisja Nadzoru Finansowego dokonując oceny spełnienia tych przesłanek uwzględnia w szczególności:
1) naruszenie lub niebezpieczeństwo naruszenia przez podmiot wymogów w zakresie funduszy własnych, płynności i dźwigni finansowej;
2) ocenę podmiotu w wyniku badania i oceny nadzorczej wskazującą na niekorzystną sytuację finansową podmiotu;
3) stratę lub niebezpieczeństwo straty naruszającej w istotnym stopniu fundusze własne;
4) naruszenie określonego przez Fundusz minimalnego poziomu funduszy własnych i zobowiązań podlegających umorzeniu lub konwersji;
5) prowadzenie przez podmiot działalności z naruszeniem prawa lub statutu, które może prowadzić do niewypłacalności lub utraty płynności przez podmiot;
6) brak realizacji zaleceń Komisji Nadzoru Finansowego.

o LTV 80 100%, gdzie część kredytobiorców również rozważałaby zwrot nieruchomości, gdyby znalazła porównywalną a tańszą). Gdyby banki próbowały dokonać sprzedaży tych nieruchomości, to na rynku doszłoby do załamania cen na skutek braku możliwości wchłonięcia w krótkim okresie tak dużej podaży, jak też wstrzymania się popytu w związku z oczekiwaniem na pogłębienie spadku. To z kolei doprowadziłoby do ograniczenia inwestycji lub załamania budownictwa mieszkaniowego, jak też do zubożenia wszystkich obywateli posiadających nieruchomości (jak też Skarbu Państwa z tytułu posiadanych nieruchomości).

Testy warunków skrajnych (TWS) oraz wpływ projektu ustawy na adekwatność kapitałową banków

W uzupełnieniu do materiału „Wyniki testów warunków skrajnych w polskim sektorze bankowym w 2015 r." poniżej, jako dodatkowy wariant obliczeń, przedstawiono złożenie scenariusza szokowego TWS oraz wpływu projektu ustawy na adekwatność kapitałową banków.

Wyniki takiej analizy wskazują jednoznacznie, że **projekt ustawy jest zdecydowanie bardziej kapitałochłonny niż efekt zastosowania scenariusza szokowego zaprojektowanego przez NBP**. Złożenie scenariusza szokowego oraz wpływu projektu ustawy (Wariant B) **powoduje w efekcie wzrost niedoborów funduszy do poziomu regulacyjnego (TCR=8%) powyżej 51 mld zł.**

Łączny niedobór funduszy własnych banków względem minimalnego poziomu regulacyjnego (TCR=8%) po wprowadzeniu dodatkowych obciążeń - mln zł

	Dane sprawozdawcze (XII-2015)	Scenariusz referencyjny; prognoza banków (XII-2017)	Scenariusz referencyjny po wprowadzeniu obciążeń z tytułu FOŚG, FWK i podatku bankowego (XII-2017)	Scenariusz szokowy (XII-2017)	Scenariusz szokowy (XII-2017) +restrukturyzacja scenariusz 4A	Scenariusz szokowy (XII-2017) +restrukturyzacja scenariusz 4B
Liczba banków wykazujących niedobór funduszy własnych	0	0	0	1	7	13
Niedobór funduszy własnych tych banków	0	0	0	90,0	23 304,1	51 728,3
Udział aktywów tych banków w aktywach sektora ogółem	0	0	0	1,1%	25,0%	48,3%

Koncepcja kursu sprawiedliwego

Analizowany mechanizm „kursu sprawiedliwego" skutkuje zróżnicowaniem relacji ekonomicznych pomiędzy kredytobiorcami z różnych okresów, jak również pomiędzy kredytobiorcami, którzy zaciągnęli kredyt w tym samym dniu. W szczególności, z punktu widzenia długości okresu kredytowania, mechanizm preferuje kredytobiorców, którzy zaciągnęli kredyty na krótsze okresy, znajdujących się prawdopodobnie w lepszej sytuacji finansowej.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że przyjęta przez autorów projektu koncepcja prowadzi do silnego uprzywilejowania większości kredytobiorców walutowych z lat 2007-2008. Prowadzi to do sytuacji, w której niektórzy kredytobiorcy w praktyce nie ponieśliby dodatkowych kosztów wynikających z zaciągnięcia kredytu walutowego, a zarazem znaleźliby się w najlepszej sytuacji, co wyraziłoby się w najniższym stanie ich zadłużenia po „restrukturyzacji" (przed restrukturyzacją stan ich zadłużenia był najwyższy).

Zasady rozliczeń i kwestie rachunkowe

Zgodnie z wymogami wynikającymi z par. 40 MSR 39 z uwzględnieniem OS 62 tego MSR przewalutowanie kredytu oraz umorzenie jego części – bez względu na czas, w jakim nastąpi będzie powodowało konieczność rozpoznania nowego instrumentu finansowego wg wartości godziwej w księgach rachunkowych. **Oznacza to, że ujemna różnica pomiędzy wyłączaną z bilansu wartością portfela kredytowego a oszacowaną nową jego wartością godziwą (ujętą w bilansie) powinna być ujęta jednorazowo w kosztach.**

Podsumowanie

Obciążenie banków w następstwie restrukturyzacji kredytów/pożyczek objętych projektem ustawy w zależności od wariantu i scenariusza tworzy wysoki koszt dla banków. Dla bazowego wariantu kursów walut (Wariant A) **obciążenia te są wysokie oraz dla poszczególnych scenariuszy wynoszą: 56,2 mld zł (scenariusz 1); 67,2 mld zł (scenariusz 2); 44,6 mld zł (scenariusz 3); 66,9 mld zł (scenariusz 4).**

Za **najbardziej prawdopodobny przyjęto Scenariusz 4**, dla którego banki określały udział restrukturyzacji zgodnych ze scenariuszami 1- 3 w zależności od charakterystyk portfeli kredytowych w tych bankach.

1) W ujęciu całego sektora bankowego, pomimo wysokich kosztów restrukturyzacji (66,9 mld zł) **łączny współczynnik kapitałowy wynosi 10,56%.**
2) Jednak istotne znaczenie co do skali zmniejszenia funduszy własnych banków odgrywają takie czynniki jak udział portfela mieszkaniowych kredytów walutowych w aktywach banków, zaangażowanie banku w udzielanie kredytów walutowych w latach 2007 -2008 oraz efektywność banku i siła buforów dochodowych.
3) Przez czynniki, o których jest mowa powyżej **banki nie są obciążane symetrycznie**. Istnieje grupa banków, dla których **ubytek funduszy własnych jest istotny i poziomy funduszy własnych po dokonanej restrukturyzacji kredytów są istotnie niższe od poziomów wymaganych** regulacyjnie.
4) **Dla 6 banków poziom łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) zmniejsza się do wartości poniżej granicy 8%. W przypadku 5 banków nastąpi obniżenie współczynnika poniżej 4%** (co stanowi 50% wymaganego poziomu 8%). **Są to banki istotne**, ze względu na posiadanie aktywów w wysokości 344,7 mld zł, depozytów sektora niefinansowego w wysokości 208,5 mld zł oraz środków gwarantowanych w wysokości 137,8 mld zł. Pod względem depozytów klientów sektora niefinansowego oraz środków gwarantowanych banki te posiadają ok. 22% udział w sektorze bankowym.
5) **W procesie realizacji restrukturyzacji mogą pojawić się okresowe zaburzenia na rynku walutowym**, **które mogą sprzyjać osłabieniu złotego**. Wystąpienie warunków zbliżonych dla Wariantu B wydaje się więc racjonalnie prawdopodobne. **W Scenariuszu** 4B, wskazanym przez banki za najbardziej prawdopodobny, **w przypadku wzrostu kursów walut, łączne obciążenia**

banków wzrastają do kwoty 103,4 mld zł. Stanowi to ok. 2/3 posiadanych przez sektor zasobów funduszy własnych.

6) W Wariancie 2 obniżenie łącznego współczynnika kapitałowego **(TCR) do wartości poniżej 4% dotknie 6 banków. Są to istotne banki.** Łączny poziom aktywów w tych bankach wynosi aż 382,7 mld zł.
7) **Obniżenie poziomu współczynnika wypłacalności (TCR) do wartości poniżej 50% poziomu czyni istotne przesłanki dla likwidacji tych banków. W konsekwencji zagrożone stają się depozyty klientów sektora niefinansowego** znajdujące się w bankach zagrożonych likwidacją. **Koszty związane z likwidacją banku przenoszą się na**:
   - **Budżet państwa** w przypadku depozytów do kwoty stanowiącej równowartość 100 tys. euro na jednego klienta, z tytułu obowiązku gwarantowania depozytów.
   - **Klientów** w przypadku nadwyżki ponad równowartość 100 tys. euro na jednego klienta.

Skutki finansowe projektowanej ustawy mogą w efekcie nie tylko zachwiać stabilnością poszczególnych banków ale również prowadzić do utraty zaufania do systemu bankowego a w skrajnym scenariuszu spowodować kryzys finansowy.

Wprowadzenie

W dniu 15 stycznia 2016 r. do Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego wpłynęło pismo Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z prośbą o oszacowanie skutków projektu ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki. W piśmie zawarto prośbę o przekazanie danych na temat struktury całego portfela kredytów i pożyczek denominowanych w walutach obcych i indeksowanych do walut obcych. Dane te zamieszczono w załączniku.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego w celu pozyskania niezbędnych do analizy problemu danych przeprowadził badanie ankietowe obejmujące 58 banków i oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych, tj. wszystkie banki posiadające w bilansie (według stanu na koniec listopada 2015 r.) należności walutowe od podmiotów niefinansowych. Spośród ankietowanych podmiotów 28 posiada kredyty/pożyczki objęte projektem ustawy (23 banki komercyjne, 3 banki spółdzielcze oraz 2 oddziały zagranicznych instytucji kredytowych).

Badanie obejmowało ocenę potencjalnych skutków wprowadzenia wzmiankowanej ustawy. Banki miały oszacować jej wpływ na swój wynik finansowy oraz pozycję kapitałową. Dane należało przygotować w dwóch wariantach wg 4 scenariuszy: 3 scenariuszy zakładających wybór konkretnej metody restrukturyzacji (wg podanego artykułu ustawy) w odniesieniu do całego portfela kredytów/pożyczek podlegających ustawie (w przypadku scenariusza 3 część portfela o LtV powyżej 100%) oraz scenariusz 4, w którym banki dokonywały obliczeń zgodnie z własną oceną co do metody restrukturyzacji poszczególnych kredytów.
Przekazane do Urzędu wypełnione danymi ankiety, zostały poddane weryfikacji i w uzasadnionych przypadkach skorygowane przez przygotowujące je banki i ponownie przekazane do UKNF. Po procesie weryfikacji zebrane dane poddane zostały szczegółowej analizie, której celem była całościowa ocena sytuacji sektora.

Udział banków posiadających kredyty/pożyczki podlegające projektowi ustawy w sektorze

	liczba/wartość (mln zł)	Udział w sektorze
Kredyty/pożyczki podlegające projektowi ustawy	173 788	
Liczba banków	28	
Suma bilansowa	1 401 305	88%
Należności walutowe sektor niefinansowy	264 672	96%
Depozyty sektora niefinansowego	817 070	87%
Depozyty gwarantowane	536 501	85%
Zyski na 2015 r. (bez uwzględniania banków ze stratą)	12 378	91%

Banki/oddziały instytucji kredytowych posiadające portfele kredytów/pożyczek podlegających ustawie mają znaczny udział w zagregowanych aktywach i kapitałach (tu bez oddziałów instytucji kredytowych) polskiego sektora bankowego. W szczególności ich udział wynosi:

- 88% sumy bilansowej sektora;
- 90% funduszy własnych sektora.

Relacja łącznych aktywów tych banków do PKB wynosi 78%.

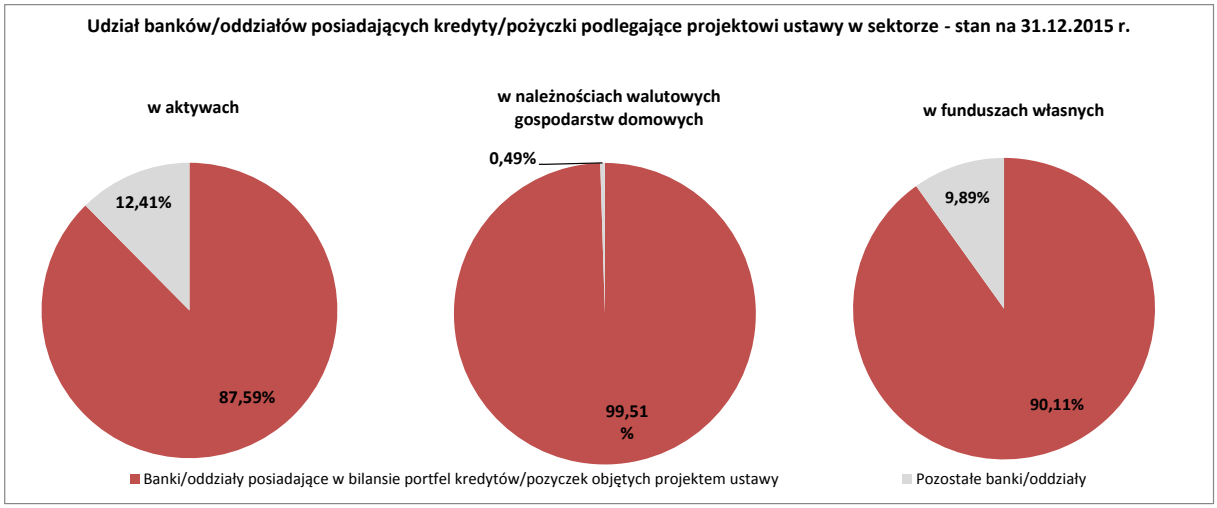

Istotnym wskaźnikiem, który obrazuje, jak obciążenia z tytułu restrukturyzacji kredytów podlegających projektowi ustawy mogą przenosić się na bank, jest udział tych kredytów w całości aktywów banku. Liczba banków, dla których udział kredytów podlegających ustawie jest wyższa niż 20% aktywów, wynosi 6, zaś wolumen aktywów w tych bankach stanowi kwotę 204 mld zł.

Banki posiadające kredyty/pożyczki podlegające projektowi ustawy

Kredyty/pożyczki podlegające ustawie do aktywów	**liczba banków**	**aktywa (mln zł)**	**udział w aktywach sektora**
>20%	6	204 448	13%
10%-20%	9	693 579	43%
<10%	13	503 278	31%
RAZEM	28	1 401 305	88%

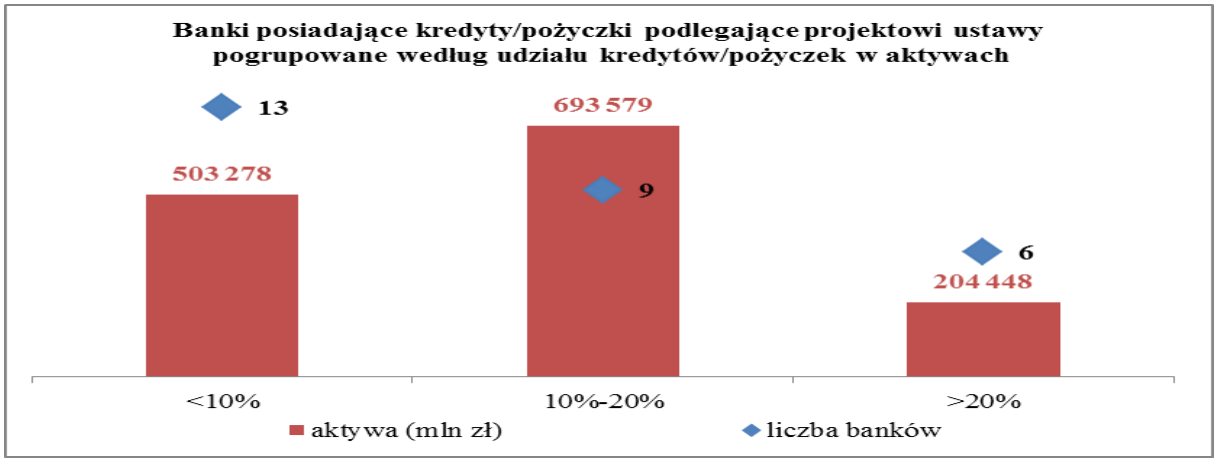

CZĘŚĆ I. REGULACJE I NADZÓR

Prognozy ekonomiczne z lat 2007-2008

Żadna instytucja nie przewidziała kryzysu jaki dotknie Polskę oraz globalną gospodarkę na przełomie 2008 r. i 2009 r. oraz jego eskalacji/odsłon w kolejnych latach (w tym przekształcenie w kryzys strefy euro). W 2007 r. a nawet w połowie 2008 r., co najwyżej wskazywano na niepewność w związku z zawirowaniami do jakich dochodziło na globalnych rynkach finansowych w związku z uwidocznieniem się w 2007 r. kryzysu subprime w USA. Dla przykładu:

1. W opracowanym w 2007 r. **uzasadnieniu do ustawy budżetowej na 2008 r.** (w znacznym stopniu opracowanej jeszcze przez ustępujący rząd J. Kaczyńskiego) **zakładano, m.in., że w latach 2008-2010 tempo wzrostu PKB będzie nie niższe niż 5% w skali roku, a średnioroczny kurs EUR/PLN będzie wynosił 3,74 w 2008 r.; 3,72 w 2009 r. oraz 3,71 w 2010 r., czyli zakładano minimalna aprecjację złotego.**

2. **W raporcie o inflacji z czerwca 2008 r. prognozowano, że tempo wzrostu PKB w Polce w 2009 r. nieznacznie się obniży do 4,8%, a w 2010 r. ponownie wzrośnie do 5,2%. W sprawie kursu EUR/PLN prognozowano jego stabilizację na poziomie poniżej 3,8** choć ponownie zwracano uwagę na niepewność.
   „Od czasu publikacji poprzedniego Raportu nastąpiło umocnienie nominalnego kursu złotego wobec euro oraz dolara amerykańskiego. W tym czasie obserwowane było również umocnienie względem euro korony czeskiej, korony słowackiej oraz forinta węgierskiego. ***Zmiany wartości złotego w omawianym okresie były determinowane czynnikami o charakterze krajowym i globalnym. W kierunku umocnienia złotego w okresie luty–czerwiec 2008 r. oddziaływały m.in. powiększenie się dysparytetu stop procentowych pomiędzy Polską i strefą euro oraz utrzymanie się wysokiego wzrostu gospodarczego****. W kierunku osłabienia złotego mogły oddziaływać natomiast dane i oczekiwania wskazujące na pogarszanie się salda na rachunku obrotów bieżących. Notowania kursu złotego kształtowały się również pod wpływem sytuacji na globalnych rynkach walutowych.* ***Pozytywna ocena klimatu inwestycyjnego na rynkach walutowych regionu przez inwestorów, m.in. w wyniku decyzji Komisji Europejskiej, która rekomendowała przystąpienie Słowacji do strefy euro, stanowiło czynnik sprzyjający aprecjacji złotego****."*

   Warto przy tym zaznaczyć, że **nie przewidywano załamania gospodarki w USA i strefie euro**. Co więcej oczekiwano, że w 2009 r. dojdzie do stopniowego przyspieszenia wzrostu co skłoni FED do rozpoczęcia cyklu zacieśniania polityki pieniężnej.

   „Scenariusz rozwoju sytuacji gospodarczej na świecie przyjęty w projekcji ***zakłada przejściowe spowolnienie wzrostu gospodarczego w 2008 i 2009 r.*** *Obniżenie aktywności gospodarczej zapoczątkowane obserwowanymi w ostatnim okresie zaburzeniami na rynkach finansowych oraz*

spadkiem cen części aktywów, w tym nieruchomości, obejmie zarówno Stany Zjednoczone i Wielką Brytanię jak i, z pewnym opóźnieniem, strefę euro. Założono przy tym, że stymulacja fiskalna oraz dotychczasowe obniżki stop procentowych przez System Rezerwy Federalnej (FED) ograniczą skalę i trwałość osłabienia koniunktury w Stanach Zjednoczonych, a przez to zmniejszą ryzyko istotnego pogorszenia koniunktury w krajach powiązanych handlowo z gospodarką amerykańską. W 2010 r. oczekiwane jest ponowne przyspieszenie globalnego wzrostu gospodarczego. Przyjmuje się także, że cykl obniżek stop procentowych w Stanach Zjednoczonych został zakończony. ***W pierwszej połowie 2009 r., w obliczu ponownego przyspieszenia wzrostu gospodarczego i narastania ryzyka wzrostu inflacji, FED rozpocznie cykl zacieśniania polityki pieniężnej****. Również w strefie euro rosnąca presja inflacyjna ograniczy możliwości łagodzenia polityki pieniężnej w 2008 r. Europejski Bank Centralny (ECB) rozpocznie cykl obniżania stop procentowych dopiero na początku 2009 r."*

Również założenia polityki pieniężnej na 2009 r. bazowały na prognozach wzrostu głównych gospodarek w 2009 r. – strefa euro 1,0% oraz USA na poziomie 1,5%.
„Ocena Instytutu Ekonomicznego NBP uwzględniająca dostępne do września 2008 r. prognozy instytucji zewnętrznych (MFW, OECD, KE, banków komercyjnych) wskazuje, że dynamika PKB w strefie euro obniży się w 2009 r. do 1,0% wobec oczekiwanego 1,3% w 2008 r., a w Stanach Zjednoczonych wyniesie w 2009 r. 1,5% wobec oczekiwanego 1,7% w 2008 r."

3. **W uzasadnieniu do ustawy budżetowej na 2009 r.** (opracowanej już przez rząd D. Tuska) **zakładano, że tempo wzrostu PKB w latach 2009-2011 będzie nie niższe niż 4,8 rocznie**. Jednocześnie nie zawarto prognoz kształtowania się kursu walutowego ograniczając się do stwierdzenia, że *„Średni kurs złotego w 2008 r. prognozowany jest w wysokości 3,40 PLN/EUR i 2,26 PLN/USD,* ***poziom kursu w 2009 r. będzie natomiast uzależniony od terminu i warunków wejścia złotego do mechanizmu ERM II.****"*

Trzeba jednak dodać, że **również renomowane międzynarodowe instytucje nie przewidziały załamania globalnej gospodarki do jakiego doszło na przełomie 2008 i 2009 oraz „ucieczki" inwestorów od ryzykownych aktywów oraz wyprzedaży walut z rynków wschodzących (tym złotego)**. Dla przykładu **w opracowanym w czerwcu 2008 r. raporcie OECD (Economic Outlook) na rok 2009 prognozowano wzrost gospodarki strefy euro na poziomie 1,4, w USA na poziomie 1,1% a w Polsce na poziomie 5,0%**.
W rzeczywistości okazało się, że eskalacja globalnego kryzysu spowodowana przez upadek banku Lehman Brothers **doprowadziła do głębokiej recesji w strefie euro i USA** (w szczególności **spadek PKB w strefie euro wyniósł 4,3% a u naszego głównego partnera handlowego Niemiec aż 5,1%**), **a tempo wzrostu gospodarki polskiej która jako jedyna w Europie uniknęła recesji spadło do 1,9%**.

Najważniejsze działania w obszarze kredytów walutowych

Pojawienie się kredytów walutowych w Polsce było konsekwencją stopniowo wprowadzanych ułatwień w przepisach dotyczących swobody przepływu kapitału, czemu towarzyszyły niezbędne zmiany w przepisach ostrożnościowych. Zmiana przepisów wiązała się z zabieganiem przez Polskę o członkostwo w międzynarodowych organizacjach gospodarczych i finansowych, a w szczególności, przyjmowania ich standardów i zaleceń. Wymienić tu należy starania o członkostwo w Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, OECD, wprowadzanie standardów i wytycznych Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego do polskich regulacji ostrożnościowych, wreszcie dostosowywanie polskiego prawa do prawa unijnego, co wiązało się ze staraniami Polski o członkostwo w Unii Europejskiej.

W listopadzie 1996 roku Polska stała się 28 członkiem OECD (obecnie OECD liczy 34 członków). Kraje OECD zajmują dominującą pozycję na światowych rynkach finansowych, oraz wyznaczają standardy w dziedzinie przepływu kapitałów, inwestycji zagranicznych, usług, nowoczesnych technologii, w sferze innowacji i badań naukowych. Wydawane przez OECD zalecenia, rezolucje i deklaracje są wiążące dla państw członkowskich oraz innych krajów, które zamierzają przestąpić do OECD. Z tego też powodu Polska, jeszcze przed przystąpieniem do Unii Europejskiej, prowadziła intensywny proces liberalizacji przepisów gospodarczych stwarzając preferencje dla krajów członkowskich OECD. Jednym z najważniejszych obszarów była swoboda przepływu kapitału. Ze względu na konieczność dostosowywania się do zaleceń OECD polskie prawo dewizowe było liberalizowane na przestrzeni ostatniej dekady XX wieku, a proces ten zakończył się w roku 2002, wraz z przyjęciem obowiązującego do dziś prawa dewizowego, które zniosło ograniczenia w działalności walutowej banków. Jedną z konsekwencji tych zmian, w skali procesów gospodarczych mało istotną, było pełne zliberalizowanie udzielania przez banki kredytów w walutach innych niż krajowa.

Równolegle do zmian ustawowych trwał proces dostosowywania regulacji ostrożnościowych do standardów Komitetu Bazylejskiego oraz dyrektyw unijnych. Standardy i wytyczne Komitetu Bazylejskiego mają status rekomendacji, a więc nie są bezwzględnie wiążące nawet dla krajów wchodzących w skład Komitetu. Ale wszelkie oceny wiarygodności finansowej kraju, co przekłada się następnie na ocenę ratingową państwa, a zwłaszcza koszt finansowania gospodarki, prowadzone przez Bank Światowy, IMF, czy największe agencje ratingowe, przyjmują za punkt odniesienia zgodność otoczenia prawnego, regulacyjnego oraz praktyki nadzorczej, z dokumentami Komitetu Bazylejskiego. Należy przy tym pamiętać, że choć Polska nie jest członkiem Komitetu Bazylejskiego, pośrednio jest zobowiązana do przestrzegania bazylejskich standardów i wytycznych. Wiąże się to faktem, iż Komisja Europejska ma w Komitecie Bazylejskim status obserwatora, a jako regulator unijny dąży do zgodności prawa unijnego ze standardami i wytycznymi Komitetu. Tym samym dokumenty te, już jako prawo unijne, są wiążące dla wszystkich krajów członkowskich.

W szczególności, Dyrektywa 93/6/EEC z dnia 15 marca 1993 r. w sprawie adekwatności kapitałowej firm inwestycyjnych i instytucji kredytowych (zwana Dyrektywą w sprawie adekwatności kapitałowej

lub CAD), odniosła się do ryzyka walutowego wprowadzając wymóg kapitałowy z tego tytułu. Usankcjonowała też działalność banków związaną z zawieraniem transakcji pochodnych i szacowaniem związanego z tym ryzyka i wymogu kapitałowego. Z kolei w roku 1996 Komitet Bazylejski wydał standard dotyczący działalności handlowej banków i wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego (obejmującego między innymi ryzyko walutowe).

Proces dostosowywania prawa polskiego do standardów międzynarodowych i prawa unijnego przebiegał stopniowo. W znowelizowanym prawie bankowym z roku 1997 na liście czynności bankowych znalazły się terminowe operacje finansowe. W szczególności oznaczało to, że banki mogą zawierać walutowo-procentowe transakcje typu swap (CIRS), które są wykorzystywane przez banki, jako zabezpieczenie przed ryzykiem rynkowym, w tym przypadku, przed ryzykiem walutowym oraz ryzykiem stopy procentowej. Ryzyko to pojawia się, gdy składnik aktywów wyrażony w jednej walucie finansowany jest przez zobowiązanie wyrażone w innej walucie. Otwiera się wtedy pozycja walutowa. Jeśli nie zostanie ona domknięta, standardy bazylejskie i prawo unijne wymagają uwzględnienia tego niedopasowania walutowego w rachunku adekwatności kapitałowej, co jest bardzo kosztowne.

Obciążenia te pojawiły się w prawie polskim w roku 2001, w uchwale nr 5/2001 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, w tym z tytułu przekroczenia limitów koncentracji wierzytelności, sposobu i szczegółowych zasad obliczania współczynnika wypłacalności banku, z uwzględnieniem powiązań banków z innymi podmiotami zależnymi lub działającymi w tym samym holdingu oraz określenia dodatkowych pozycji bilansu banku ujmowanych łącznie z funduszami własnymi w rachunku adekwatności kapitałowej oraz zakresu i sposobu ich wyznaczania. Uchwała ta w znacznej mierze wprowadzała postanowienia CAD, przy czym w zakresie rachunku wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego regulacja była już w pełni zgodna z przepisami CAD.

Powyższa uchwała została następnie zastąpiona przez uchwałę nr 4/2004 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 8 września 2004 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka oraz zakresu stosowania metod statystycznych i warunków, których spełnienie umożliwia uzyskanie zgody na ich stosowanie, sposobu i szczegółowych zasad obliczania współczynnika wypłacalności banku, zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu wymogów kapitałowych i współczynnika wypłacalności oraz określenia dodatkowych pozycji bilansu banku ujmowanych łącznie z funduszami własnymi w rachunku adekwatności kapitałowej oraz zakresu, sposobu i warunków ich wyznaczania.

Uchwała ta była związana z dostosowaniem polskiego prawa w ramach procesu akcesyjnego do UE i w pełni wprowadzała postanowienia CAD. Od tej pory polskie przepisy prawa i polskie regulacje ostrożnościowe dla sektora bankowego były już w pełni zgodne z prawem unijnym, oraz standardami Komitetu Bazylejskiego. Polskie przepisy, oraz regulacje, miały i mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Dlatego oparte na nich rozwiązania stosowane przez banki były (i są) zgodne ze

standardami Komitetu Bazylejskiego, dyrektywami unijnymi. W szczególności odnosi się to do finansowania kredytów walutowych.

Rekomendacje KNF

W 2005 r. z powodu popularyzacji kredytów walutowych na rynku krajowym nadzór podjął kolejne działania zmierzające do ograniczenia ryzyka walutowego, co przejawiło się uchwaleniem **w 2006 r. Rekomendacji S.** Jej przepisy wskazywały na konieczność szczególnie ostrożnego udzielania kredytów walutowych oraz kładły silny nacisk na proces informowania klientów banków o ryzyku związanym z tymi produktami.

W kontekście Rekomendacji S trzeba stwierdzić, że w pewnym stopniu udało się jej ograniczyć udzelanie kredytów walutowych (udział kredytów walutowych w sprzedaży nowych kredytów zmniejszył się z blisko 60% w połowie 2006 r. do niespełna 40% w połowie 2007 r.). Niestety w kolejnych okresach udzielanie kredytów walutowych uległo ponownemu zwiększeniu, a szczyt sprzedaży tego typu kredytów przypadł na rok 2008 (w połowie tego roku udział kredytów walutowych w sprzedaży nowych kredytów sięgnął 75%).

Rekomendacje S2 (2008). W roku 2008 wprowadzono kolejną wersję Rekomendacji S. Zmiany nie były duże, jednak zostały wprowadzone ze względu na zdiagnozowane złe praktyki banków dotyczące głównie *spreadów* walutowych. Do najważniejszych zaleceń zaliczyć można:

- Obowiązek poinformowania klienta o *spreadzie* walutowym (różnica między kursem kupna i kursem sprzedaży waluty) i jego wpływie na zobowiązania kredytowe;
- Przedstawienie historycznych informacji na temat *spreadu* oraz reguł, według których jest on ustalany;
- Umożliwienie kredytobiorcy spłaty kredytu w walucie, w której kredyt ten jest denominowany.

Rekomendacja T (2010). W roku 2010 KNF przyjął rekomendację T, która dotyczyła dobrych praktyk w zakresie kredytów konsumpcyjnych. Miała ona jednak ważny wpływ na kredyty hipoteczne poprzez wprowadzenie limitu DtI (*debt to income* – relacja zadłużenia do dochodów) na wysokość comiesięcznych rat kredytowych w wysokości:

- 50% wysokości dochodów dla osób zarabiających poniżej średniej krajowej;
- 65% dla pozostałych klientów.

Podejście to ograniczało możliwość nadmiernego zadłużania się gospodarstw domowych i również przyczyniło się do obniżenia presji na wzrost cen nieruchomości.

Rekomendacja S3 (2011) oraz S4 (2013). W wyniku podjętych działań nowe kredyty hipoteczne udzielane były w większości w walucie krajowej (w 2011 r. około 25% wszystkich kredytów mieszkaniowych udzielanych była w walutach obcych). Następował jednak wzrost wartości zaciąganego kredytu w stosunku do wartości nieruchomości (w połowie przypadków relacja ta była

wyższa niż 80%). Zauważono również, że kredyty zaciągane są na bardzo długi okres (w większości przypadków – na co najmniej 25 lat). Kluczowe zmiany w stosunku do poprzednich wersji to:

- Ograniczenie wskaźnika DtI dla kredytów walutowych do 42% niezależnie od wysokości dochodów kredytobiorców;
- Badanie zdolności kredytowej klienta w wypadku kredytów powyżej 25 lat takiej, jakby kredyt był brany właśnie na 25 lat (wydłużenie okresu kredytowania zwiększało zdolność kredytową klienta, ograniczenie jej do danego poziomu obniżało maksymalną wartość kredytu, jaki bank mógł udzielić);
- Uwzględnienie w badaniu zdolności kredytowej spadku dochodów klienta w związku z przejściem na emeryturę.

Ostatnia (obecnie obowiązująca) wersja Rekomendacji S (S4) została przyjęta w czerwcu 2013 r., a zaczęła obowiązywać banki od początku roku 2014 (w przypadku części przepisów w połowie 2014 r.). Była ona odpowiedzią na słabnący popyt na nieruchomości oraz oczekiwania klientów co do dalszego spadku ich cen. Zniosła ona odgórny limit DtI i nakazała bankom ustalenia ich wewnętrznych wskaźników. Wydłużyła z 25 do 30 lat okres, na podstawie którego szacowano zdolność kredytową, przy czym zobowiązała bank do oferowania kredytu na nie dłużej niż 25 lat i zabraniała udzielania kredytów na dłuższy niż 35 lat okres. Wprowadzała odgórny limit LtV w wysokości 80% (90%, jeśli różnica jest objęta ubezpieczeniem). Najważniejszym założeniem było jednak zakazanie udzielania kredytów klientom w walucie innej od tej, w jakiej klient uzyskuje dochody.

Dostrzegając problem kredytów udzielanych w walutach obcych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, a zwłaszcza ryzyko kursowe towarzyszące długoterminowym umowom, Europejska Rada ds. Ryzyka Systemowego (ESRB) we wrześniu 2011 r. opublikowała **rekomendację dotycząca kredytów w walutach obcych**. W rekomendacji można znaleźć zalecenia dotyczące m.in. świadomości ryzyka wśród kredytobiorców czy zdolności kredytowej kredytobiorców. Zalecenia Rady dobrze definiowały problem istotnego udziału kredytów walutowych w kredytach ogółem w państwach Europy Środkowo-Wschodniej i w znacznej mierze pokrywały się z Rekomendacją S przedstawioną sektorowi bankowemu przez Komisję Nadzoru Bankowego 5 lat wcześniej. Cztery pierwsze zalecenia ESRB w znacznie bardziej szczegółowym zakresie zostały ujęte w Rekomendacjach S i T.

Działania Przewodniczącego KNF

W związku z gwałtowną aprecjacją CHF w styczniu 2015 r. podjęto liczne działania mające na celu rozwiązanie problemu kredytów frankowych (m.in. posiedzenie Komitetu Stabilności Finansowej, na którym uzgodniono m.in. egzekwowanie uwzględniania ujemnej stopy LIBOR itp.). Przewodniczący KNF Andrzej Jakubiak wyszedł z propozycją przewalutowania kredytów CHF na złote, z jednoczesnym równym podziałem kosztów przewalutowania pomiędzy bank a klienta. Przeprowadzono szereg spotkań z prezesami największych banków zaangażowanych w kredyty

walutowe, jednak przedstawiciele sektora bankowego nie wyrazili zainteresowania dalszymi pracami nad rozwojem tego projektu.

Wyznaczenie domiaru kapitałowego

Ze względu na zagrożenie z tytułu potencjalnej materializacji ryzyka związanego z kredytami walutowymi Komisja Nadzoru Finansowego uznała za zasadne zindywidualizowane oddziaływanie na banki posiadające znaczne portfele kredytów walutowych udzielonych kredytobiorcom niezabezpieczonym, tj. osiągającym dochody w walucie innej niż waluta kredytu. Ogólne zasady wyliczania dodatkowych wymogów kapitałowych dla takich portfeli kredytowych określone są w wytycznych Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego - „Wytyczne dotyczące środków zapewniających odpowiedni poziom kapitału na pokrycie ryzyka związanego z kredytami w walutach obcych udzielanymi kredytobiorcom niezabezpieczonym w ramach procesu przeglądu i oceny nadzorczej (SREP)" (dalej wytyczne EBA). Dodatkowy wymóg kapitałowy wyliczany jest w ramach filaru II.

Banki w efekcie otrzymały indywidualne, ale wynikające z jednolitej dla wszystkich banków metodyki opartej na wytycznych EBA, zalecenia odnośnie do utrzymania odpowiedniego poziomu funduszy własnych i współczynników kapitałowych, uwzględniające profile ryzyka portfeli kredytowych i jakość zarządzania. Podejście selektywne pozwoliło na precyzyjną identyfikację poziomu ryzyka walutowych kredytów hipotecznych w każdym banku. Fundusze potrzebne do pokrycia dodatkowego wymogu kapitałowego w bankach zostały wyliczone na 10,1 mld zł. Ze względu na istniejące już bufory kapitałowe, konieczność uzupełnienia kapitałów w celu osiągnięcia minimalnych poziomów wskaźnika TCR wyniosła 1,4 mld zł.

Porównanie przeciętnego kredytu PLN i CHF z lat 2005-2008

(przykład bazuje na średnich wyników z przykładów rozpatrywanych dalej i w przybliżeniu opisuje sytuację przeciętnych kredytobiorców PLN i CHF z lat 2005-2008)

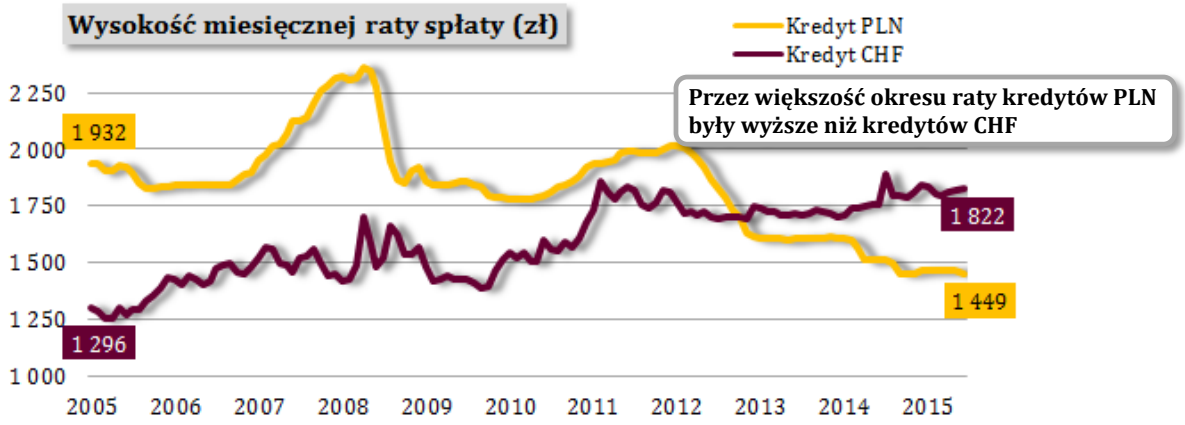

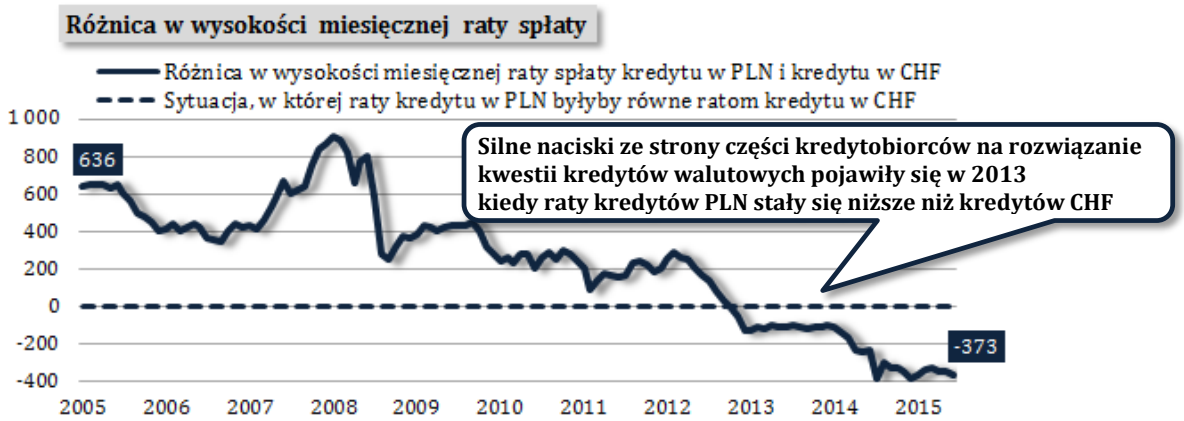

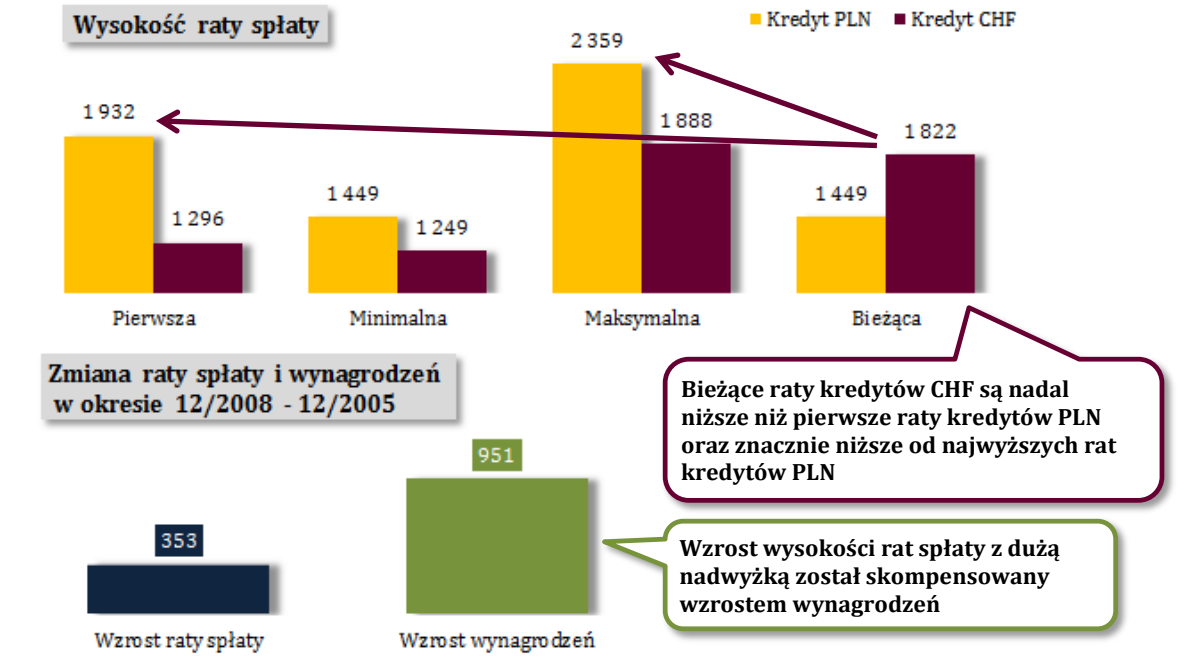

Niedługo część kredytobiorców CHF skorzysta z programu Rodzina 500+, co dodatkowo wzmocni ich sytuację finansową

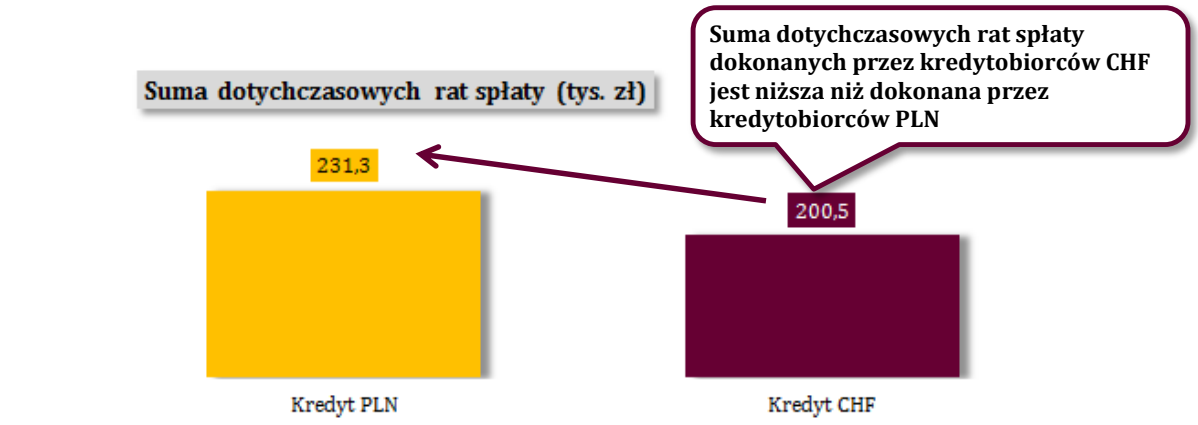
Suma dotychczasowych rat spłaty (tys. zł)
Suma dotychczasowych rat spłaty dokonanych przez kredytobiorców CHF jest niższa niż dokonana przez kredytobiorców PLN
231,3
200,5
Kredyt PLN
Kredyt CHF

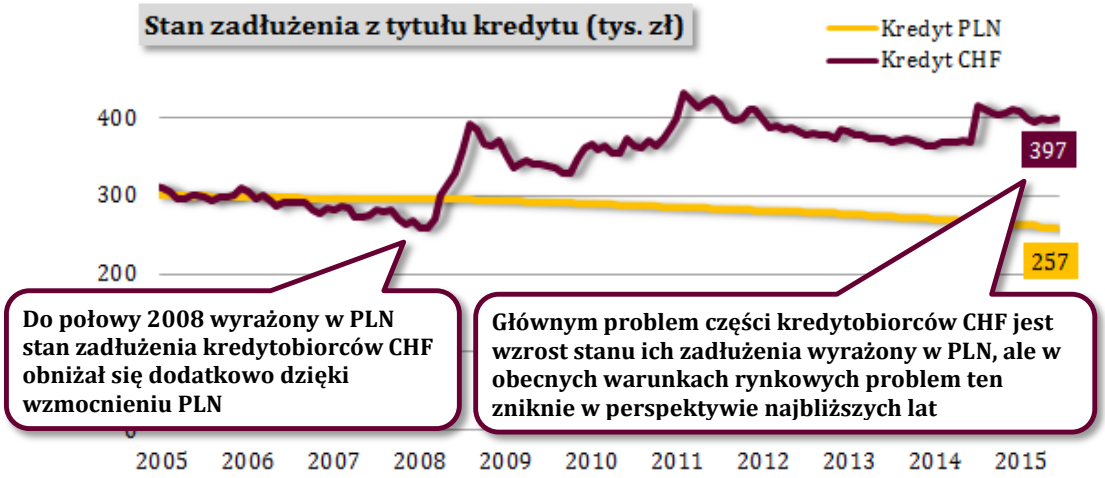
Stan zadłużenia z tytułu kredytu (tys. zł)
Kredyt PLN
Kredyt CHF
400
300
200
397
257
Do połowy 2008 wyrażony w PLN stan zadłużenia kredytobiorców CHF obniżał się dodatkowo dzięki wzmocnieniu PLN
Głównym problem części kredytobiorców CHF jest wzrost stanu ich zadłużenia wyrażony w PLN, ale w obecnych warunkach rynkowych problem ten zniknie w perspektywie najbliższych lat
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015

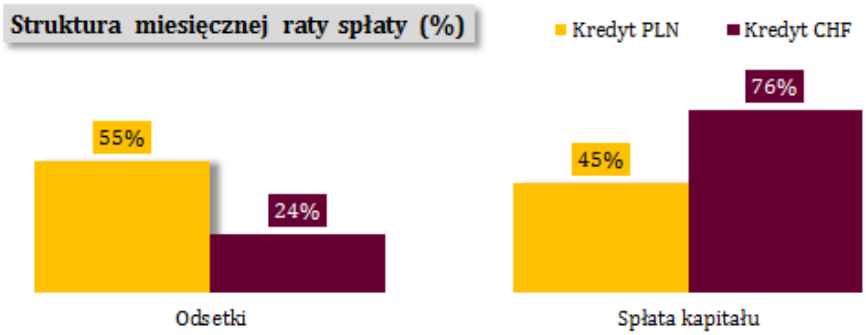
Struktura miesięcznej raty spłaty (%)
Kredyt PLN
Kredyt CHF
55%
24%
45%
76%
Odsetki
Spłata kapitału

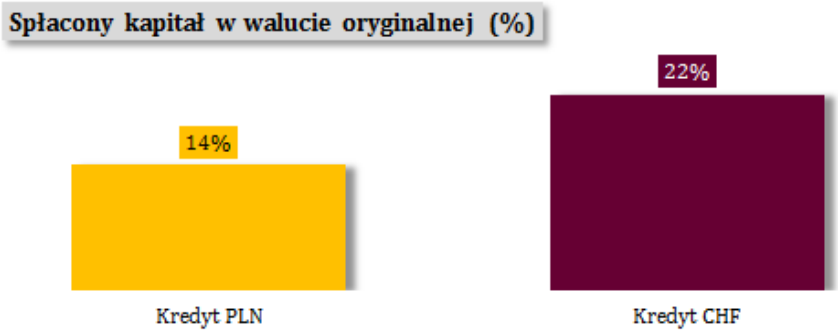
Spłacony kapitał w walucie oryginalnej (%)
14%
22%
Kredyt PLN
Kredyt CHF

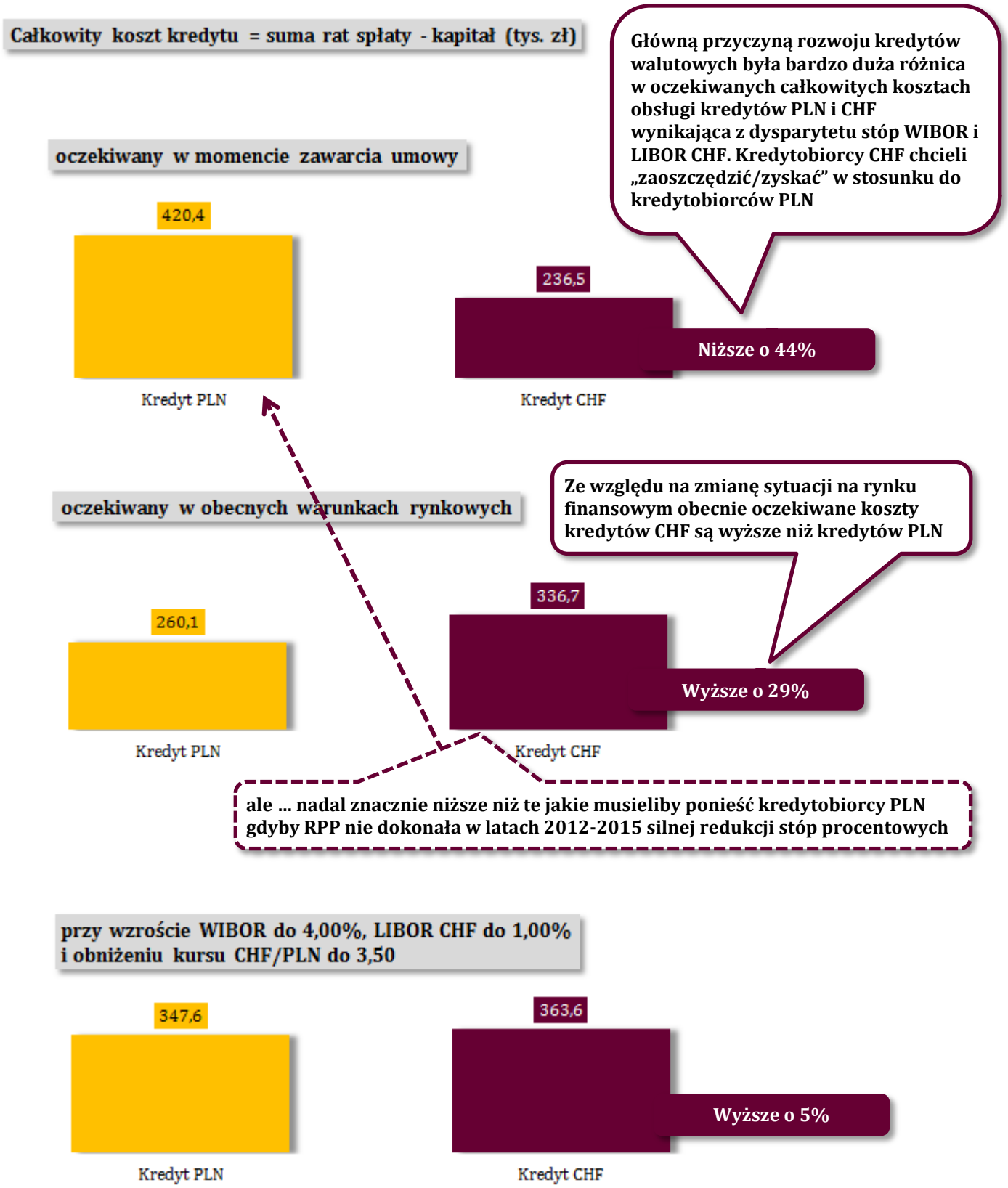

Kredyt na 300 tys. zł, okres kredytowania 30 lat, spłacany w systemie rat równych rat, marża wszystkich kredytów PLN i CHF wynosi 2,00%. W przypadku kredytów CHF zakłada się, że kredyt został przeliczony na CHF po tzw. kursie kupna o 3% niższym od średniego kursu NBP, a spłata kredytu następuje po tzw. kursie sprzedaży o 3% wyższym od średniego kursu NBP. Stawką referencyjną jest WIBOR 3M oraz LIBOR CHF 3M, a rata kredytu spłacana jest w ostatnim dniu miesiąca, zgodnie ze średnią stopą procentową obowiązującą w miesiącu płatności raty powiększoną o marżę banku (dane z kalkulatora stanowiącego załącznik do projektu ustawy, z wyjątkiem danych na koniec grudnia 2015 r., gdzie zastosowano dane z 31 grudnia z serwisu Bloomberg i NBP). Kredyt został wypłacony w całości w jednym dniu, pomija się kwestię opłat, prowizji, ubezpieczenia tzw. niskiego wkładu oraz sprzedaży innych produktów powiązanych z kredytem. Aktualny stan zadłużenia z tytułu kredytu CHF wyrażony w złotych ustala się zgodnie ze średnim kursem NBP.

Przeciętny kredyt z lat 2005-2008 jest konstrukcją teoretyczną, powstałą w wyniku ustalenia średnich wartości dla wyliczeń dokonanych dla kredytów zaciągniętych 30 czerwca lub 31 grudnia 2005, 2006, 2007, 2008 lub 2009 r. (np. rata płatności w danym okresie stanowi średnią z rat płatności wszystkich generacji kredytów, etc.).

Wysokość miesięcznej raty spłaty (zł)

Kredyt w PLN | **Kredyt w CHF**

Kredyt z 30/06/2005

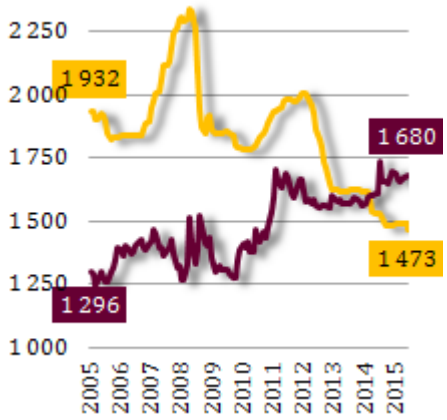

Kredyt z 31/12/2005

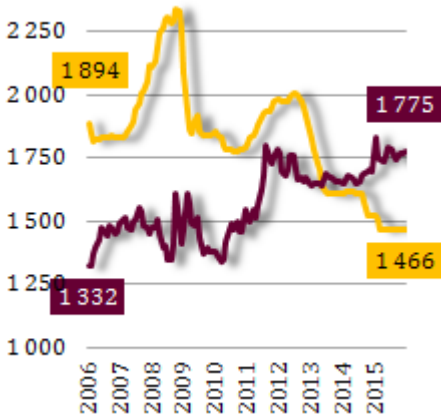

Kredyt z 30/06/2006

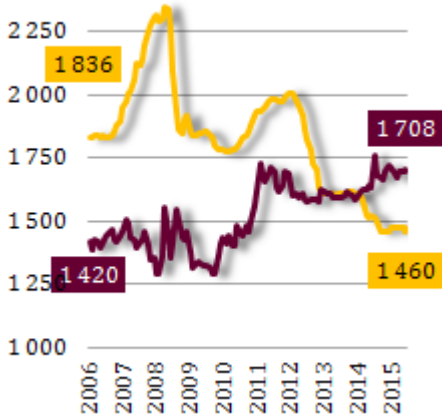

Kredyt z 31/12/2006

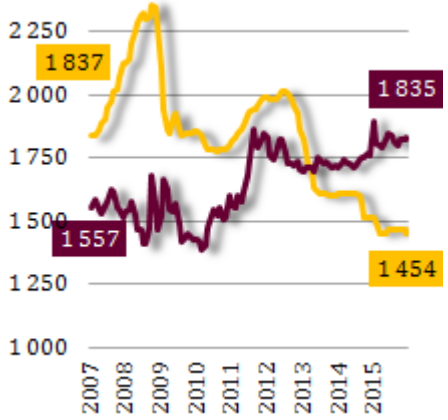

Kredyt z 30/06/2007

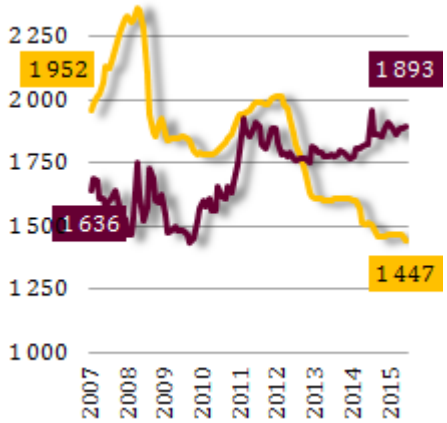

Kredyt z 31/12/2007

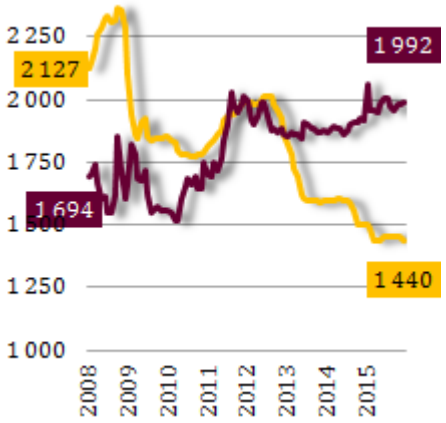

Kredyt z 30/06/2008

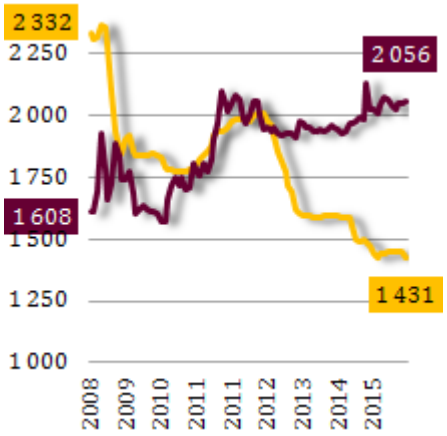

Kredyt z 31/12/2008

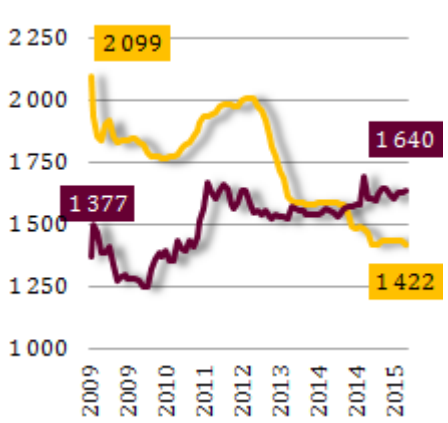

Przez większość okresu kredytowania kredytobiorcy CHF płacili niższe raty kapitałowo-odsetkowe niż kredytobiorcy PLN, a negatywne skutki silnego osłabienia PLN zostały w znacznym stopniu skompensowany przez silny spadek stóp procentowych CHF. Relacje te zostały odwrócone dopiero w drodze silnych redukcji stóp procentowych NBP, do jakich doszło w latach 2012-2015.

CZĘŚĆ II. Finansowanie kredytów walutowych

Bank, który udziela kredytu, musi dysponować środkami, które ten kredyt sfinansują. Gdy kredyt ten jest denominowany w walucie obcej, lub indeksowany do waluty obcej, udzielając kredytu bank otwiera pozycję walutową, narażając się na ryzyko walutowe. Wynika to z tego, że księgi banku są prowadzone w PLN. Każdy kredyt walutowy wykazywany jest w księgach w złotych polskich, przeliczony po aktualnym kursie waluty. Jeśli kurs wymiany waluty zmieni się, zmieni się również kwota kredytu wyrażona w złotych. Dlatego kredyt denominowany w walucie obcej, lub indeksowany do waluty obcej, powinien być finansowany środkami wyrażonymi w walucie kredytu. Innymi słowy, pozycja walutowa banku musi być zamknięta. Wtedy, gdy kurs wymiany rośnie, w takiej samej proporcji rosną wyrażone w złotych: wartość kredytu i wartość finansujących go środków. Taki proces nie generuje wirtualnych zysków, ani strat, ponieważ dla rachunku wyników jest to proces neutralny. Gdyby bank nie spełnił warunku finansowania kredytu w tej samej walucie, czyli miał otwartą pozycję walutową, zgodnie z krajowymi i międzynarodowymi regulacjami musiałby dysponować dodatkowym kapitałem, pokrywającym ryzyko walutowe. Taki kredyt byłby dla banku bardzo kosztowny.

Bank niweluje ryzyko walutowe (domyka pozycję walutową) zapewniając sobie finansowanie w walucie kredytu. Mogą to być depozyty w danej walucie, linie kredytowe od banków zagranicznych, ale banki najczęściej finansują kredyty walutowe zawierając, zgodnie z przepisami prawa bankowego, umowy instrumentów pochodnych zabezpieczających przed ryzykiem walutowym i ryzykiem stopy procentowej, w tym m.in. tak zwane CCIRS (Cross-Currency Interest Rate Swap). Zawarcie tego rodzaju umów wiąże się z koniecznością poniesienia pewnego kosztu, ale koszt ten jest nieporównanie niższy niż wyniósłby koszt wymogu kapitałowego z tytułu pokrycia ryzyka portfela walutowego banku finansowanego środkami złotowymi. Kredytobiorcy detaliczni nie korzystają z takich zabezpieczeń. Dostęp do tych instrumentów jest dla nieprofesjonalnych uczestników rynku finansowego możliwy, ale w praktyce zbyt trudny i skomplikowany.

W przypadku kredytu walutowego, gdy klienci regularnie spłacają raty kredytu, bank otrzymuje walutę, ponieważ klient płaci ratę w walucie, albo w złotych, za które bank sprzedaje mu walutę w wysokości raty. Tym samym bank otwiera pozycję walutową i naraża się na ryzyko walutowe. Aby je zneutralizować bank musi kupić instrument zabezpieczający albo sprzedać otrzymaną walutę na rynku. Skala tych operacji, w porównaniu z wolumenem transakcji walutowych na rynku, jest niewielka i nie zakłóca równowagi rynkowej.

Gdyby bank miał dokonać jednorazowego przewalutowania całego portfela kredytów walutowych, posiadającego odpowiednie finansowanie w walucie kredytu, sytuacja ta uległaby diametralnej zmianie. Przewalutowanie byłoby równoważne jednorazowej spłacie kredytu walutowego i jednoczesnemu udzieleniu kredytu złotowego na tę samą kwotę wyrażoną w złotych, co skutkowałoby otwarciem pozycji walutowej, ponad sto razy większym niż w przypadku spłacania miesięcznych rat kredytów. Skala operacji mającej na celu domknięcie tej pozycji byłaby ogromna. Banki zawierałyby

umowy instrumentów pochodnych zabezpieczających lub kupowały walutę, ale zważywszy na skalę tej operacji i potężny popyt, ceny instrumentów i waluty (osłabienie złotego) byłyby istotnie wyższe, co prowadziłoby do silnego osłabienia złotego i negatywnych, trudnych do opanowania, konsekwencji dla całej gospodarki. Z kolei, gdyby banki nie były w stanie domknąć pozycji walutowej, wynikający z niej dodatkowy wymóg kapitałowy byłby tak duży, że zgromadzenie dodatkowych kapitałów w takiej skali mogłoby się okazać dla banków niewykonalne.

Struktura finansowania w sektorze bankowym

Sposób finansowania portfela kredytów walutowych w poszczególnych bankach jest zindywidualizowany. Banki, w zależności od struktury walutowej swojego bilansu, mogą korzystać z różnych źródeł finansowania prowadzonej działalności. Bardzo często banki pozyskują finansowanie od podmiotów zagranicznych będących właścicielem banku polskiego. Tego typu finansowanie może mieć formę kredytu, linii kredytowej lub depozytu walutowego. Innym sposobem finansowania kredytów walutowych jest emisja przez banki długu w danej walucie. Banki finansują się również depozytami walutowymi pozyskanymi od swoich klientów korporacyjnych czy detalicznych, jednak w znacznie mniejszym stopniu niż wymienionymi powyżej metodami. Kolejnym źródłem są instrumenty pochodne takie jak FX swap i CIRS. Na poniższych wykresach zaprezentowano dane obrazujące strukturę finansowania portfela kredytów mieszkaniowych. Wynika z nich, że ok. 60% finansowania pochodziło z środków z grupy oraz kredytów, depozytów i instrumentów dłużnych. Pozostałe finansowanie zostało pozyskane za pośrednictwem transakcji pochodnych.

Sposób finansowania walutowych kredytów mieszkaniowych (mln zł; %)

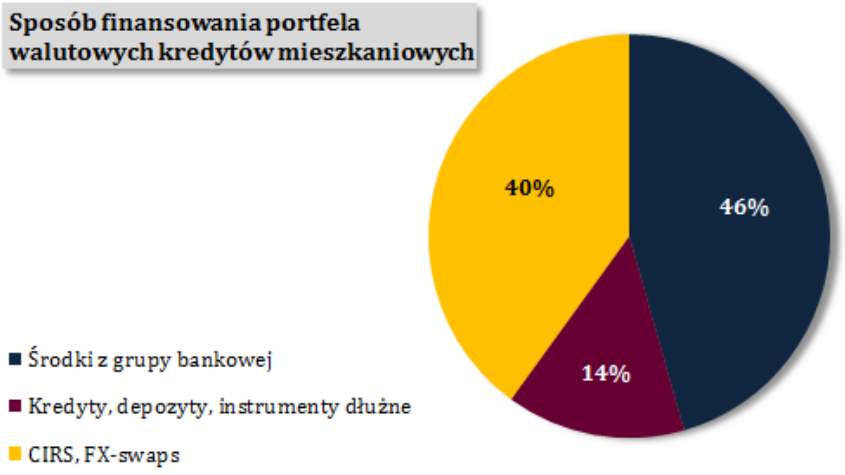

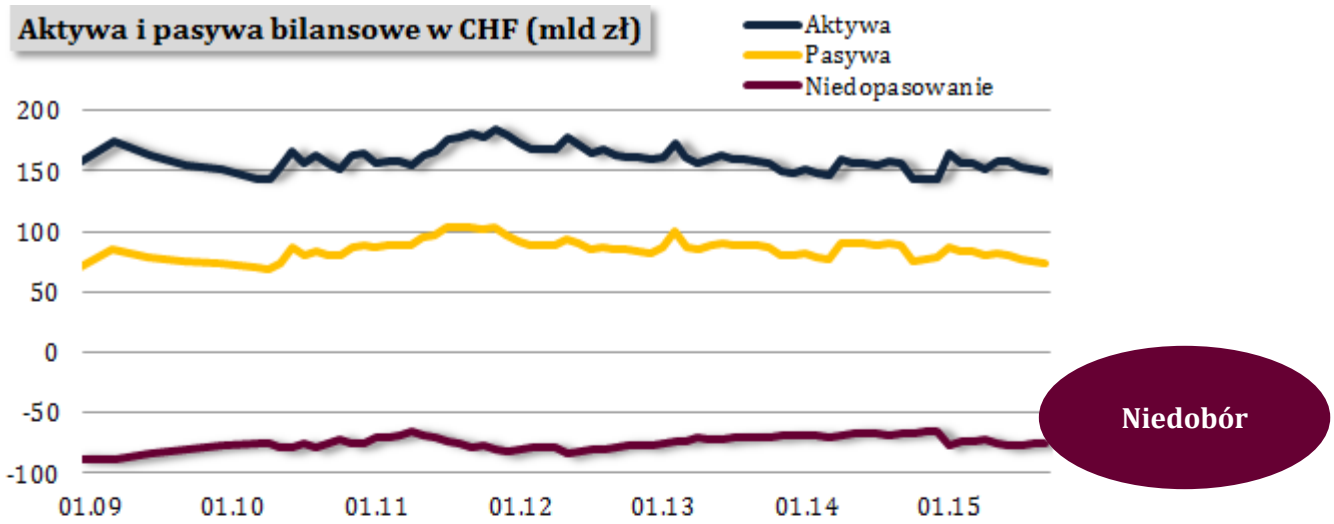
Aktywa i pasywa bilansowe w CHF (mld zł)
Aktywa
Pasywa
Niedopasowanie
200
150
100
50
0
-50
-100
01.09
01.10
01.11
01.12
01.13
01.14
01.15
Niedobór

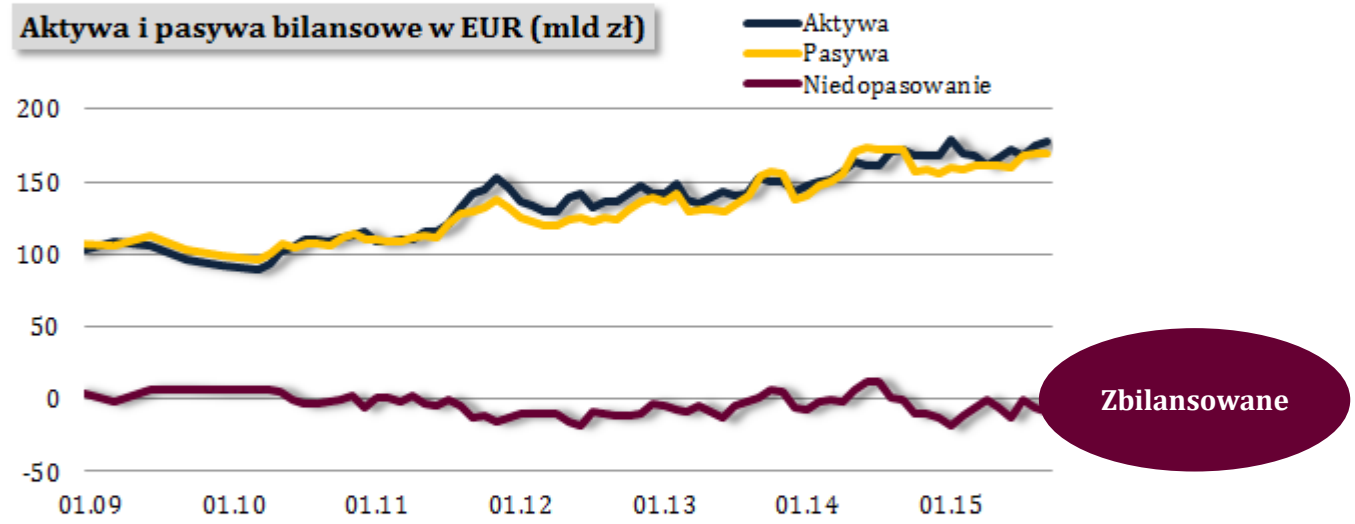
Aktywa i pasywa bilansowe w EUR (mld zł)
Aktywa
Pasywa
Niedopasowanie
200
150
100
50
0
-50
01.09
01.10
01.11
01.12
01.13
01.14
01.15
Zbilansowane

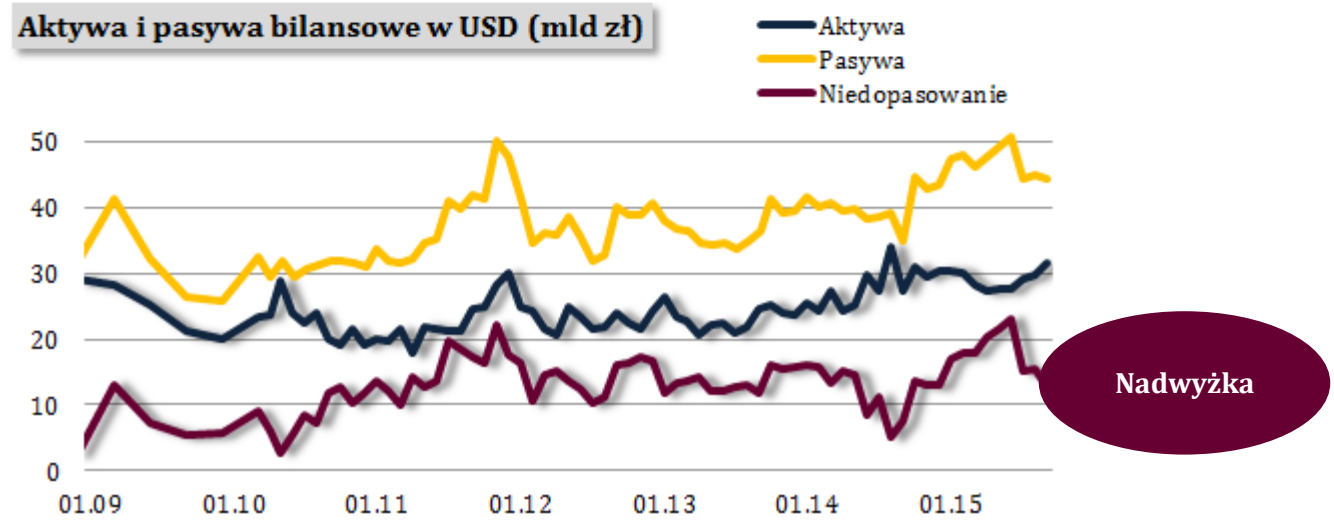
Aktywa i pasywa bilansowe w USD (mld zł)
Aktywa
Pasywa
Niedopasowanie
50
40
30
20
10
0
01.09
01.10
01.11
01.12
01.13
01.14
01.15
Nadwyżka

CZĘŚĆ III ANALIZA WYNIKÓW ANKIETY

Struktura portfela kredytów/pożyczek podlegających projektowi ustawy w zakresie zwrotu ze spreadów[2]

Portfel kredytów/pożyczek denominowanych w walutach obcych lub indeksowanych do walut obcych, których dotyczą zapisy projektowanej ustawy zdefiniowano jako portfel należności zabezpieczonych hipotecznie, w przypadku których:

- RAMY CZASOWE - wszystkie kredyty i pożyczki zawarte od dnia 1 stycznia 2000 r. do dnia wejścia w życie ustawy (z zastrzeżeniem, że zapisy odnośnie do zwrotu ze spreadów dotyczą umów kredytu/pożyczki zawartych od dnia 1 stycznia 2000 r. do 26 sierpnia 2011 r.);
- RAMY PODMIOTOWE – konsumenci w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego oraz osoby fizyczne prowadzące jednoosobowo działalność gospodarczą[3]
- RAMY FUNKCJONOWANIA – kredyt/pożyczka nie została spłacona do dnia wejścia w życie ustawy (z zastrzeżeniem zapisów odnoszących się do zwrotu spreadów).

Struktura kredytów/pożyczek podlegających zapisom projektowanej ustawy w poszczególnych bankach i oddziałach instytucji kredytowych oraz łącznie została zaprezentowana na wykresach. Wolumen należności denominowanych w walutach obcych jest w skali sektora nieco niższy od wolumenu należności indeksowanych do walut obcych, jednak w poszczególnych bankach struktura ta jest znacznie zróżnicowana, przy czym często banki „specjalizowały się" w udzielaniu jednego z tych dwóch rodzajów produktów.

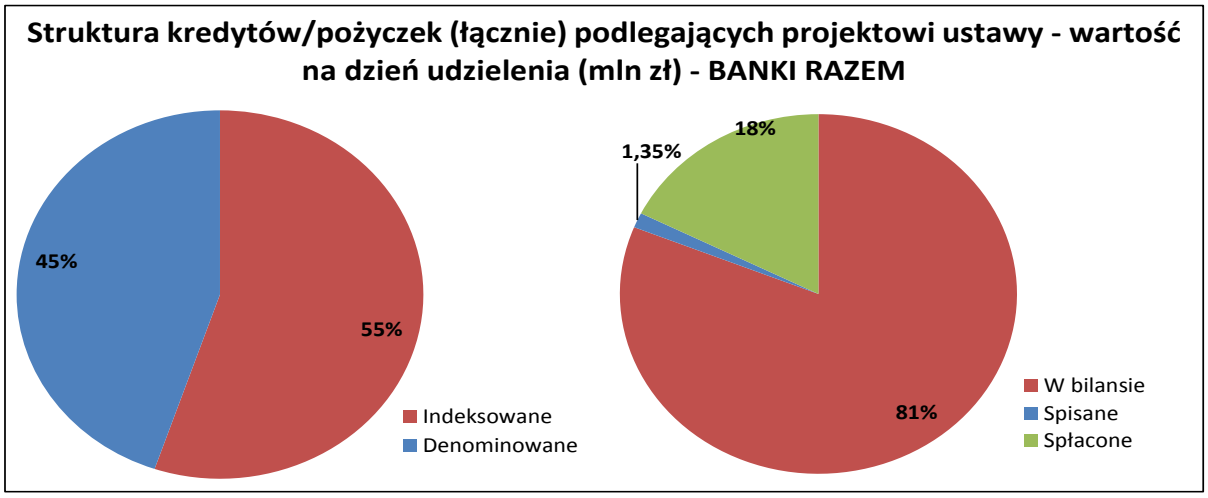

[2] Kredyty/pożyczki udzielone przed 27.08.2011 r. Jeden z banków spółdzielczych nie posiada tego typu kredytów/pożyczek.

[3] Jeżeli osoba ta nie dokonywała odpisów amortyzacyjnych od nieruchomości obciążonej hipoteką i nie zaliczała kosztów uzyskania przychodu odsetek i innych obciążeń z tytułu umów kredytu/pożyczki podlegającej ustawie.

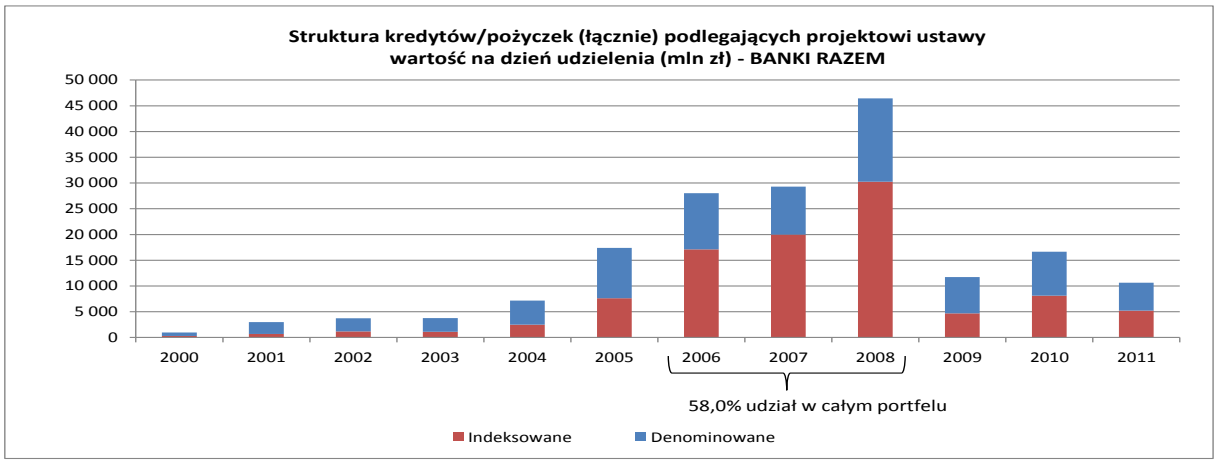

Opisując wolumeny w portfelach banków należy wskazać na następujące fakty:

1) Nieznacznie więcej, pod względem kwoty obecnego stanu zadłużenia oraz kwoty udzielonych w przeszłości kredytów, jest kredytów indeksowanych.
2) Najwięcej kredytów udzielono w latach 2006 – 2008 – te roczniki stanowią również największe problemy dla klientów i tworzą największe ryzyka dla banków, które udzieliły tych kredytów.
3) Istotną pozycję w zakresie zwrotu ze spreadów stanowią zwroty od kredytów, które zostały już spłacone.

Struktura kredytów/pożyczek podlegających ustawie w zakresie zwrotu ze spreadów

Banki według sumy bilansowej	aktywa (mln zł)	wartość bilansowa kredytów/pożyczek (mln zł)	wartość na dzień udzielenia kredytów/pożyczek łącznie (mln zł)	udział kredytów/pożyczek INDEKSOWANYCH łącznie	udział kredytów/pożyczek DENOMINOWANYCH łącznie
1-5	780 499	74 984	82 648	39%	55%
6-10	347 525	54 473	50 998	42%	12%
pozostałe	273 281	35 970	45 177	19%	33%
RAZEM	1 401 305	165 427	178 823	100%	100%

*łącznie - kredyty/pozyczki w bilansie, spisane i spłacone

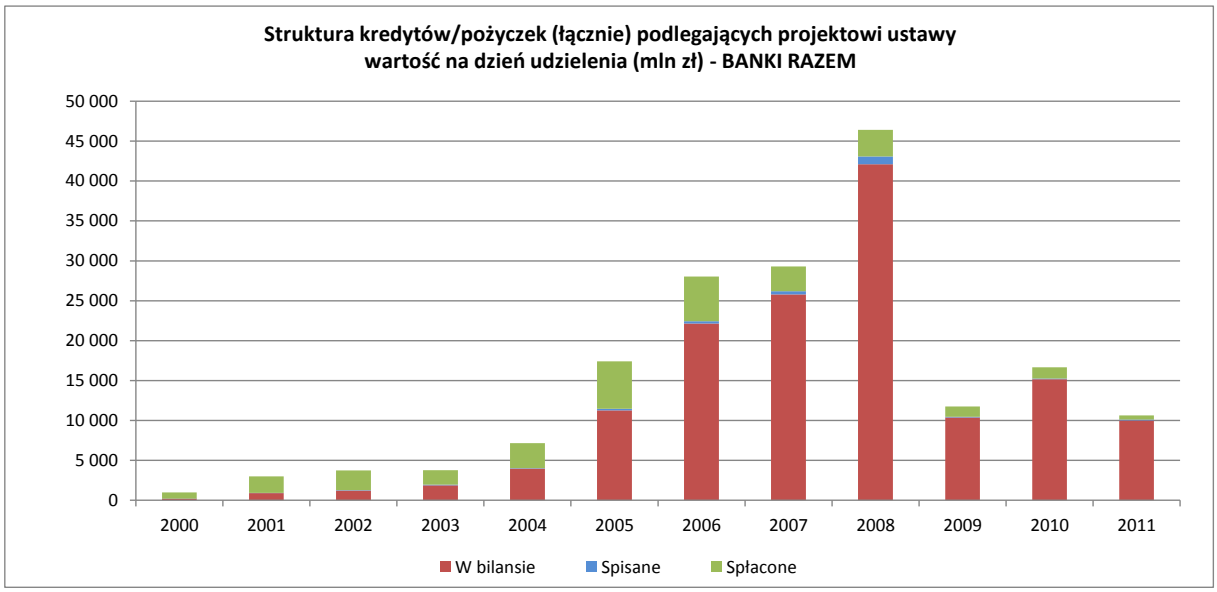

Struktura kredytów/pożyczek podlegających ustawie w zakresie zwrotu ze spreadów

Banki według wielkości	aktywa (mln zł)	wartość bilansowa kredytów/pożyczek (mln zł)	wartość na dzień udzielenia kredytów/pożyczek łącznie (mln zł)	udział kredytów/pożyczek na dzień udzielenia W BILANSIE	udział kredytów/pożyczek na dzień udzielenia SPISANE	udział kredytów/pożyczek na dzień udzielenia SPŁACONE
1-5	780 499	74 984	82 648	47%	71%	42%
6-10	347 525	54 473	50 998	29%	5%	27%
pozostałe	273 281	35 970	45 177	24%	24%	32%
RAZEM	1 401 305	165 427	178 823	100%	100%	100%

*łącznie - kredyty/pozyczki w bilansie, spisane i spłacone

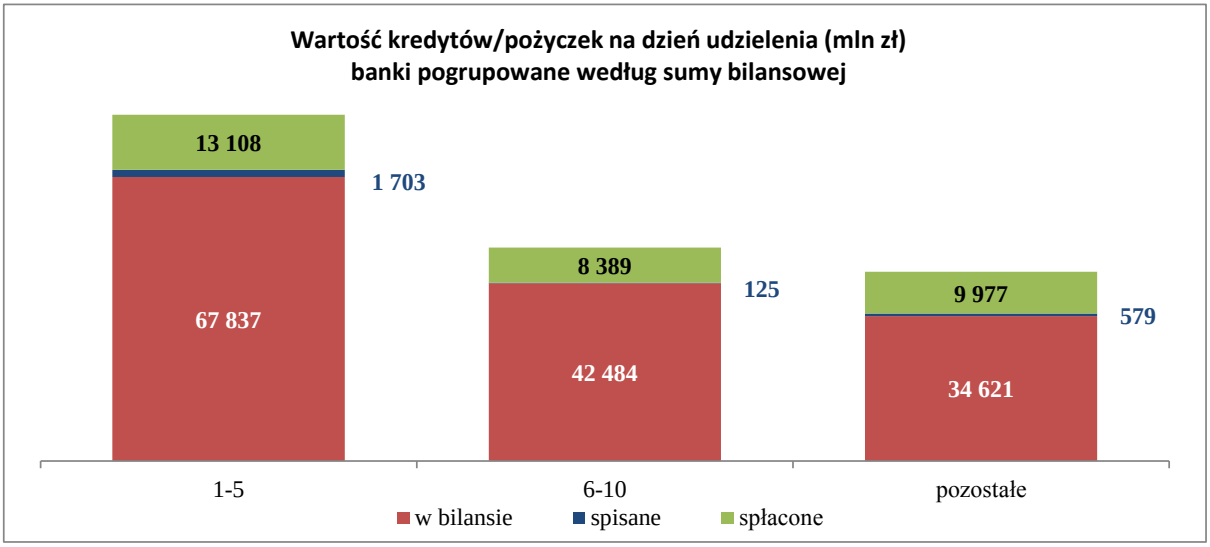

Zwrot ze spreadów kredytów/pożyczek podlegających projektowi ustawy

Wartość zwrotu z tytułu spreadów dla wszystkich banków to **15,2 mld zł**, przy czym 12,1 mld zł to zwrot z tytułu kredytów/pożyczek aktualnie znajdujących się w bilansie banku. Znaczną część tej kwoty stanowią zwroty z tytułu spreadu pobranego w momencie udzielenia kredytu/pożyczki.

W portfelu udzielonych od początku 2000 roku do połowy 2011r. kredytów/pożyczek, które spełniają kryteria skutkujące koniecznością dokonania przez banki zwrotu z tytułu spreadu, znajdują się zarówno kredyty/pożyczki aktualnie znajdujące się w bilansie banku jak i te, które zostały przez banki spisane z bilansu w ciężar rezerw/odpisów oraz zostały już spłacone przez klientów.

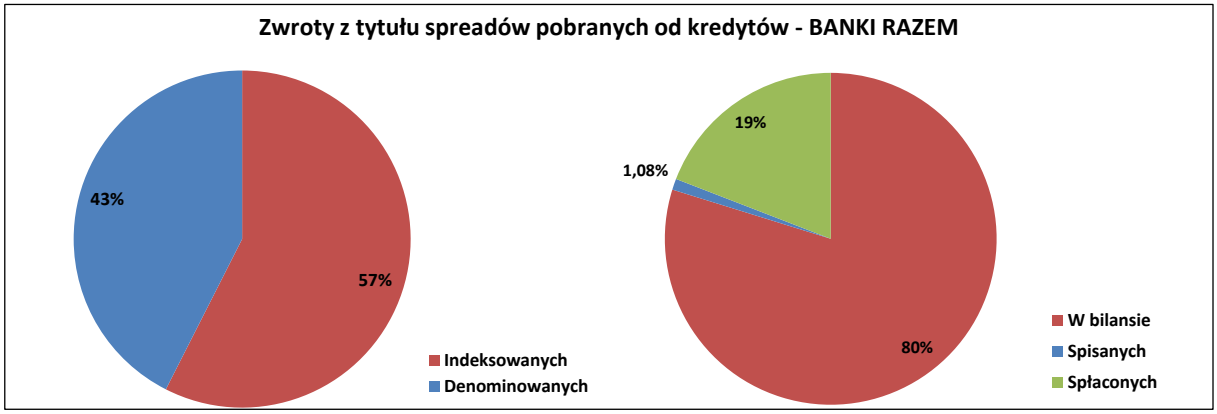

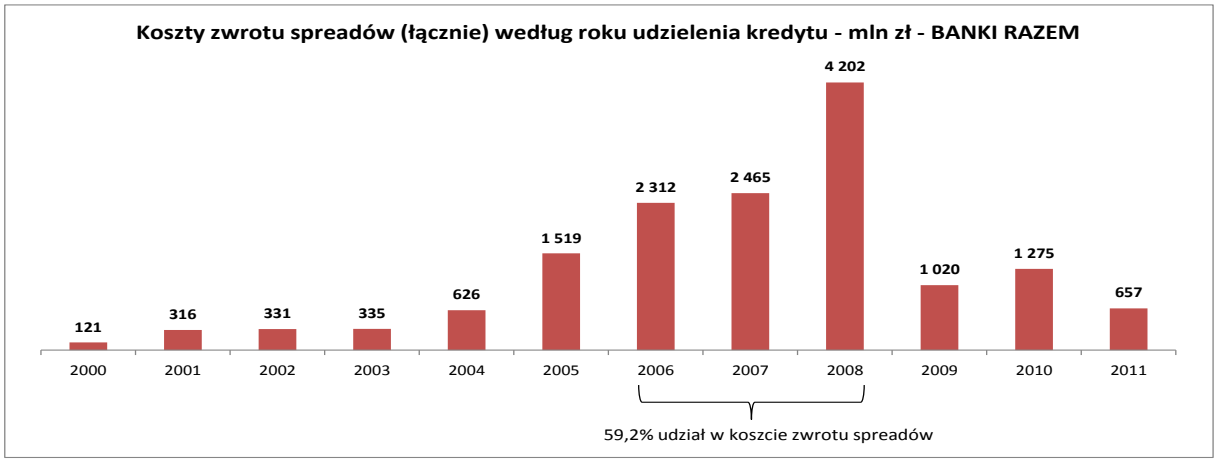

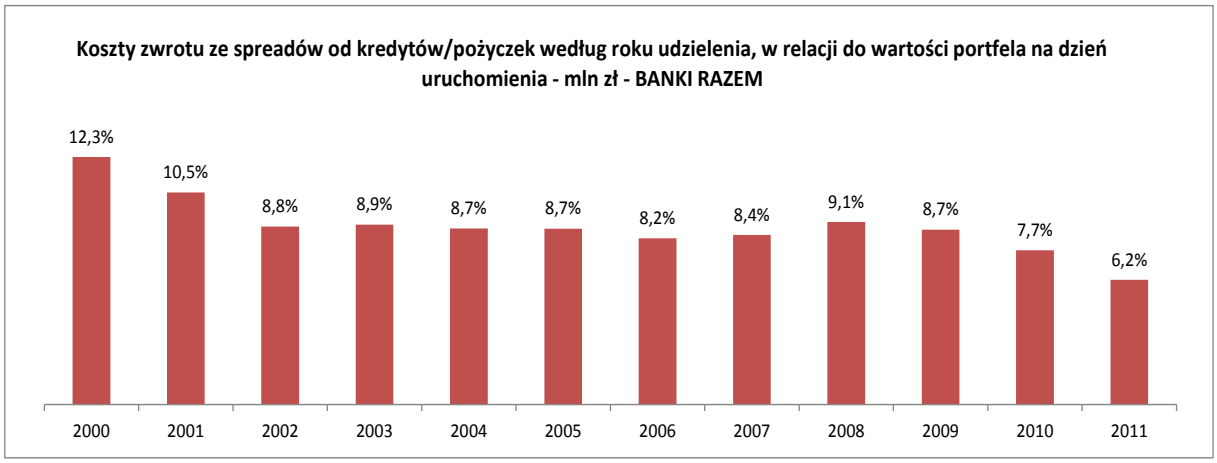

Powyżej przedstawiono poziomy zwrotu ze spreadów dla poszczególnych generacji kredytów udzielonych w latach 2000 – 2011. Wraz z wiekiem kredytu/pożyczki, w sposób naturalny zwiększa się także wartość zwrotu z tytułu spreadów. Wyjątek stanowią kredyty/pożyczki udzielane przez banki w latach 2007, 2008, 2009, kiedy to w związku z dużym popytem na kredyty mieszkaniowe udzielane w walucie, wartości spreadu w momencie udzielenia kredytów były najwyższe.

Struktura zwrotu ze spreadów

Banki według wielkości	aktywa (mln zł)	wartość na dzień udzielenia kredytów/pożyczek łącznie (mln zł)	zwrot ze spreadów łącznie (mln zł)	udział zwrotu ze spreadów dla kredytów/pożyczek W BILANSIE	udział zwrotu ze spreadów dla kredytów/pożyczek SPISANYCH	udział zwrotu ze spreadów dla kredytów/pożyczek SPŁACONYCH
1-5	780 499	82 648	6 281	42%	67%	37%
6-10	347 525	50 998	4 967	34%	5%	31%
pozostałe	273 281	45 177	3 930	24%	27%	33%
RAZEM	1 401 305	178 823	15 178	100%	100%	100%

*łącznie - dla kredytów/pożyczek w bilansie, spisanych i spłaconych

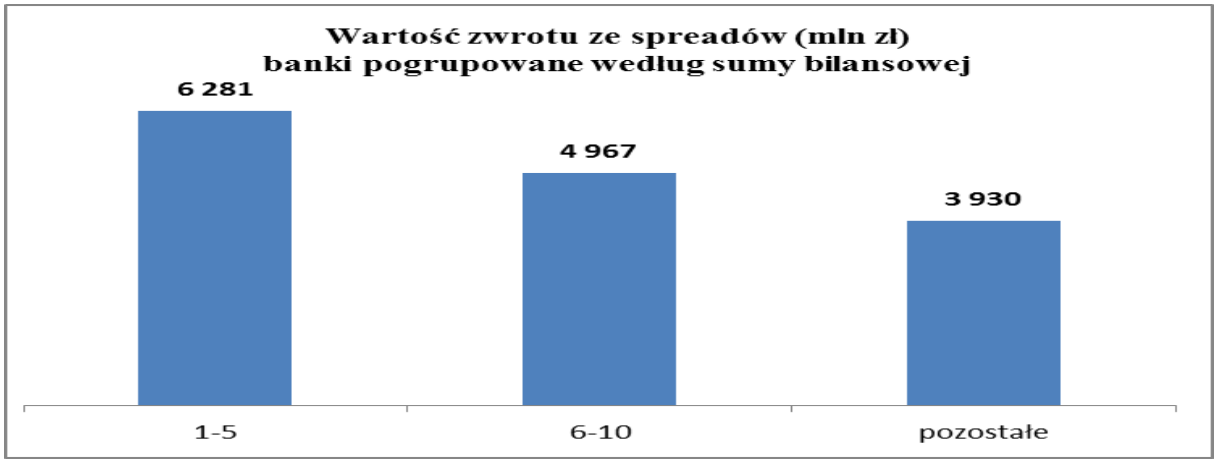

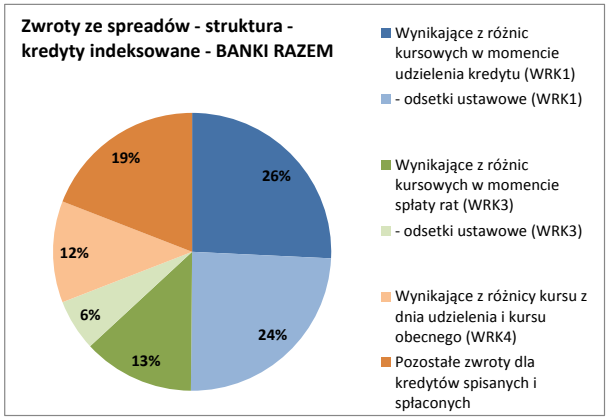

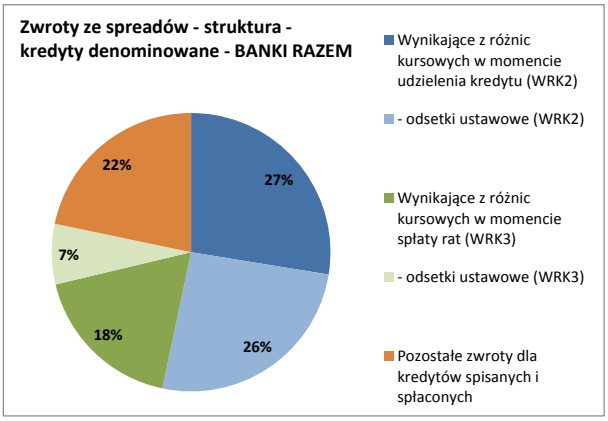

Zwrot z tytułu spreadu jest znacznym obciążeniem dla banków. Kwota ta jest istotna zarówno w relacji do obecnego wolumenu portfela kredytów/pożyczek podlegających ustawie jak i sumy bilansowej banków.

Struktura banków odzwierciedlająca udział zwrotu ze spreadów dla kredytów/pożyczek w bilansie banku do wartości bilansowej portfela w zależności od wielkości banku

	liczba banków			aktywa (mln zł)		
	Proporcja zwrot/portfel			Proporcja zwrot/portfel		
Banki według wielkości	<5%	5%-10%	>10%	<5%	5%-10%	>10%
1-5	0	4	1	0	673 765	106 733
6-10	1	4	0	90 066	257 460	0
pozostałe	9	8	1	83 528	181 319	8 433
RAZEM	10	16	2	173 594	1 112 544	115 167

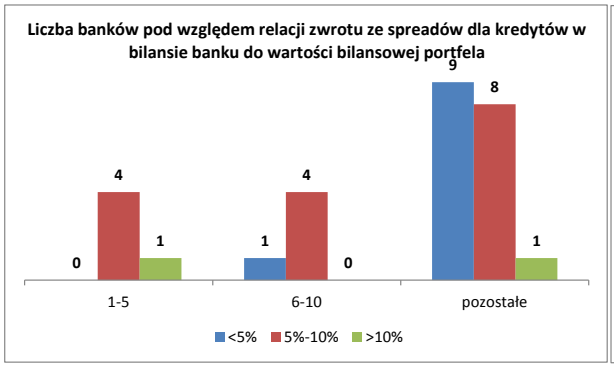

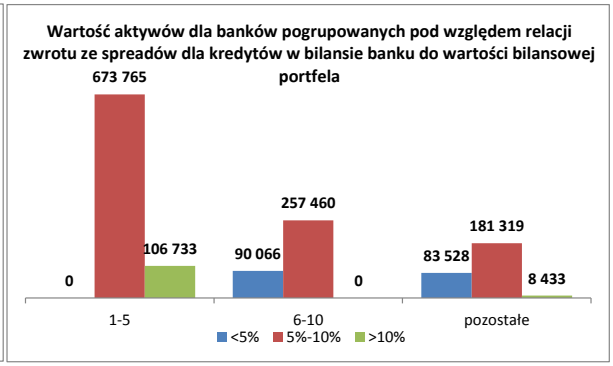

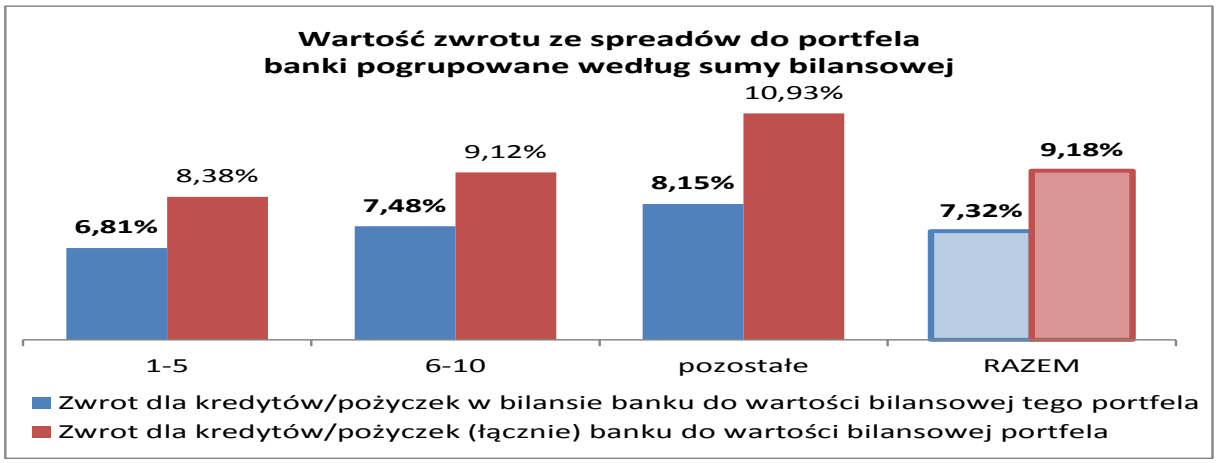

W ramach UKNF, na podstawie zebranych od banków dodatkowych informacji przeprowadzono badanie, mające na celu weryfikację przekazanych przez banki wyliczeń wartości zwrotów z tytułu spreadu. Z dokładnością do uproszczeń przyjętych w procesie szacowania przez banki oraz UKNF, wyniki prezentowane przez banki są zasadniczo zbieżne z wartościami uzyskanymi przez UKNF.

Restrukturyzacja kredytów/pożyczek objętych projektem ustawy

Zasady rozliczeń i kwestie rachunkowe

Zgodnie z wymogami wynikającymi z par. 40 MSR 39 z uwzględnieniem OS 62 tego MSR przewalutowanie kredytu oraz umorzenie jego części – bez względu na czas, w jakim nastąpi będzie powodowało konieczność rozpoznania nowego instrumentu finansowego wg wartości godziwej w

księgach rachunkowych. **Oznacza to, że ujemna różnica pomiędzy wyłączaną z bilansu wartością portfela kredytowego a oszacowaną nową jego wartością godziwą (ujętą w bilansie) powinna być ujęta jednorazowo w kosztach.**

Ustalenie wartości godziwej kredytów powinno uwzględniać wszystkie komponenty ustalania wartości bieżącej wskazane w punkcie B 13 Załącznika B MSSF 13 – czyli:

„Wycena wartości godziwe składnika aktywów lub zobowiązania przy użyciu techniki wartości bieżącej uwzględnia wszystkie następujące elementy z perspektywy rynku na dzień wyceny:

a. szacowane przyszłe przepływy pieniężne w odniesieniu do wycenionego składnika aktywów lub zobowiązania;

b. oczekiwania dotyczące ewentualnych wahań kwoty i czasu przepływów pieniężnych reprezentujących niepewność właściwą dla przepływów pieniężnych

c. wartość pieniądza w czasie odpowiadającą oprocentowaniu aktywów pieniężnych nieobciążonych ryzykiem, których termin zapadalności lub czas trwania pokrywają się z okresem objętym przepływami pobieżnymi i które nie wiążą się ani z niepewnością czasową, ani ryzykiem niewykonania zobowiązań dla posiadacza (tj. wolnej od ryzyka stopie procentowej);

d. cenę niepewności związanej z przepływami pobieżnymi (tj. premię z tytułu ryzyka);

e. inne czynniki, które uczestnicy rynku uwzględniliby w danych okolicznościach;

f. w przypadku zobowiązania, ryzyko niewykonania świadczenia powiązane ze zobowiązaniem, w tym własne ryzyko kredytowe jednostki (tj. dłużnika).”

Podsumowując, przewalutowanie kredytów walutowych zobowiązuje bank ujęcia w sprawozdaniu finansowym nowego instrumentu finansowego wycenianego wg wartości godziwej, przy czym stopy dyskontowe przyjęte do wyliczenia wartości godziwej powinny odzwierciedlać stopy rynkowe (wolną od ryzyka oraz szeroko rozumianą premię za ryzyko) a nie stopy związane z daną umową kredytową (w tym pierwotne stopy i marże wynikające z umowy.

Kurs sprawiedliwy – mechanizm działania i jego skutki

Analizowany mechanizm „kursu sprawiedliwego” skutkuje zróżnicowaniem relacji ekonomicznych pomiędzy kredytobiorcami z różnych okresów, jak również pomiędzy kredytobiorcami, którzy zaciągnęli kredyt w tym samym dniu. W szczególności, z punktu widzenia długości okresu kredytowania, mechanizm preferuje kredytobiorców, którzy zaciągnęli kredyty na krótsze okresy, znajdujących się prawdopodobnie w lepszej sytuacji finansowej (choć nie zawsze – część kredytobiorców wybierała długie okresy, aby skorzystać ze źródła „taniego” finansowania, a część osób, które zaciągnęły kredyty na krótsze okresy, charakteryzuje nie tyle mocna sytuacja finansowa, ile chęć skrócenia okresu ekspozycji na ryzyko lub też wynika to z ich wieku).

Poniżej przedstawiono analizę skutków realizacji projektu zgodnie z postanowieniami zawartymi w projekcie ustawy. Analizę przeprowadzono bazując na załączonym do projektu ustawy kalkulatorze,

uwzględniając kredyt w wysokości 300 tys. zł, udzielony na okres 30 lat, spłacany w systemie rat równych, przy marży banku 2,0%.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że przyjęta przez autorów projektu koncepcja prowadzi do silnego uprzywilejowania większości kredytobiorców walutowych z lat 2007-2008.

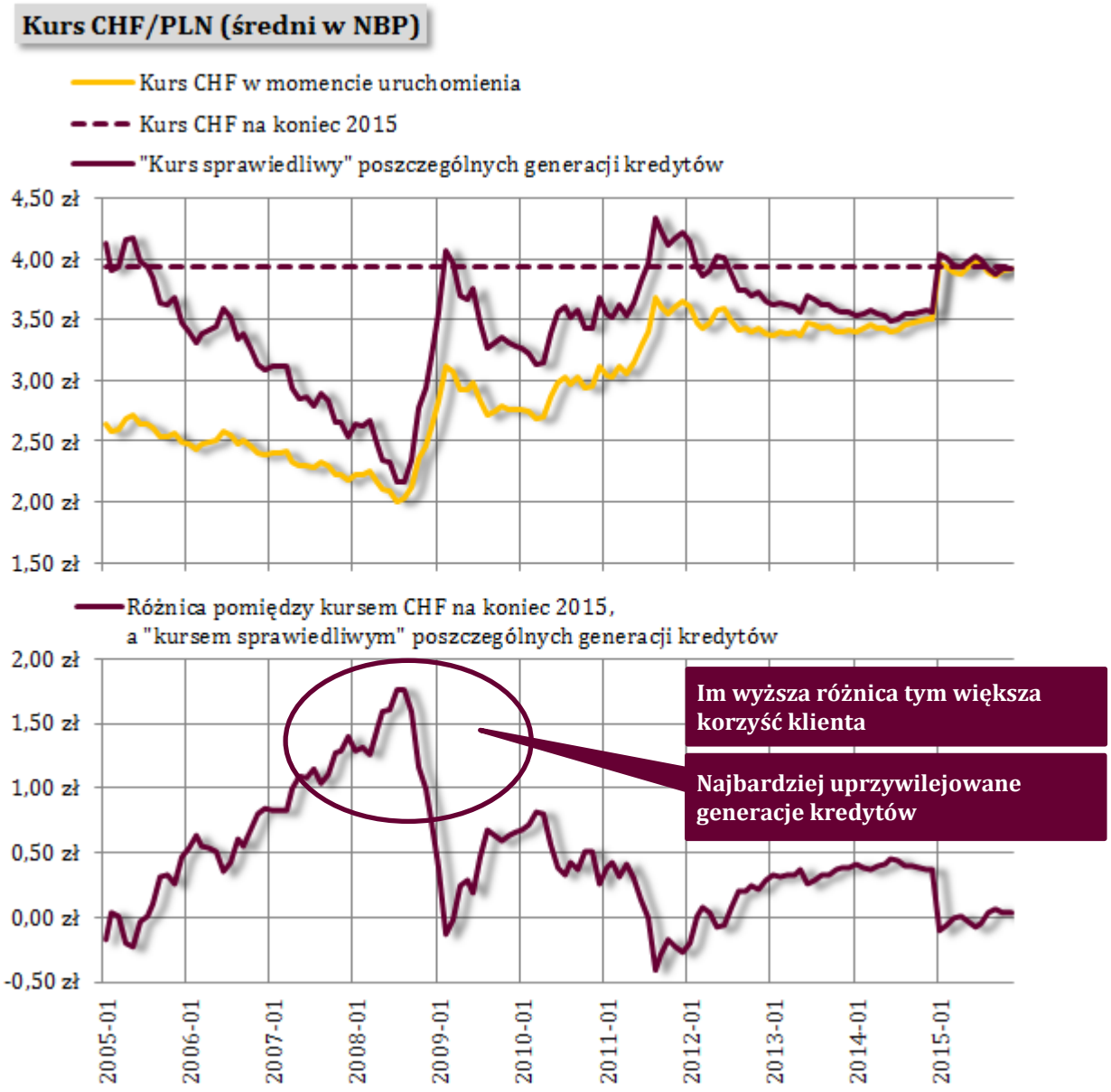

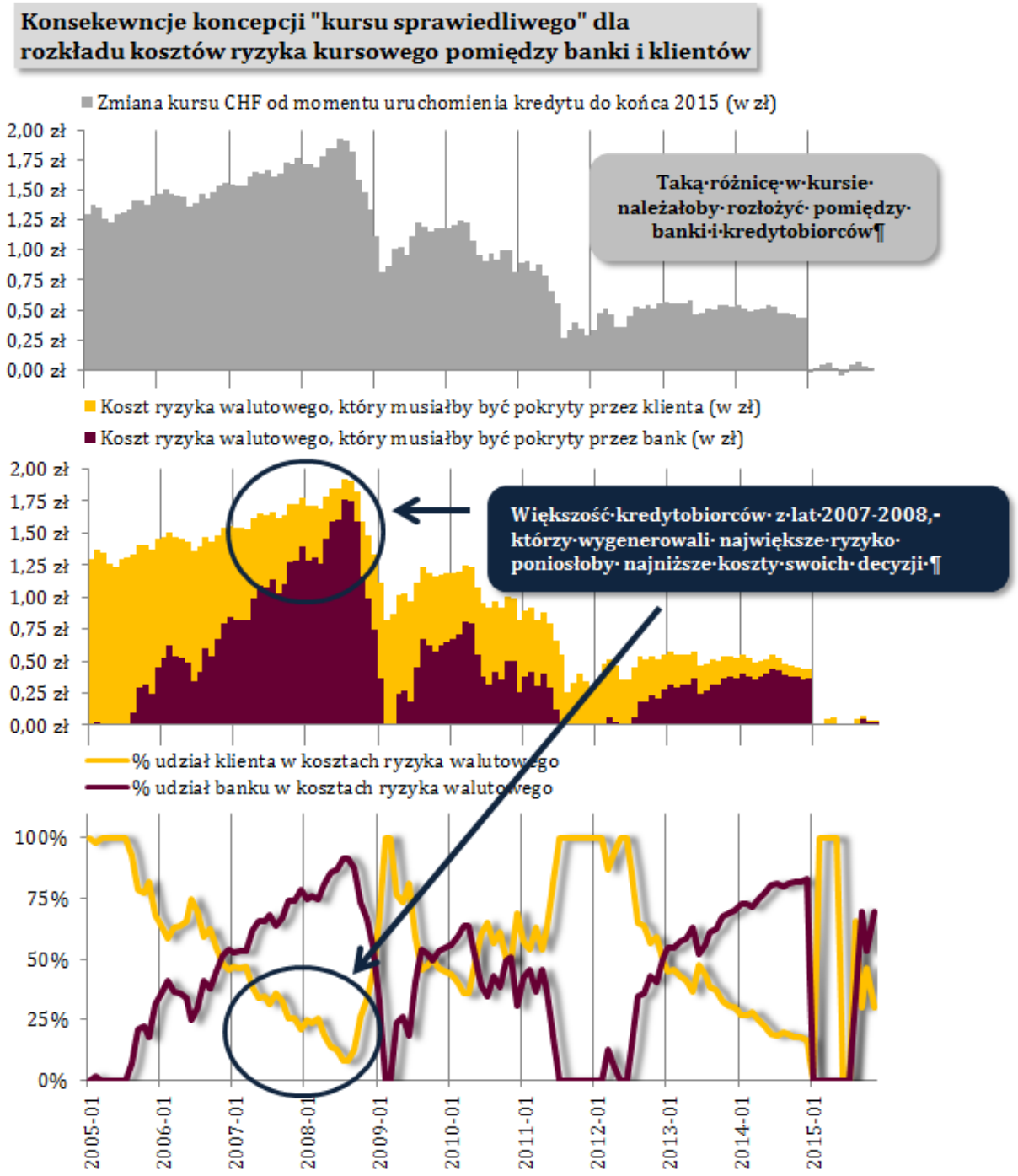

W rezultacie większość kredytobiorców z lat 2007-2008 poniosłaby najniższe koszty kredytu, a koszty ryzyka walutowego w większości lub w całości zostałyby przeniesione na banki, co w praktyce oznaczałoby przewalutowanie po kursie z dnia udzielenia (dodatkowo przy zachowaniu korzyści z niższych stóp LIBOR CHF). Z drugiej strony, kredytobiorcy z rocznika 2005, w przypadku których zmiana kursu była zbliżona, w praktyce nie odnieśliby szczególnych korzyści i partycypowaliby w większości lub całości ryzyka kursowego (75-100%).

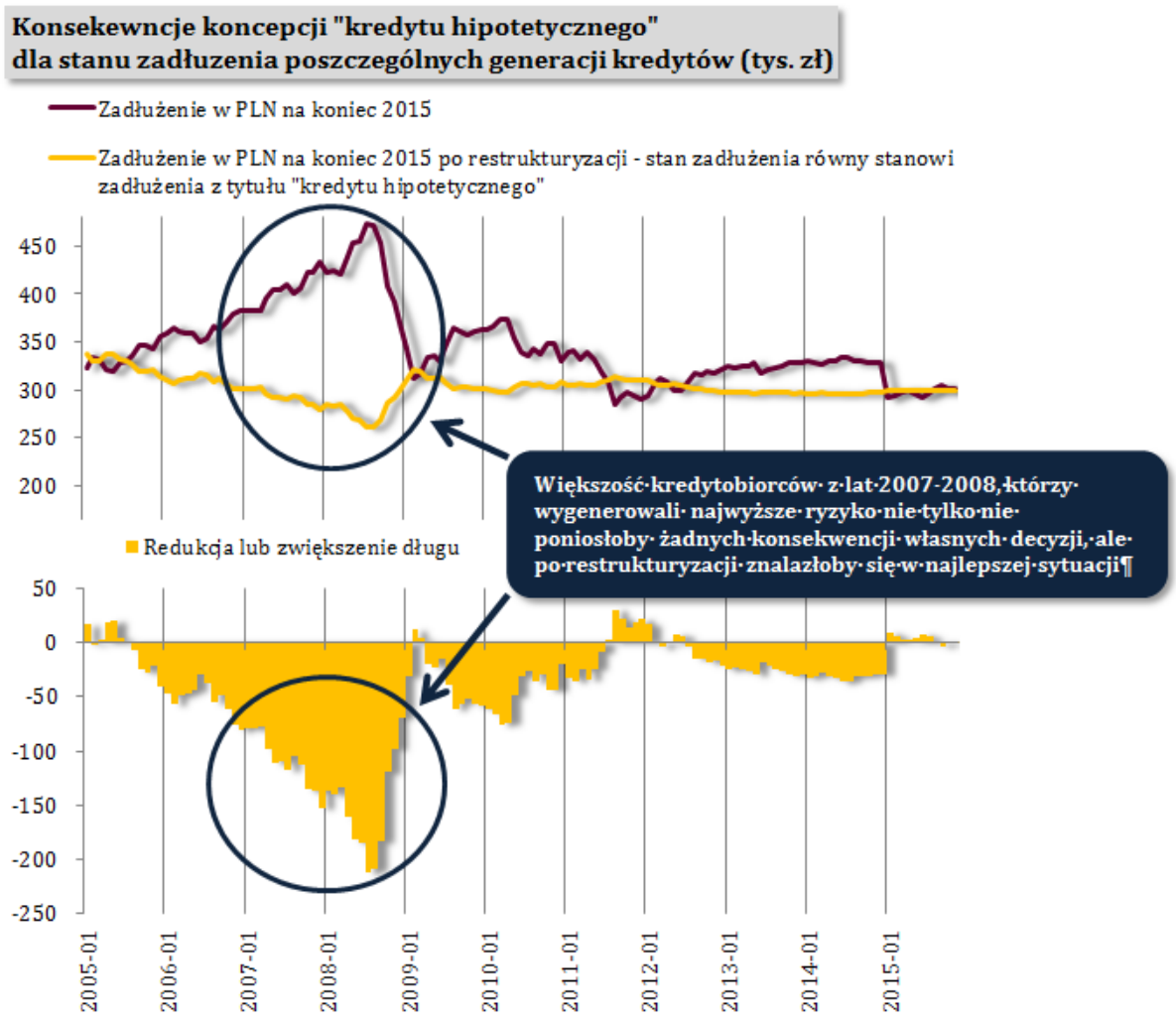

Przyjęta przez autorów projektu koncepcja prowadzi do sytuacji, w której niektórzy kredytobiorcy w praktyce nie ponieśliby dodatkowych kosztów wynikających z zaciągnięcia kredytu walutowego, a zarazem znaleźliby się w najlepszej sytuacji, co wyraziłoby się w najniższym stanie ich zadłużenia po „restrukturyzacji" (przed restrukturyzacją stan ich zadłużenia był najwyższy).

„Kurs sprawiedliwy" wykazuje silną zależność względem daty udzielenia, ale jest też podatny na niektóre z innych parametrów kredytu.

Zależność „kursu sprawiedliwego" od wybranych parametrów	
Data udzielenia	TAK
Wysokość kredytu	NIE
Marża	TAK
Długość okresu kredytowania	TAK

Przykład kredytu udzielonego w 06/2008

Kwota kredytu	"Kurs sprawiedliwy"
100 tys. zł	2,3327
200 tys. zł	2,3327
300 tys. zł	2,3327
400 tys. zł	2,3327
500 tys. zł	2,3327
600 tys. zł	2,3327
700 tys. zł	2,3327
800 tys. zł	2,3327
900 tys. zł	2,3327
1 milion zł	2,3327
okres 30 lat, marża 2%	

Marża kredytu	"Kurs sprawiedliwy"
1%	2,3870
2%	2,3327
3%	2,2720
4%	2,2045
5%	2,1299
6%	2,0474
7%	1,9568
8%	1,8575
9%	1,7490
10%	1,6306
okres 30 lat	

Okres kredytowania	"Kurs sprawiedliwy"
10 lat	-0,2910
15 lat	1,6791
20 lat	2,0723
25 lat	2,2400
30 lat	2,3327
35 lat	2,3912
40 lat	2,4313
marża 2%	

Uwaga: W przypadku kiedy „kurs sprawiedliwy" kształtuje się poniżej wartości w dniu udzielenia kredytu (w tym przypadku 2,09) to za „kurs sprawiedliwy" przyjmuje się tę ostatnią wartość.

Kształtowanie się wysokości tzw. kursu sprawiedliwego w zależności od momentu zaciągnięcia kredytu i okresu kredytowania przedstawiono na wykresie (marża = 1,5%) oraz w tabeli.

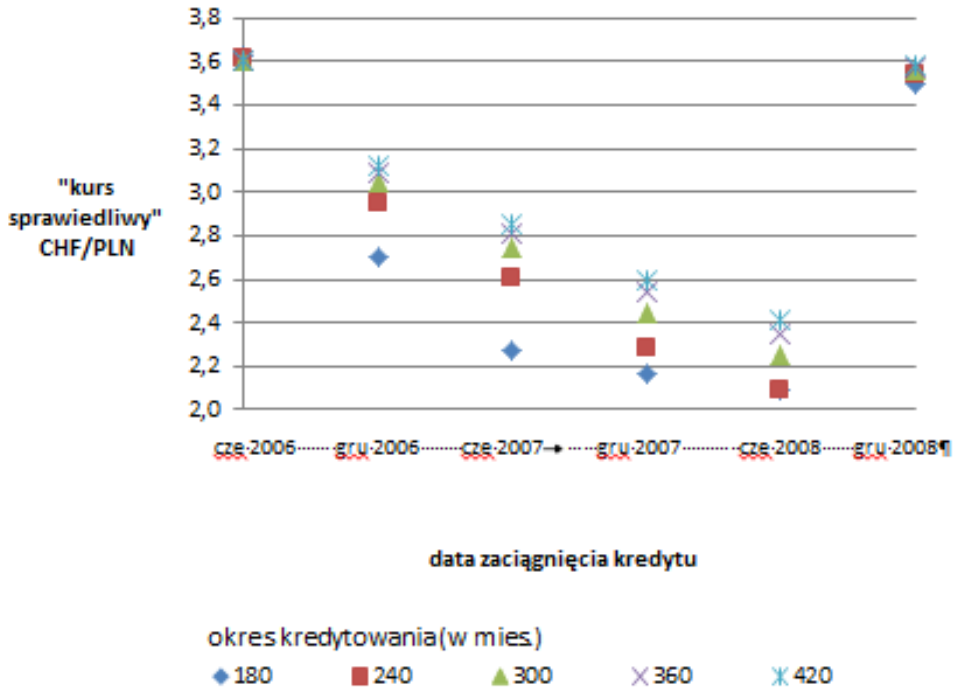

Źródło: obliczenia własne nad podstawie danych Bloomberg.

Całość wyników przeprowadzonej symulacji zawiera poniższa tabela.

Marża 0,5%	Kurs sprawiedliwy				
	okres kredytowania (w miesiącach)				
Data zaciągnięcia	**180**	**240**	**300**	**360**	**420**
2006-06-30	3,6092	3,6014	3,5990	3,5980	3,5976
2006-12-31	2,7333	2,9765	3,0662	3,1130	3,1417
2007-06-30	2,3192	2,6493	2,7774	2,8454	2,8876
2007-12-31	2,1614	2,3404	2,4997	2,5860	2,6401
2008-06-30	2,0907	2,1345	2,3078	2,4034	2,4639
2008-12-31	3,5021	3,5494	3,5702	3,5818	3,5893

Marża 1%	Kurs sprawiedliwy				
	okres kredytowania (w miesiącach)				
Data zaciągnięcia	**180**	**240**	**300**	**360**	**420**
2006-06-30	3,6167	3,6057	3,6023	3,6009	3,6002
2006-12-31	2,7182	2,9646	3,0555	3,1028	3,1318
2007-06-30	2,2940	2,6296	2,7596	2,8286	2,8714
2007-12-31	2,1614	2,3135	2,4755	2,5631	2,6180
2008-06-30	2,0907	2,1035	2,2796	2,3767	2,4381
2008-12-31	3,4976	3,5455	3,5665	3,5783	3,5859

Marża 1,5%	Kurs sprawiedliwy				
	okres kredytowania (w miesiącach)				
Data zaciągnięcia	**180**	**240**	**300**	**360**	**420**
2006-06-30	3,6248	3,6104	3,6060	3,6041	3,6032
2006-12-31	2,7027	2,9522	3,0442	3,0920	3,1213
2007-06-30	2,2730	2,6090	2,7409	2,8109	2,8541
2007-12-31	2,1614	2,2855	2,4500	2,5389	2,5943
2008-06-30	2,0907	2,0907	2,2500	2,3484	2,4105
2008-12-31	3,4928	3,5414	3,5627	3,5746	3,5823

Marża 2%	Kurs sprawiedliwy				
	okres kredytowania (w miesiącach)				
Data zaciągnięcia	**180**	**240**	**300**	**360**	**420**
2006-06-30	3,6334	3,6156	3,6100	3,6076	3,6066
2006-12-31	2,6868	2,9395	3,0325	3,0808	3,1103
2007-06-30	2,2730	2,5876	2,7214	2,7922	2,8358
2007-12-31	2,1614	2,2563	2,4233	2,5132	2,5692
2008-06-30	2,0907	2,0907	2,2188	2,3185	2,3812
2008-12-31	3,4880	3,5372	3,5587	3,5708	3,5784

Marża 2,5%	Kurs sprawiedliwy				
	okres kredytowania (w miesiącach)				
Data zaciągnięcia	**180**	**240**	**300**	**360**	**420**
2006-06-30	3,6428	3,6212	3,6145	3,6116	3,6103
2006-12-31	2,6705	2,9263	3,0203	3,0690	3,0987
2007-06-30	2,2730	2,5654	2,7010	2,7725	2,8164
2007-12-31	2,1614	2,2258	2,3952	2,4862	2,5426
2008-06-30	2,0907	2,0907	2,1862	2,2869	2,3500
2008-12-31	3,4830	3,5328	3,5546	3,5667	3,5744

Uwaga: Na żółto zaznaczono przypadki, gdzie - zgodnie z zapisami ustawy - kurs sprawiedliwy równy jest kursowi NBP z dnia zaciągnięcia kredytu – tzn. gdy kurs KWO obliczony dla danego kredytu był niższy niż kurs po jakim udzielono kredytu.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Bloomberg.

Założenia i uwagi do analizy wariantów restrukturyzacji

W ramach ankiety zapytano banki o skutek wpływu projektu ustawy na planowane wyniki, bilans oraz pozycję kapitałową banków przy założeniu 2 wariantów restrukturyzacji oraz 4 scenariuszy

2 WARIANTY

WARIANT A

Przy założeniu:

- stałego (od dnia 1.01.2016r.) kursu wymiany złotego na waluty obce równego kursowi z dnia 31.12.2015 r.
- stałej (od dnia 1.01.2016r.) stawki oprocentowania równej stawce oprocentowania z dnia 31.12.2015 r.

WARIANT B

- stałego (od dnia 1.01.2016r.) kursu wymiany złotego na waluty obce, wyższego o **25%** od kursu z dnia 31.12.2015 r.
- stałej (od dnia 1.01.2016r.) stawki oprocentowania równej stawce oprocentowania z dnia 31.12.2015 r.

4 SCENARIUSZE

W każdym z wariantów rozpatrywano 4 scenariusze:

SCENARIUSZ 1A/1B:

Restrukturyzacja wszystkich kredytów/pożyczek podlegających ustawie - zgodnie z **art. 5** projektu ustawy.

SCENARIUSZ 2A/2B:

Restrukturyzacja wszystkich kredytów/pożyczek podlegających ustawie - zgodnie z **art. 6** projektu ustawy.

SCENARIUSZ 3A/3B:

Restrukturyzacja kredytów/pożyczek podlegających ustawie - zgodnie z **art. 7** projektu ustawy - wyłącznie kredytów/pożyczek o **LTV powyżej 100%** bez ograniczeń wskazanych w art. 7 ust. 4 ustawy.

SCENARIUSZ 4A/4B - BANKU:

Restrukturyzacja kredytów/pożyczek podlegających ustawie - w podziale na metodę restrukturyzacji. Bank samodzielnie określa opłacalność restrukturyzacji z punktu widzenia klienta (lub jej brak) oraz sposób restrukturyzacji dla poszczególnych kredytów/pożyczek. Przy założeniu najbardziej prawdopodobnego, według Banku, sposobu restrukturyzacji (lub jej braku) danego kredytu.

Wpływ na portfel kredytów i pożyczek - ujęcie bilansowe wpływu projektu ustawy

WARIANT A

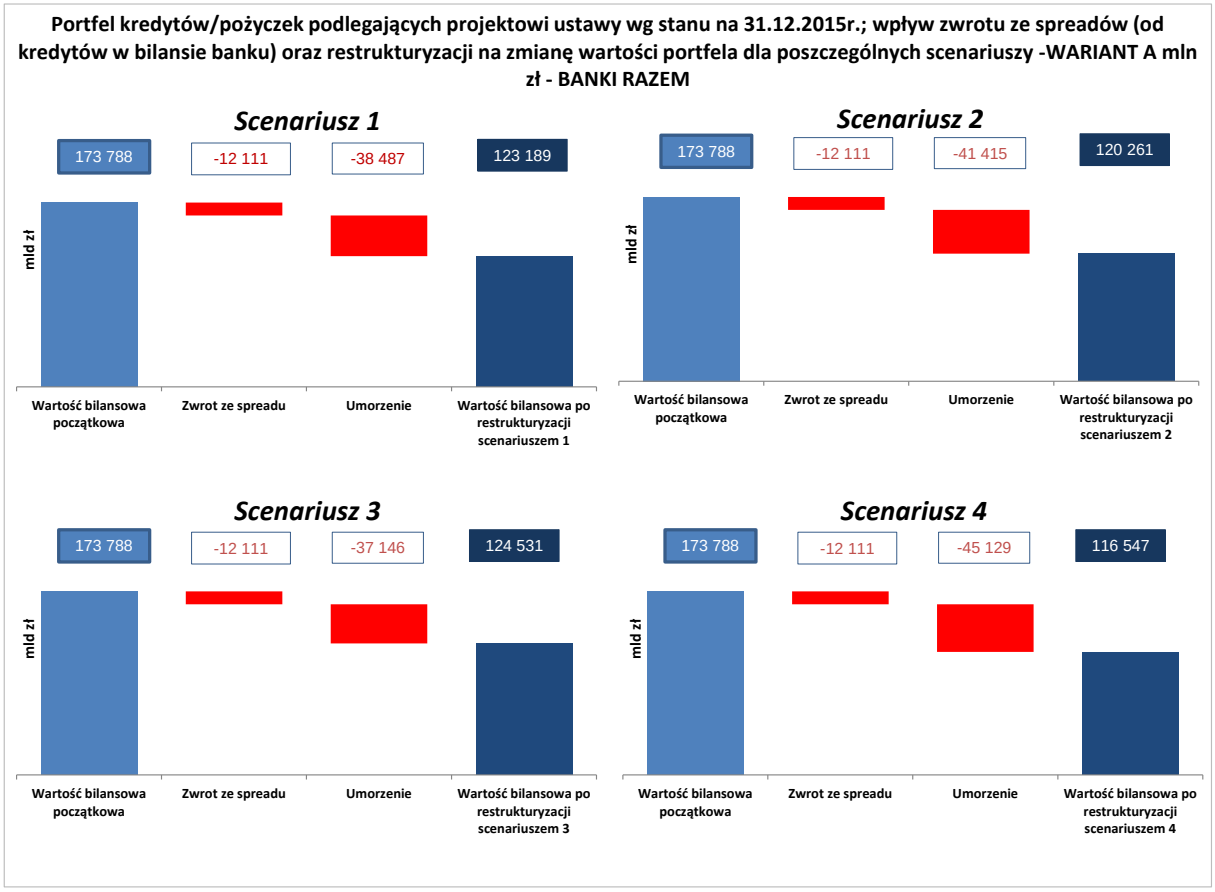

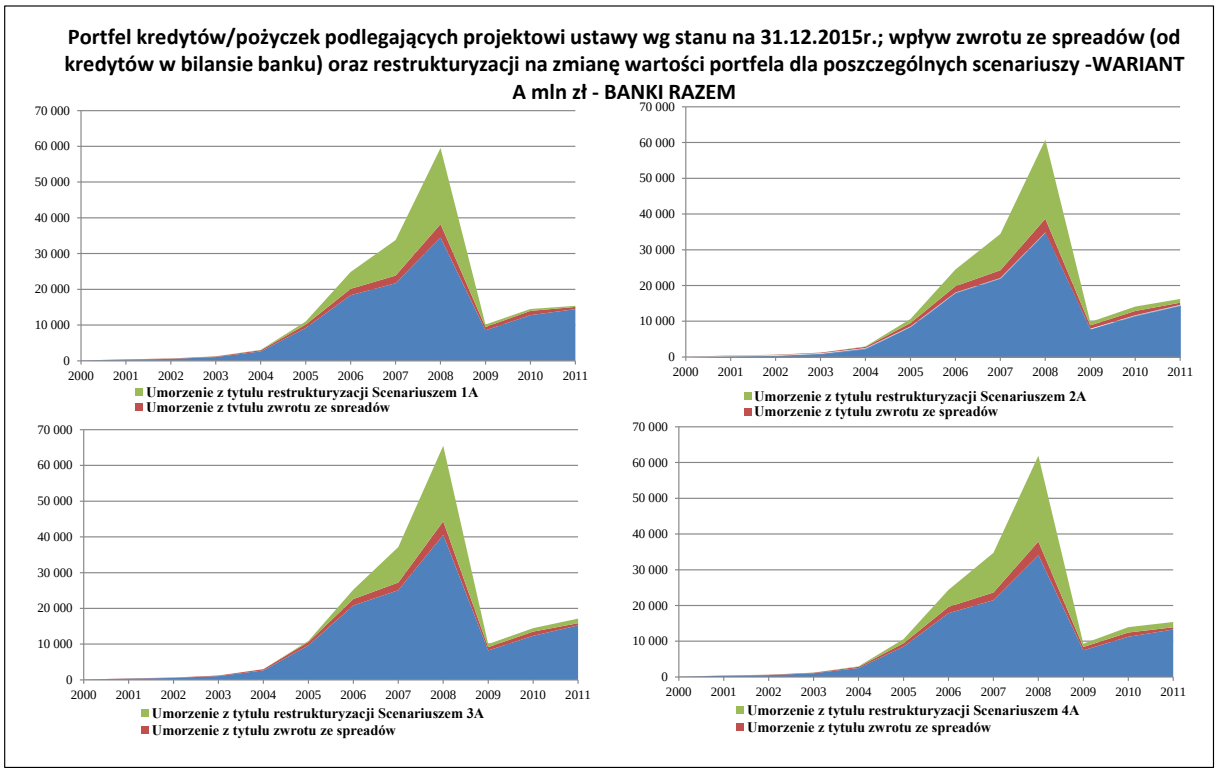

WARIANT B

Wpływ zwrotu ze spreadów w przypadku kredytów znajdujących się w bilansie banku na wartość tego portfela jest jednakowy w wariantach A i B.

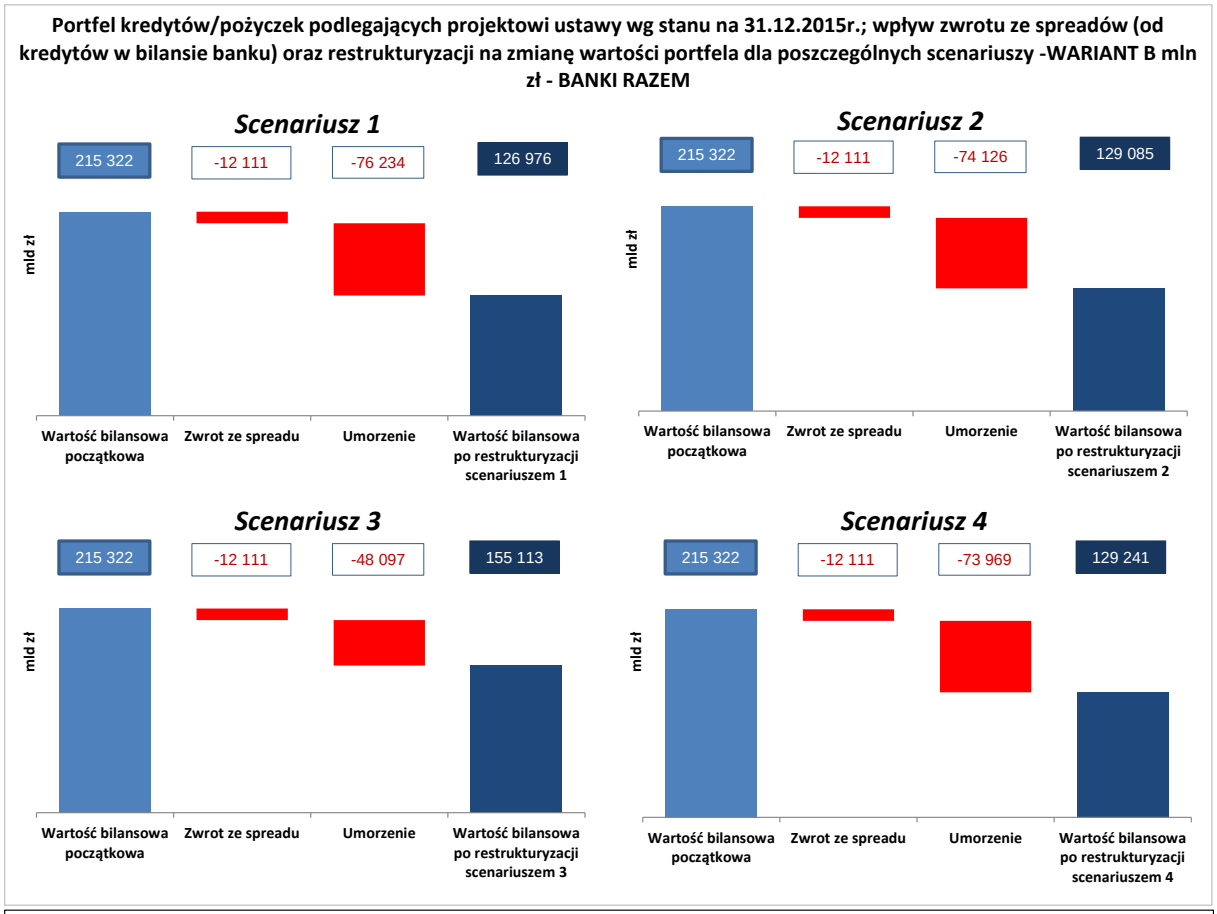

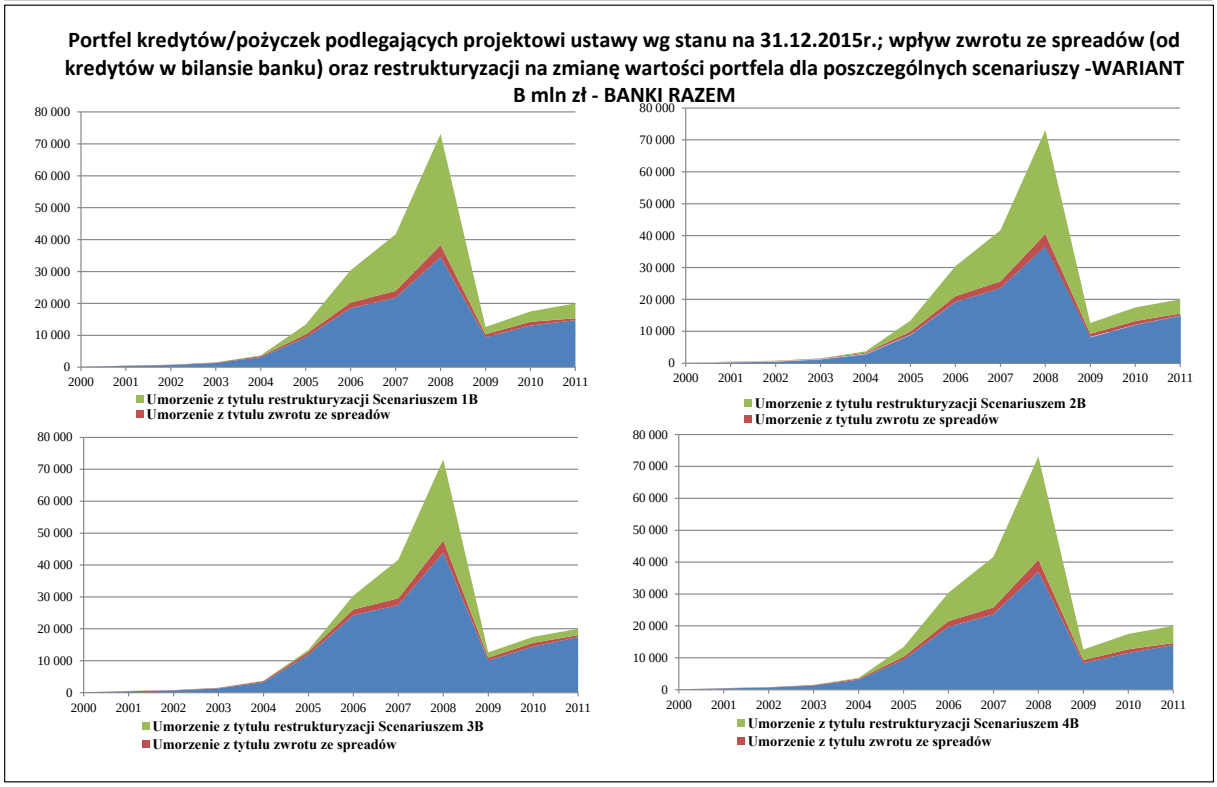

Wpływ projektu ustawy na sytuację finansową banków

Obciążenie banków w 2016 r. w wyniku restrukturyzacji kredytów/pożyczek objętych projektem ustawy w zależności od wariantu i scenariusza:

Wariant A
Scenariusz 1: 56,2 mld zł
Scenariusz 2: 67,2 mld zł
Scenariusz 3: 44,6 mld zł
Scenariusz 4: 66,9 mld zł
Wariant B
Scenariusz 1: 94,3 mld zł
Scenariusz 2: 107,2 mld zł
Scenariusz 3: 74,2 mld zł
Scenariusz 4: 103,4 mld zł

Prognozowany współczynnik wypłacalności na 2016 r. (wobec planowanego 16,31%):

Wariant A
Scenariusz 1: 11,8%
Scenariusz 2: 10,5%
Scenariusz 3: 12,6%
Scenariusz 4: 10,6%
Wariant B
Scenariusz 1: 7,5%
Scenariusz 2: 5,9%
Scenariusz 3: 9,5%
Scenariusz 4: 6,5%

W ramach ankiety banki szacowały wpływ projektu ustawy na bilans (zmniejszenie wartości portfela w wyniku zwrotu ze spreadów jak i umorzeń związanych z restrukturyzacją), wynik finansowy oraz pozycję kapitałową. Wyniki tych wyliczeń miały zostać zaprezentowane w dwóch wariantach: przy rozłożeniu umorzeń w czasie oraz przy jednorazowym ujęciu wszystkich umorzeń.

Praktycznie wszystkie ankietowane banki uważają, iż rozłożenie umorzeń spowodowanych restrukturyzacją w czasie jest niemożliwe z punktu widzenia obowiązujących je zasad rachunkowości. Część banków przekazała informacje, że rozłożenie skutków projektowanej ustawy w czasie jest jedynie ćwiczeniem teoretycznym. Niektóre banki wykazywały wpływ ustawy w trzech kolejnych latach jednak kwotę umorzeń wykazywały jednorazowo w wyniku 2016 r. Pozostałe banki nie wypełniły tej części ankiety, która dotyczyła rozłożenia skutków projektu ustawy w czasie.

W ramach oszacowania skutków finansowych będących następstwem restrukturyzacji kredytów/pożyczek zgodnie z zapisami projektu ustawy, banki wyszczególniły między innymi koszt koniecznej zmiany finansowania.

Poniżej zaprezentowano skutki finansowe dla banków w odniesieniu do poszczególnych generacji kredytów udzielonych w latach 2000 – 2011. Efekty wszystkich scenariuszy są najbardziej widoczne dla lat 2006 – 2008, z tego niezależnie od scenariusza blisko połowa korzyści z tytułu restrukturyzacji jest selektywnie przypisywana do kredytów udzielonych w roku 2008.

Wpływ na planowane wartości wyników finansowych oraz adekwatność w 2016 r.

Do dalszej szczegółowej analizy wybrano scenariusze 4A i 4B, czyli scenariusze przygotowywane przez banki przy założeniu, że restrukturyzacja odbędzie się według wariantów najbardziej korzystnych z punktu widzenia klienta. Są to zarazem scenariusze najbardziej dla banków dotkliwe pod względem wartości umorzeń.

W ramach scenariuszy 4A i 4B banki wskazywały jako najbardziej korzystną dla klientów opcję restrukturyzacji zgodnie z zapisami art. 6 oraz w dalszej kolejności zgodnie z zapisami art. 7.

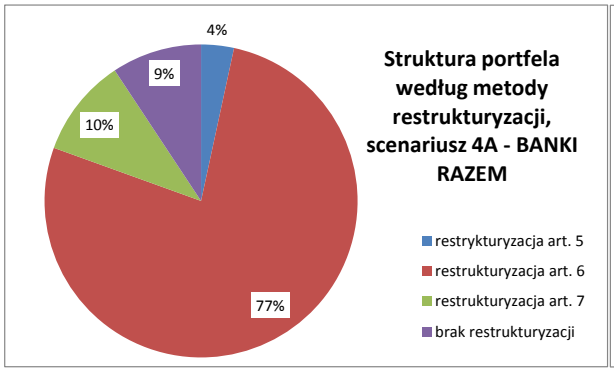

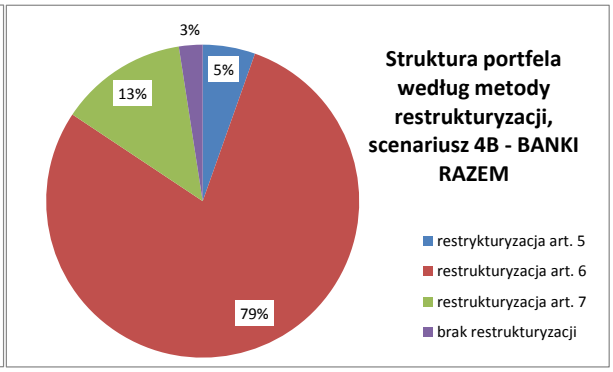

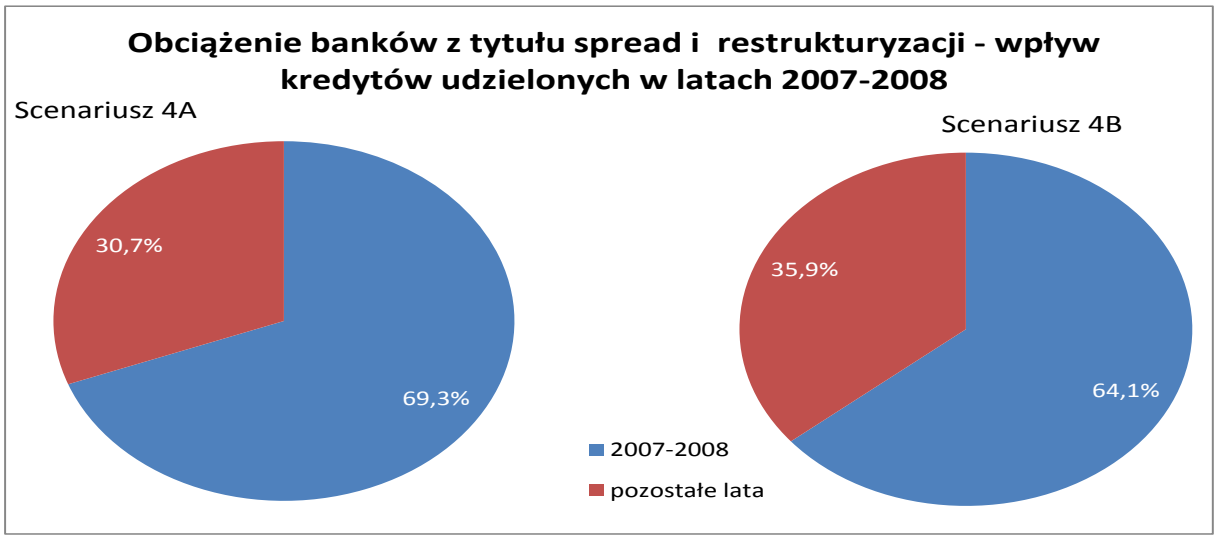

Wpływ na rynek nieruchomości

W przypadku zwrotu nieruchomości przez klienta (scenariusz 3a i 3b) banki przyjmowały założenie, że odzyskają między 50% a 85% obecnej wartości nieruchomości. Niższą wartość zakładano w związku z podwyższoną podażą nieruchomości (z związku masowym przejęciem przez banki nieruchomości) oraz ze względu na przyspieszony charakter sprzedaży.

W związku z tym należy stwierdzić, że **realizacja projektu w zakresie art. 7 prowadziłaby do zmiany wartości nieruchomości na rynku** co w konsekwencji prowadziłoby do zmniejszenia również wartości zabezpieczeń dla kredytobiorców złotowych. Dodatkowo, proces mógłby ulec stopniowemu pogłębieniu, gdyż na skutek spadku cen, LtV kolejnych kredytobiorców pogorszy się i co w dalszej kolejności może to spowodować dodatkowe restrukturyzacje.
Wynika to z potencjalnej skali zjawiska. Według stanu na koniec 2015 r. w portfelach banków znajdowało się 180,6 tys. kredytów walutowych o LTV>100%, w przypadku których należy przypuszczać że kredytobiorcy rozważaliby zwrot nieruchomości (dodatkowo było 93,2 tys. kredytów o LTV 80 100%, gdzie część kredytobiorców również rozważałaby zwrot nieruchomości, gdyby znalazła porównywalną a tańszą). Gdyby banki próbowały dokonać sprzedaży tych nieruchomości, to na rynku doszłoby do załamania cen na skutek braku możliwości wchłonięcia w krótkim okresie tak dużej podaży, jak też wstrzymania się popytu w związku z oczekiwaniem na pogłębienie spadku. To z kolei doprowadziłoby do ograniczenia inwestycji lub załamania budownictwa mieszkaniowego, jak też do zubożenia wszystkich obywateli posiadających nieruchomości (jak też Skarbu Państwa z tytułu posiadanych nieruchomości).

WARIANT A

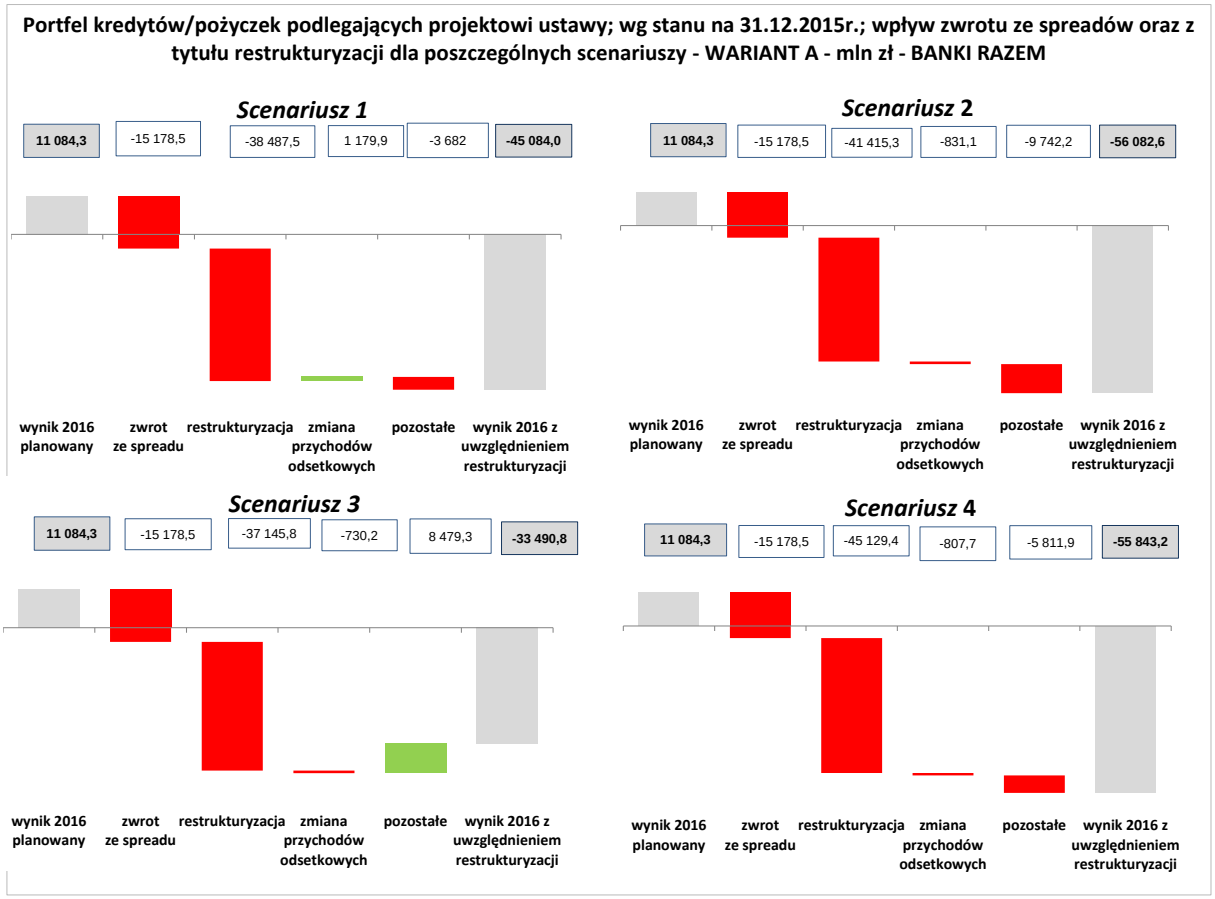

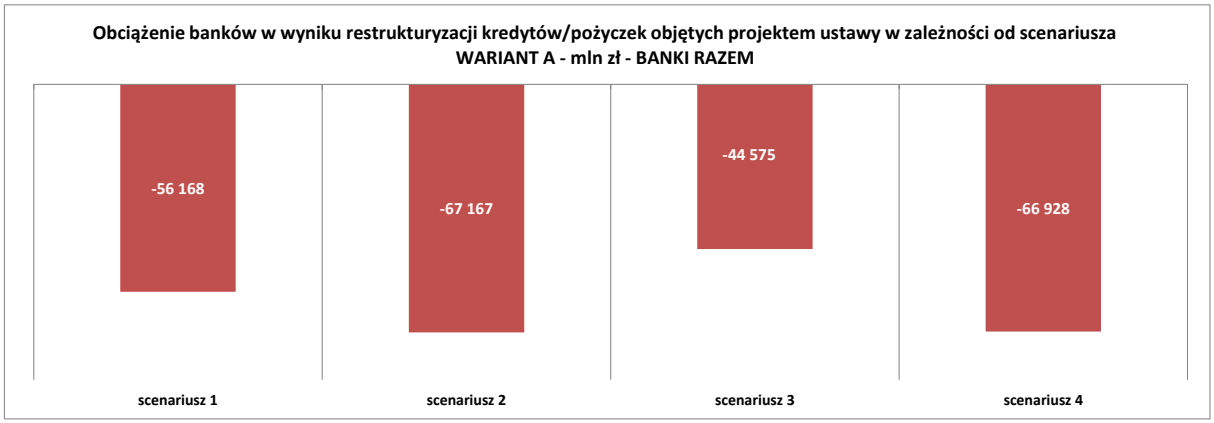

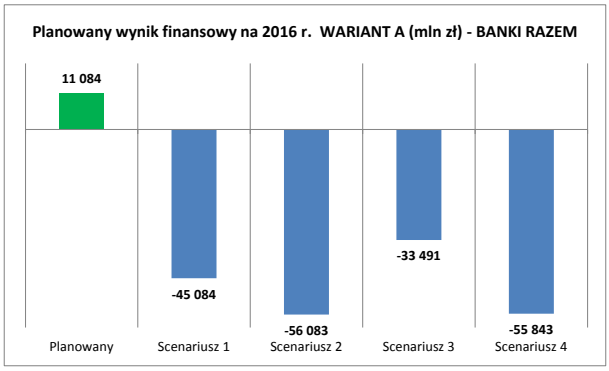

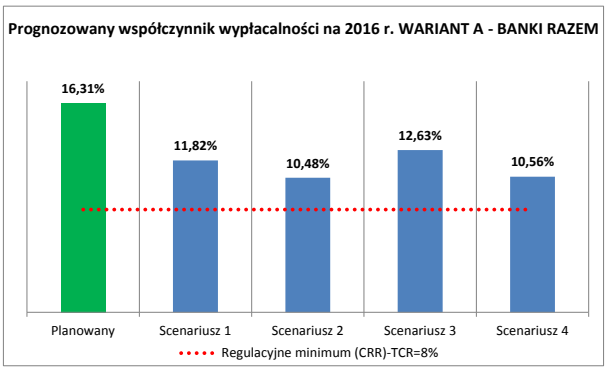

Scenariusze 1 – 3 były wyliczane przez banki dla sytuacji kiedy kredyty objęte projektem ustawy były restrukturyzowane w taki sam sposób. Największe koszty dla banków tworzy scenariusz 2. Scenariusz 3 wydaje się być jedynie pozornie łagodniejszy. Ograniczeniem dla tego scenariusza było wyłączenie

z kalkulacji tych kredytów, dla których zastosowanie tego scenariusza przez klientów było niezasadne z przyczyny zbyt niskiego LTV.

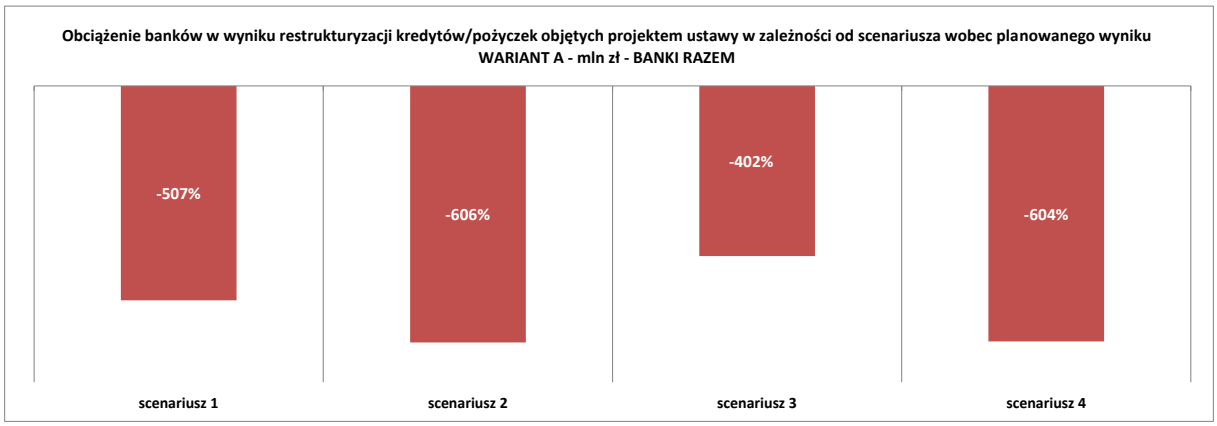

Obciążenie banków w przypadku scenariusza 4 (ocenianego przez banki jako najbardziej prawdopodobny) jest wysokie – poziom tego obciążenia sięga 6-krotności wyniku finansowego netto, przewidywanego przez banki na rok 2016. Poniżej przedstawiono zmiany wyniku finansowego w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4A. Rozłożenie obciążeń na różne grupy banków nie jest symetryczne.:

- Największy zwrot ze spreadów oraz wartość umorzeń nastąpiłby w grupie największych 5 banków. Niemniej banki te posiadają najwyższe zdolności do kreowania wyniku. Planowany wynik finansowy byłby dostateczny dla pokrycia zwrotów ze spreadów, jednak koszty umorzeń w wyniku restrukturyzacji stanowią 3-krotność wyniku finansowego.
- W najtrudniejszej sytuacji znajduje się grupa banków drugiej piątki pod względem wielkości. Grupę tę dotknęłyby koszty zwrotów ze spreadów i umorzeń w wysokości ok. 1/3 całości tych kosztów w sektorze bankowym. Jednocześnie banki te nie posiadają dostatecznych buforów dochodowych. Stąd roczny wynik finansowy netto nie jest dostateczny dla pokrycia nawet zwrotów ze spreadów – stanowi zaledwie ok. 1/3 wartości zwrotów ze spreadów. Wartość umorzeń stanowi 10 – krotność wyniku przewidywanego na 2016 r.

Szczegóły dotyczące obciążeń poszczególnych grup banków zamieszczono poniżej.

Zmiana wyniku finansowego w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4A

udział w aktywach sektora	zmiana wyniku finansowego (mln zł)	planowany wynik na 2016 r.	udział w zmianie wyniku finansowego	zwrotu ze spreadu ujęty w wyniku finansowym (mln zł)	wartość umorzeń w wyniku realizacji
1-5	-32 510	7 685	49%	-6 281	-23 890
6-10	-22 334	1 465	33%	-4 967	-14 235
pozostałe	-12 083	1 934	18%	-3 930	-7 004
RAZEM	-66 928	11 084	100%	-15 178	-45 129

Poniżej zobrazowano jak wygląda rozkład obciążenia banków kosztami projektu ustawy. Istotnym faktem jest to, że przy Scenariuszu 4A aż dla 12 banków zmiana wyniku finansowego jest ponad pięć razy wyższa od wartości wyniku planowanego na 2016 r. Należy zaznaczyć, że w posiadaniu tych banków znajduje się:

- 745 mld aktywów – co stanowi blisko połowę aktywów sektora bankowego.

- 451 mld depozytów sektora niefinansowego (udział ok. 48% w sektorze).
- 311 mld środków gwarantowanych (udział ok. 49% w sektorze).

Struktura banków według udziału zmiany wyniku finansowego w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4A do planowanego wyniku na 2016 r.

relacja zmiany wyniku na 2016 r. do wartości planowanego wyniku	Liczba banków	Aktywa (mln zł)	zyski osiągnięte w 2015 r. (bez uwzględniania strat)	Depozyty sektora niefinansowego	Udział w depozytach sektora	Środki gwarantowane	Udział w środkach gwarantowany
< 1 * wynik	12	481 747	4 872	256 714	27%	150 258	24%
1 - 2 * wynik	1	125 818	1 756	83 536	9%	54 936	9%
2 - 5 * wynik	3	48 997	661	25 651	3%	19 817	3%
> 5 * wynik**	12	744 743	5 090	451 170	48%	311 491	49%
RAZEM	28	1 401 305	12 378	817 070	87%	536 501	85%

** Dodano banki na planowanej stracie

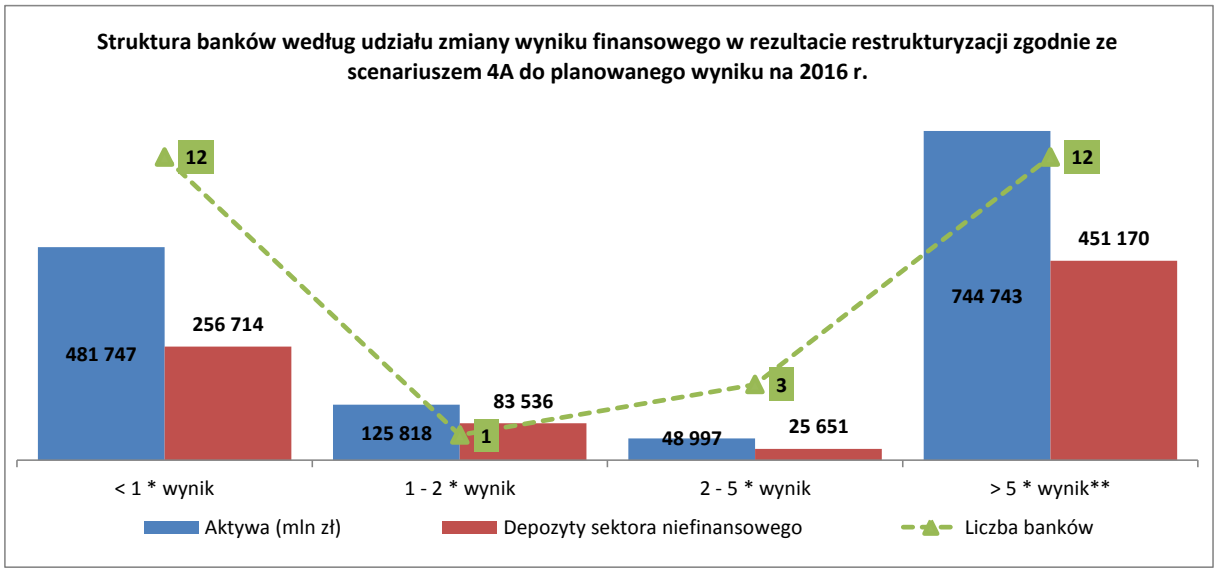

Wysoki poziom kosztów, koniecznych do poniesienia zgodnie z restrukturyzacją w Scenariuszu 4A, przekłada się na konieczność pokrycia istotnej części tych kosztów z funduszy własnych banków. Poniżej przedstawiono wyniki wyliczeń, które obrazują rozkład banków w zależności od poziomu obniżenia funduszy własnych. Z wyliczeń tych wynika, że w 6 bankach poziom obniżenia funduszy własnych przekroczy 50%, w tym:

- W 3 bankach obniżenie funduszy własnych jest w przedziale pomiędzy 50% a 100%. Banki te posiadają:
  - Aktywa w kwocie 213 mld zł.
  - Depozyty sektora niefinansowego w kwocie 115 mld zł., w tym środki gwarantowane o wartości 62 mld zł.
- W 3 bankach koszty związane z restrukturyzacją przewyższają poziomy funduszy własnych. W odniesieniu do bilansów tych banków można odnotować:
  - Aktywa w kwocie 169 mld zł.
  - Depozyty sektora niefinansowego w kwocie 106 mld zł, w tym środki gwarantowane o wartości 82 mld zł.

Struktura banków według % obniżenia funduszy własnych w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4A

%obniżenia funduszy własnych	Liczba banków	Aktywa (mln zł)	zyski osiągnięte w 2015 r. (bez uwzględniania strat)	Depozyty sektora niefinansowego	Udział w depozytach sektora	Środki gwarantowane	Udział w środkach gwarantowanych sektora
<10%	12	502 734	5 001	272 153	29%	161 710	24%
10%-20%	1	125 818	1 756	83 536	9%	54 936	10%
20%-50%	7	388 256	3 210	238 903	25%	175 554	4%
50%-100%	3	213 330	1 603	115 482	12%	62 059	24%
>100%	3	169 398	815	106 760	11%	82 243	23%
RAZEM***	26	1 399 537	12 385	816 834	87%	536 501	85%

***Bez oddziałów instytucji kredytowych

W tabeli poniżej przedstawiono obraz rozkładu współczynników wypłacalności (w ujęciu łącznego współczynnika kapitałowego TCR) w następstwie dokonanej restrukturyzacji zgodnej ze scenariuszem 4A. Wyliczenia te wskazują, że:

- Dla 6 banków poziom łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) zmniejsza się do wartości poniżej granicy 8%.
- W przypadku 5 banków nastąpi obniżenie współczynnika poniżej 4% (co stanowi 50% wymaganego poziomu 8%). Są to istotne banki, ze względu na:
  - Łączny poziom aktywów w wysokości 335 mld zł.
  - Łączny poziom depozytów sektora niefinansowego w wysokości 209 mld zł, z czego 138 mld zł to środki gwarantowane klientów tych banków.
  - Pod względem depozytów klientów sektora niefinansowego banki te posiadają ok. 22% udział w sektorze bankowym oraz zgromadziły ok. 22% środków gwarantowanych w sektorze.
- Należy nadmienić, że nawet przy liberalnym podejściu zejście poniżej granicy 50% wymaganego poziomu 8% wymusza działania bezzwłocznej likwidacji banku.

Struktura banków według łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4A

Poziom łącznego współczynnika kapitałowego	Liczba banków	Aktywa (mln zł)	zyski osiągnięte w 2015 r. (bez uwzględniania strat)	Depozyty sektora niefinansowego	Udział w depozytach sektora	Środki gwarantowane	Udział w środkach gwarantowanych sektora
TCR< 0%	3	169 398	815	106 760	11%	82 243	13%
0%≤TCR< 4%	2	175 324	1 432	101 742	11%	55 578	9%
4%≤TCR< 8%	1	38 006	172	13 740	1%	6 481	1%
8%≤TCR< 13,25%	8	389 243	3 213	239 768	26%	176 287	28%
TCR≥13,25%	12	627 565	6 754	354 823	38%	215 912	34%
RAZEM***	26	1 399 537	12 385	816 834	87%	536 501	85%

***Bez oddziałów instytucji kredytowych

Dodatkowo należy wskazać na grupę 8 banków, które wprawdzie posiadają łączny współczynnik kapitałowy (TCR) powyżej 8%, ale nie spełniają rekomendowanego poziomu 13,25%. Po realizacji Scenariusza 4A byłyby to banki pozbawione dostatecznej rezerwy kapitału ponad poziom regulacyjny, a więc o ograniczonej odporności na wszelkie szoki rynkowe. Jest to istotna grupa banków, ze względu na:

- Łączny poziom aktywów w wysokości 389 mld zł.
- Wolumen depozytów sektora niefinansowego wynosi 240 mld zł, z tego środki gwarantowane stanowią kwotę 176 mld zł.

Poniżej zobrazowano rozkład ubytku funduszy własnych według grup banków, ze względu na ich wielkość. Koncentracja negatywnych efektów restrukturyzacji skupia się w dużych bankach w grupie drugiej piątki ze względu na wielkość aktywów.

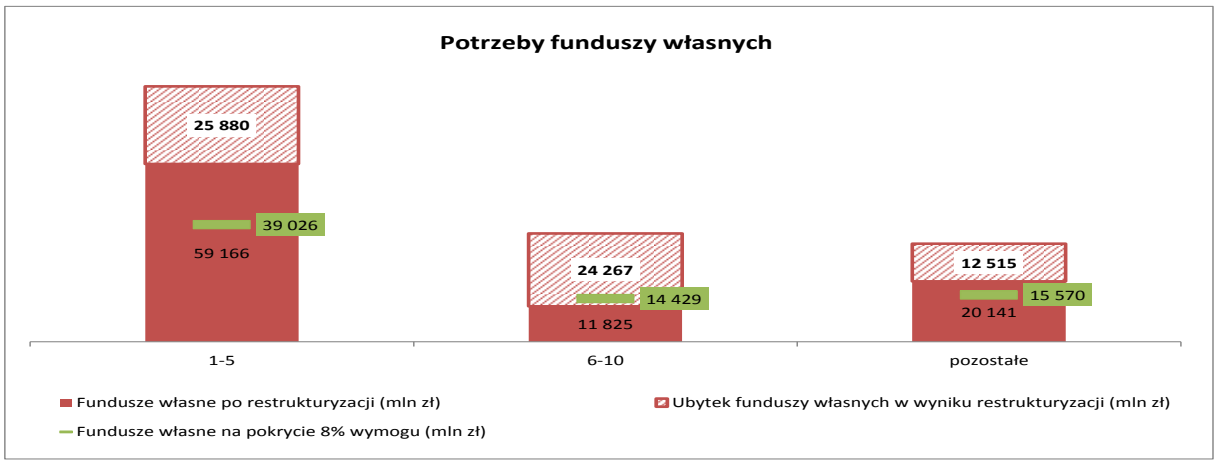

Na rysunku poniżej zobrazowano niedobory funduszy własnych do wymaganego poziomu regulacyjnego w podziale na grupy banków według ich wielkości. Zaznaczenia wymaga, że dane te obrazują sumę niedoborów, nie są natomiast wynikiem operacji sumowania na niedoborach i nadwyżkach funduszy własnych w odniesieniu do poziomu regulacyjnego 8%.

Największe niedobory do poziomu regulacyjnego 8% koncentrują się w dużych bankach należących do grupy drugiej piątki pod względem wielkości aktywów i wynoszą one dla tej grupy 11 mld zł.

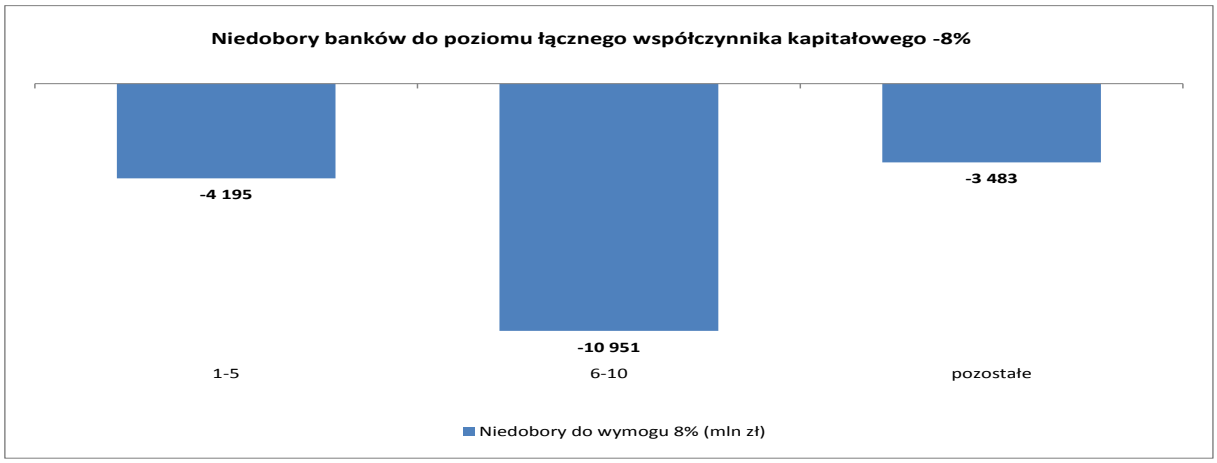

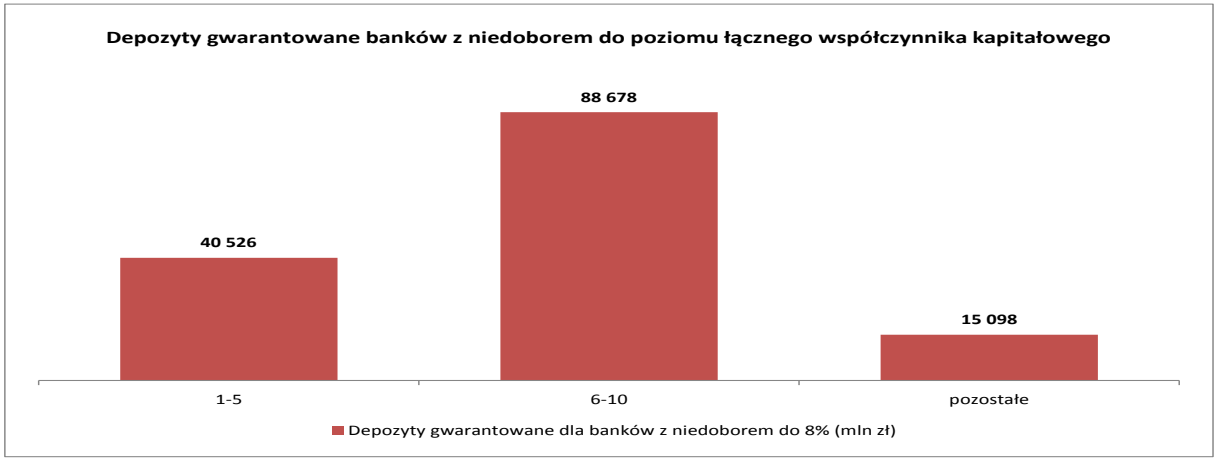

Potrzeby uzupełnienia kapitału do poziomów europejskich (poziomy CRR: TCR - 8%) po restrukturyzacji scenariuszem 4A

udział w aktywach sektora	Fundusze własne plan na 2016 r. (mln zł)	Ubytek funduszy własnych w wyniku restrukturyzacji (mln zł)	Fundusze własne po restrukturyzacji (mln zł)	Fundusze własne na pokrycie 8% wymogu (mln zł)	Niedobory do wymogu 8% (mln zł)	Liczba banków z niedoborem do 8%	Depozyty gwarantowane dla banków z niedoborem do 8% (mln zł)
1-5	85 046	25 880	59 166	39 026	-4 195	1	40 526
6-10	36 092	24 267	11 825	14 429	-10 951	3	88 678
pozostałe	32 656	12 515	20 141	15 570	-3 483	2	15 098
RAZEM	153 794	62 661	91 132	69 025	-18 630	6	144 302

WARIANT B

Wariant B stanowi istotny stess-test dla procesu restrukturyzacji. Odnosi się on do sytuacji wzrostu kursów walut w relacji do złotego o 25%. Zdarzenie takie należy brać pod uwagę ze względu na możliwość jego materializacji:

- Wzrost kursu o 25% jest prawdopodobny, szczególnie do zdarzeń jakie odnotowano w latach 2008 – 2009.
- W procesie realizacji restrukturyzacji mogą pojawić się okresowe zaburzenia na rynku walutowym, które mogą sprzyjać osłabieniu złotego w odniesieniu do innych walut.

Wzrost kursów o 25% należy traktować jedynie jako poziom benchmarku dla wykonania stress testu wpływu osłabienia złotego w trakcie realizacji restrukturyzacji kredytów. Istotność dokonanych wyliczeń jest znacząca, bowiem nawet częściowa materializacja osłabienia złotego w czasie realizacji restrukturyzacji może istotnie zmienić obraz kosztów.

Wyniki uzyskane po dokonanych wyliczeniach wskazują na:

- Obciążenia banków w wyniku dokonanej restrukturyzacji wzrastają istotnie dla wszystkich scenariuszy dokonanych wyliczeń.
- W Scenariuszu 4B, wskazanym przez banki za najbardziej prawdopodobny w przypadku .wzrostu kursów walut, łączne obciążenia banków wzrastają do kwoty 103 mld zł. Stanowi to ok. 2/3 posiadanych przez sektor zasobów funduszy własnych.
- Buforowanie obciążeń przez wypracowane wyniki finansowe jest nieistotne wobec wartości obciążeń, gdyż obciążenia są 9 razy większe od prognozowanych na 2016 r. wyników finansowych.
- Efektem obciążeń w takiej skali jest obniżenie łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) dla całego sektora do poziomu niższego niż poziom wymagany regulacyjnie. Poziom współczynnika dla sektora osiągnąłby wartość 6,5%.
- Do 12 zwiększa się liczba banków, gdzie wskutek restrukturyzacji obniżenie funduszy własnych jest wyższe niż 50%. Banki te posiadają 45% depozytów sektora niefinansowego oraz 46% środków gwarantowanych w sektorze bankowym.

Portfel kredytów/pożyczek podlegających projektowi ustawy; wg stanu na 31.12.2015r.; wpływ zwrotu ze spreadów oraz z tytułu restrukturyzacji dla poszczególnych scenariuszy - WARIANT B - mln zł - BANKI RAZEM

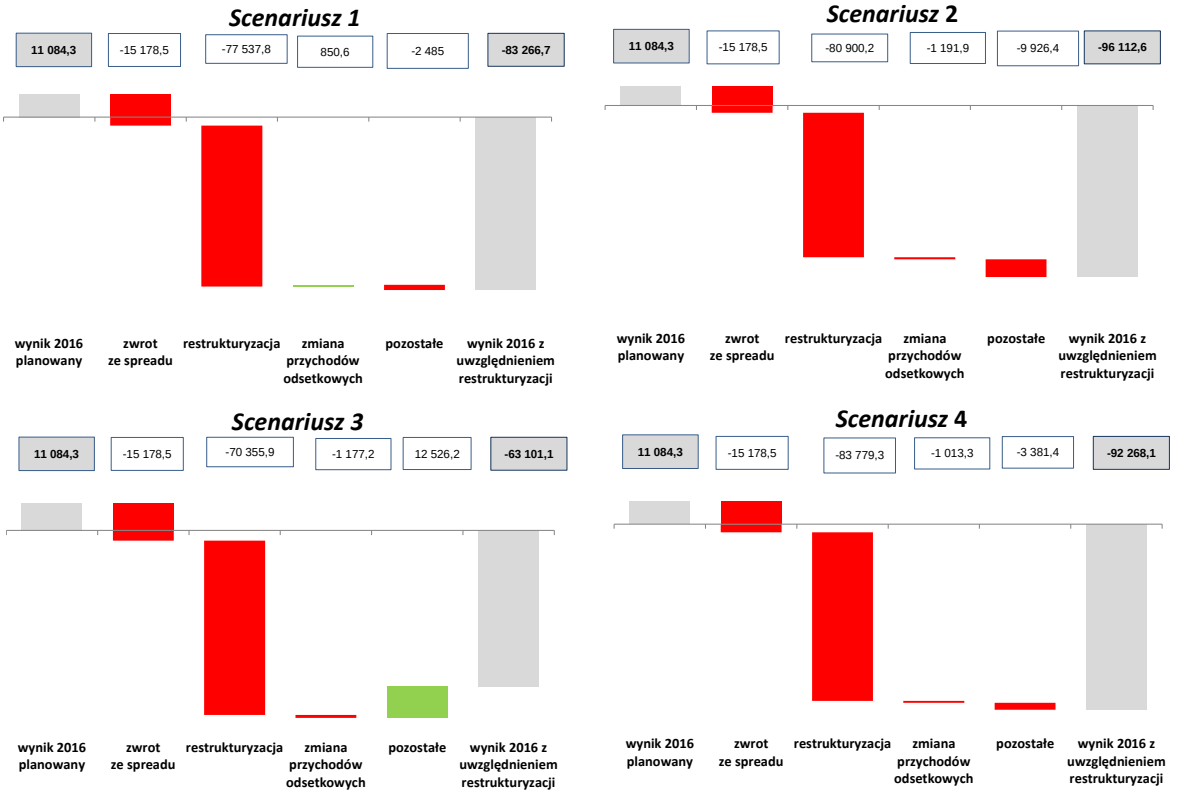

Obciążenie banków w wyniku restrukturyzacji kredytów/pożyczek objętych projektem ustawy w zależności od scenariusza WARIANT B - mln zł - BANKI RAZEM

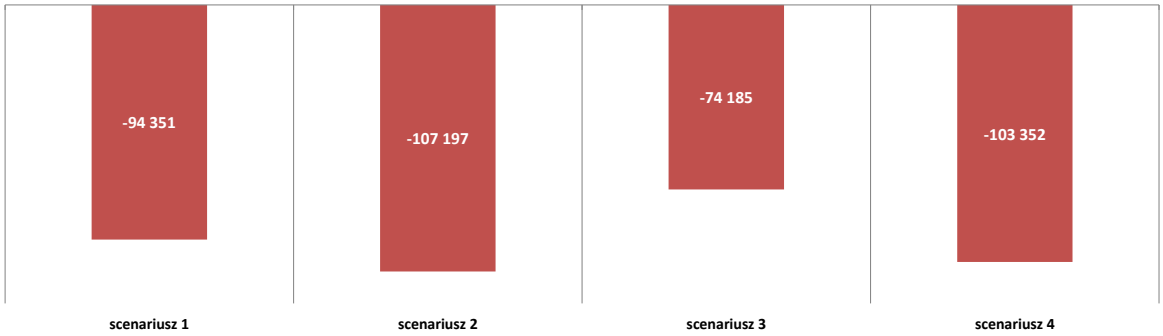

Planowany wynik finansowy na 2016 r. WARIANT B (mln zł) - BANKI RAZEM

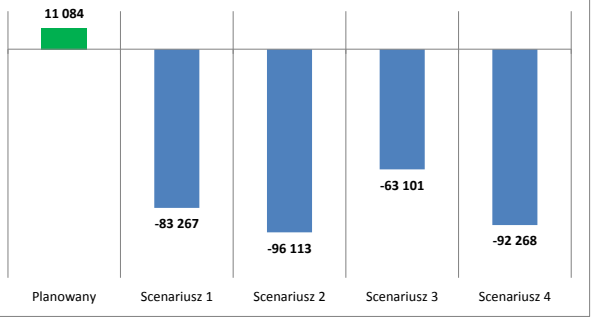

Prognozowany współczynnik wypłacalności na 2016 r. WARIANT B - BANKI RAZEM

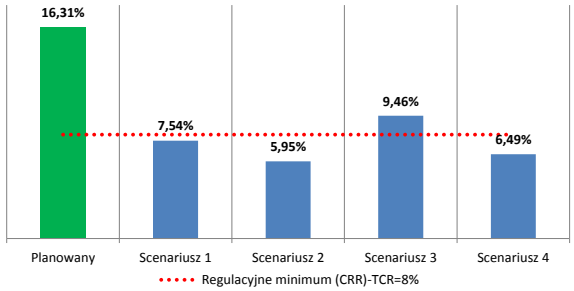

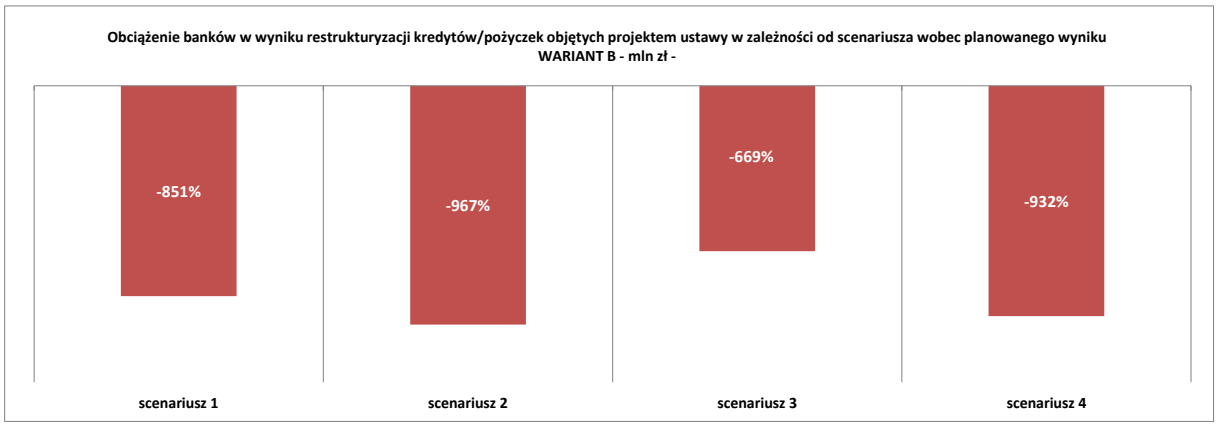

Zmiana wyniku finansowego w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4B

udział w aktywach sektora	zmiana wyniku finansowego (mln zł)	planowany wynik na 2016 r.	udział w zmianie wyniku finansowego	zwrotu ze spreadu ujęty w wyniku finansowym (mln zł)	wartość umorzeń w wyniku realizacji
1-5	-48 144	7 685	47%	-6 281	-40 973
6-10	-34 298	1 465	33%	-4 967	-26 924
pozostałe	-20 910	1 934	20%	-3 930	-15 882
RAZEM	-103 352	11 084	100%	-15 178	-83 779

Struktura banków według udziału zmiany wyniku finansowego w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4B do planowanego wyniku na 2016 r.

relacja zmiany wyniku na 2016 r. do wartości planowanego wyniku	Liczba banków	Aktywa (mln zł)	zyski osiągnięte w 2015 r. (bez uwzględniania strat)	Depozyty sektora niefinansowego	Udział w depozytach sektora	Środki gwarantowane	Udział w środkach gwarantowanych sektora
< 1 * wynik	10	307 080	2 540	146 803	16%	89 373	14%
1 - 2 * wynik	2	174 667	2 331	109 911	12%	60 885	10%
2 - 5 * wynik	1	125 818	1 756	83 536	9%	54 936	9%
> 5 * wynik**	15	793 741	5 750	476 821	51%	331 308	52%
RAZEM	28	1 401 305	12 378	817 070	87%	536 501	85%

** Dodano banki na planowanej stracie

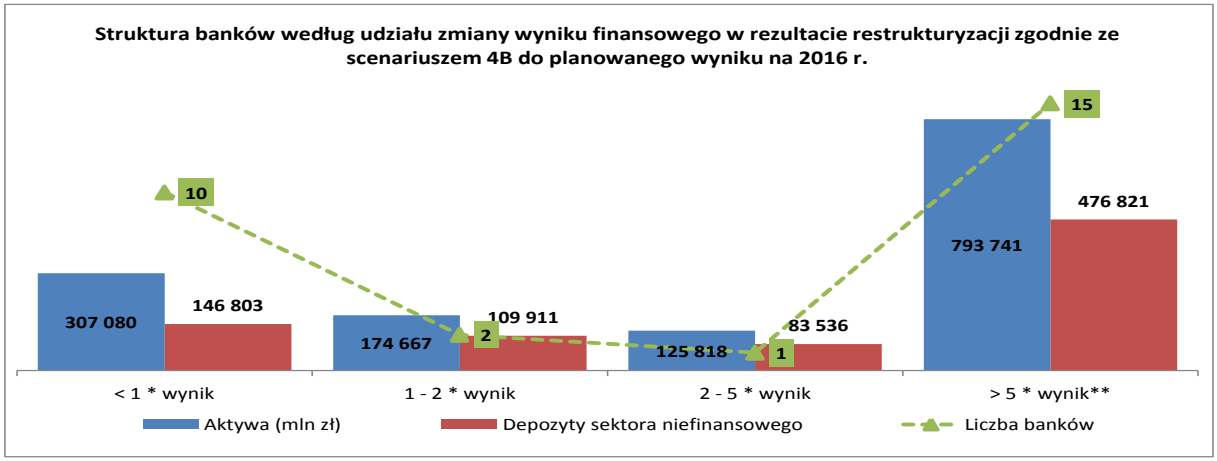

W tabeli poniżej przedstawiono jakiej zmianie ulegają fundusze własne banków wskutek dokonanej restrukturyzacji. Zaznaczenia wymaga:

- Liczba banków, w których obniżenie kapitałów będzie wyższe niż 50% wzrasta do 12.
- Banki te posiadają 45% depozytów sektora niefinansowego oraz 46% środków gwarantowanych w sektorze bankowym.
- Banki, w których obciążenia banków przewyższają posiadane fundusze własne wzrasta do 6. Należy nadmienić, że banki te posiadają:

- Aktywa w wysokości 383 mld zł.
- Depozyty sektora niefinansowego w wysokości 222 mld zł (24% depozytów klientów niefinansowych w sektorze bakowym).
- Środki gwarantowane w kwocie 144 mld zł, co stanowi 23% środków gwarantowanych w sektorze bankowym.

Struktura banków według % obniżenia funduszy własnych w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4B

%obniżenia funduszy własnych	Liczba banków	Aktywa (mln zł)	zyski osiągnięte w 2015 r. (bez uwzględniania strat)	Depozyty sektora niefinansowego	Udział w depozytach sektora	Środki gwarantowane	Udział w środkach gwarantowanych sektora
<10%	11	482 763	4 909	258 773	28%	152 241	24%
10%-20%	2	145 789	1 848	96 915	10%	64 405	10%
20%-50%	1	63 308	8	40 566	4%	26 201	4%
50%-100%	6	324 948	3 202	198 337	21%	149 353	24%
>100%	6	382 729	2 418	222 242	24%	144 302	23%
RAZEM***	26	1 399 537	12 385	816 834	87%	536 501	85%

***Bez oddziałów instytucji kredytowych

W tabeli poniżej przedstawiono obraz rozkładu współczynników wypłacalności (w ujęciu łącznego współczynnika kapitałowego TCR) w następstwie dokonanej restrukturyzacji zgodnej ze Scenariuszem 4B. Wyliczenia te wskazują, że:

- Dla 11 banków poziom łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) zejdzie poniżej granicy 8%.
- Należy nadmienić, że nawet przy liberalnym podejściu zejście poniżej granicy 50% wymaganego poziomu 8% zagraża dalszemu funkcjonowaniu banków i może prowadzić do jego likwidacji.

Struktura banków według łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) w rezultacie restrukturyzacji zgodnie ze scenariuszem 4B

Poziom łącznego współczynnika kapitałowego	Liczba banków	Aktywa (mln zł)	zyski osiągnięte w 2015 r. (bez uwzględniania strat)	Depozyty sektora niefinansowego	Udział w depozytach sektora	Środki gwarantowane	Udział w środkach gwarantowanych sektora
TCR< 0%	6	382 729	2 418	222 242	24%	144 302	23%
0%≤TCR< 4%	0	0	0	0	0%	0	0%
4%≤TCR< 8%	5	312 607	3 068	192 567	21%	143 653	23%
8%≤TCR< 13,25%	3	76 636	145	47 201	5%	32 635	5%
TCR≥13,25%	12	627 565	6 754	354 823	38%	215 912	34%
RAZEM***	26	1 399 537	12 385	816 834	87%	536 501	85%

***Bez oddziałów instytucji kredytowych

Poniżej zobrazowano rozkład ubytku funduszy własnych według grup banków, ze względu na ich wielkość. Obciążenia poszczególnych grup banków są asymetryczne:

- Koncentracja negatywnych efektów restrukturyzacji skupia się w dużych bankach w grupie drugiej piątki ze względu na wielkość aktywów. Grupa tych banków zostaje całkowicie pozbawiona funduszy własnych. W grupie banków spoza pierwszej dziesiątki fundusze własne obniżają się do poziomu 11,4 mld zł, co jest wartością poniżej wymaganego poziomu regulacyjnego.
- Fundusze własne w grupie największych 5 banków spadają do poziomu nieznacznie powyżej regulacyjnego. Banki te pozbawione zostają rezerwy funduszy zewnętrznych na jakiekolwiek nieprzewidziane zdarzenia zewnętrzne.

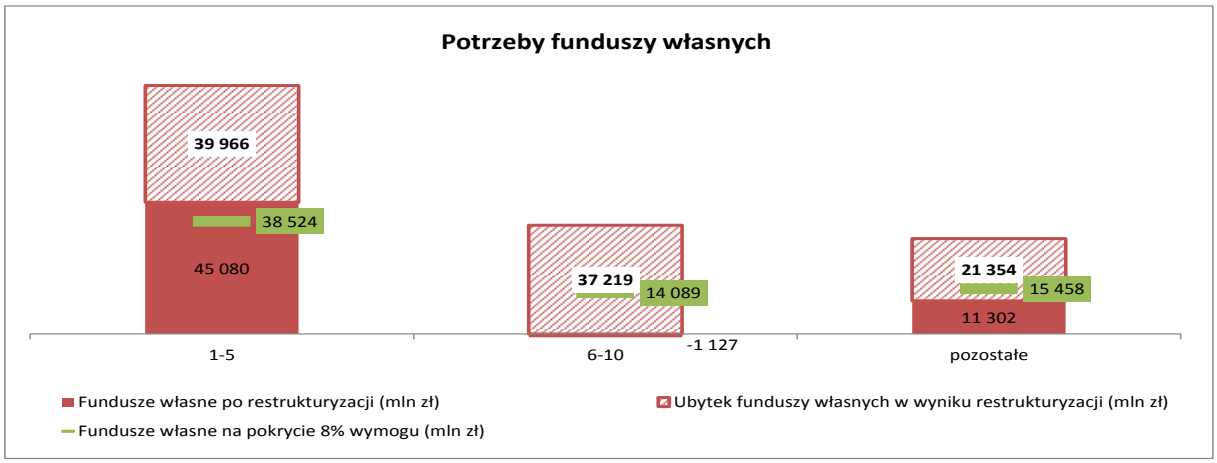

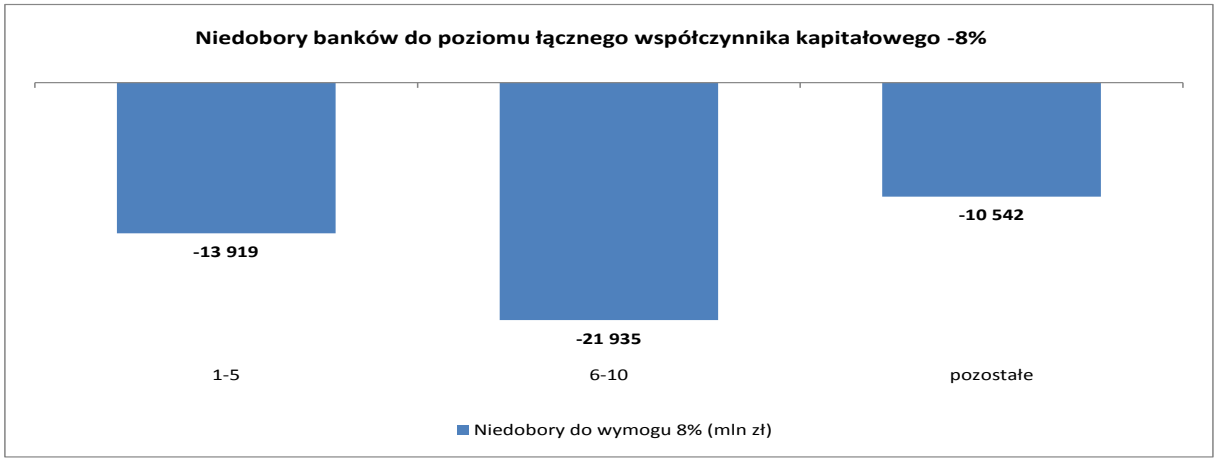

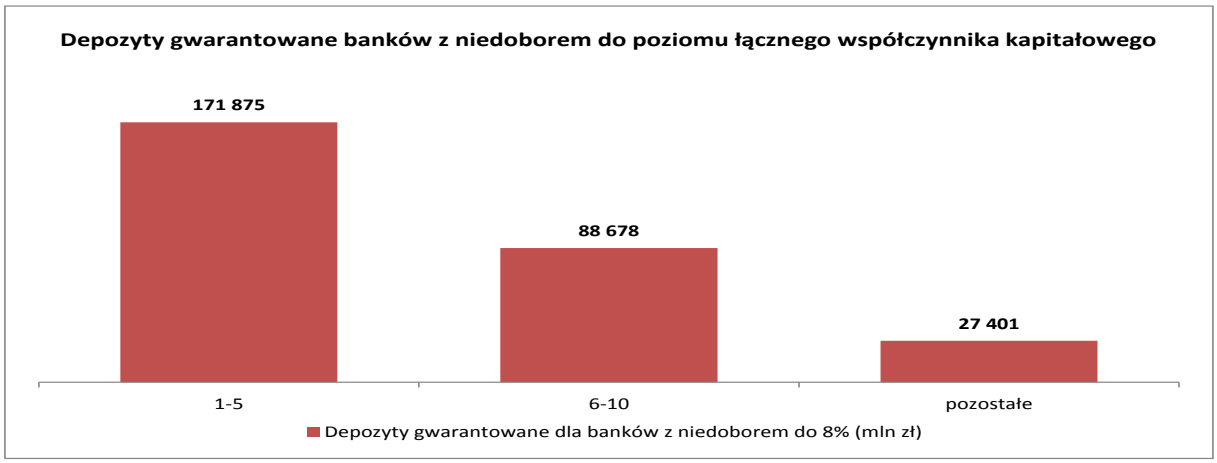

Potrzeby uzupełnienia kapitału do poziomów europejskich (poziomy CRR: TCR - 8%) po restrukturyzacji scenariuszem 4B

udział w aktywach sektora	Fundusze własne plan na 2016 r. (mln zł)	Ubytek funduszy własnych w wyniku restrukturyzacji	Fundusze własne po restrukturyzacji (mln zł)	Fundusze własne na pokrycie 8% wymogu (mln zł)	Niedobory do wymogu 8% (mln zł)	Liczba banków z niedoborem do 8%	Depozyty gwarantowane dla banków z niedoborem do 8% (mln zł)
1-5	85 046	39 966	45 080	38 524	-13 919	2	171 875
6-10	36 092	37 219	-1 127	14 089	-21 935	3	88 678
pozostałe	32 656	21 354	11 302	15 458	-10 542	6	27 401
RAZEM	153 794	98 538	55 255	68 071	-46 396	11	287 954

Zagrożenie w zakresie przeniesienia skutków restrukturyzacji na klientów banków lub budżet państwa

Jak pokazano przy prezentacji wyników obciążeń banków z tytułu restrukturyzacji kredytów, kryteria potencjalnej likwidacji spełniają 4 banki w przypadku utrzymania kursów walutowych na poziomie z dnia 31.12.2015 r., natomiast 6 banków przy wzroście kursu walut obcych o 25%. W konsekwencji zagrożone stają się depozyty klientów sektora niefinansowego znajdujące się w bankach zagrożonych likwidacją. Koszty związane z likwidacją banku przenoszą się na:

- Budżet państwa w przypadku depozytów do kwoty stanowiącej równowartość 100 tys. Euro na jednego klienta, z tytułu obowiązku gwarantowania depozytów.
- Klientów w przypadku nadwyżki ponad równowartość 100 tys. Euro na jednego klienta.

Obraz udziału depozytów klientów niefinansowych w bankach zagrożonych likwidacją zamieszczono poniżej.

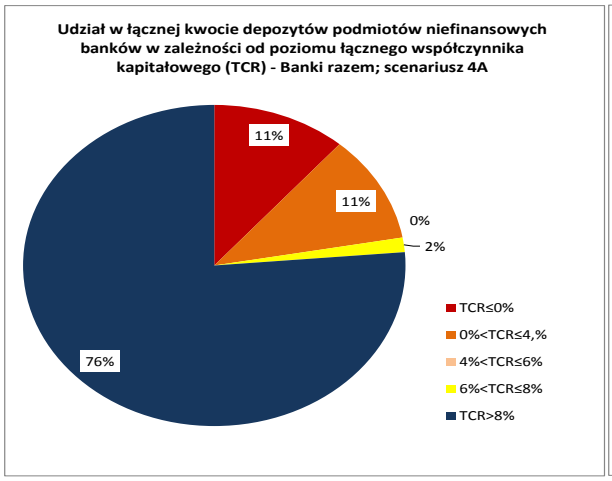

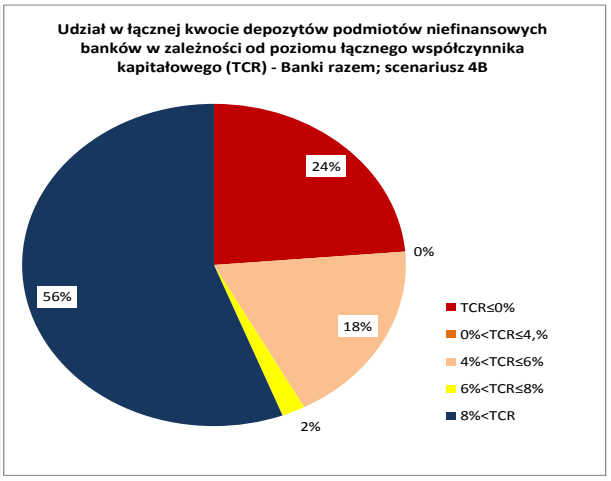

Rozkład kosztów restrukturyzacji zgodnej ze Scenariuszem 4 pomiędzy uczestników rynku i budżet państwa jest następujący:

Rodzaj obciążenia	Przyczyna powstania obciążenia	Warunek zaistnienia	Wariant A	Wariant B
Obciążenia dla banków	Efekt restrukturyzacji kredytów	Realizacja restrukturyzacji	66,9 mld zł	103,4 mld zł
Obciążenie budżetu państwa	Finansowanie wypłaty środków gwarantowanych	Zagrożenie dalszego funkcjonowania banku TCR poniżej 4%[4]	137,8 mld zł	144,3 mld zł
Obciążenie klientów	Brak możliwości wypłaty depozytów	Zagrożenie dalszego funkcjonowania banku o TCR poniżej 4%	70,7 mld zł	77,9 mld zł

Testy warunków skrajnych oraz wpływu projektu ustawy na adekwatność kapitałową banków

W uzupełnieniu do materiału „Wyniki testów warunków skrajnych w polskim sektorze bankowym w 2015 R." poniżej, jako dodatkowy wariant obliczeń, przedstawiono złożenie scenariusza szokowego TWS oraz wpływu projektu ustawy na adekwatność kapitałową banków.

Wyniki takiej analizy wskazują jednoznacznie, że projekt ustawy jest zdecydowanie bardziej kapitałochłonny niż efekt zastosowania scenariusza szokowego zaprojektowanego przez NBP. Złożenie scenariusza szokowego oraz wpływu projektu ustawy (Wariant B) powoduje w efekcie wzrost niedoborów funduszy do poziomu regulacyjnego (TCR=8%) powyżej 51 mld zł.

[4] Zgodnie z obowiązującą Ustawą Prawo bankowe (art. 147) jeżeli po upływie 6 miesięcy od daty nadzwyczajnego walnego zgromadzenia zwołanego w trybie określonym w art. 143 ust. 1 pkt 3 strata przekraczać będzie połowę funduszy własnych, Komisja Nadzoru Finansowego może podjąć decyzję o przejęciu banku przez inny bank, za zgodą banku przejmującego lub uchyleniu zezwolenia na utworzenie banku i jego likwidacji. Natomiast w art. 158 zostały określone przesłanki w przypadku zaistnienia których następuje zawieszenie działalności banku i ustanowieniu zarządu komisarycznego, o ile nie został on ustanowiony wcześniej oraz wystąpienie do właściwego sądu z wnioskiem o ogłoszenie upadłości lub z wnioskiem o otwarcie postępowania układowego: (1) aktywa banku nie wystarczają na zaspokojenie jego zobowiązań, (2) bank nie reguluje swoich zobowiązań w zakresie wypłaty środków, o których mowa w art. 2 pkt 2 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, wobec deponentów w rozumieniu art. 2 pkt 1 tej ustawy z powodów związanych bezpośrednio z sytuacją finansową banku, co z kolei stanowi spełnienie warunku gwarancji zgodnie z ustawą o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (wypłata środków gwarantowanych).
Projekt ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (druk nr 215) implementujący do krajowego porządku prawnego Dyrektywę BRR oraz zmiany do Dyrektywy DGS określa przesłanki uznania instytucji za zagrożonej upadłością. Komisja Nadzoru Finansowego dokonując oceny spełnienia tych przesłanek uwzględnia w szczególności:
1) naruszenie lub niebezpieczeństwo naruszenia przez podmiot wymogów w zakresie funduszy własnych, płynności i dźwigni finansowej;
2) ocenę podmiotu w wyniku badania i oceny nadzorczej wskazującą na niekorzystną sytuację finansową podmiotu;
3) stratę lub niebezpieczeństwo straty naruszającej w istotnym stopniu fundusze własne;
4) naruszenie określonego przez Fundusz minimalnego poziomu funduszy własnych i zobowiązań podlegających umorzeniu lub konwersji;
5) prowadzenie przez podmiot działalności z naruszeniem prawa lub statutu, które może prowadzić do niewypłacalności lub utraty płynności przez podmiot;
6) brak realizacji zaleceń Komisji Nadzoru Finansowego.

Łączny niedobór funduszy własnych banków względem minimalnego poziomu regulacyjnego (TCR=8%) po wprowadzeniu dodatkowych obciążeń - mln zł

	Dane sprawozdawcze (XII-2015)	Scenariusz referencyjny; prognoza banków (XII-2017)	Scenariusz referencyjny po wprowadzeniu obciążeń z tytułu FOŚG, FWK i podatku bankowego (XII-2017)	Scenariusz szokowy (XII-2017)	Scenariusz szokowy (XII-2017) +restrukturyzacja scenariusz 4A	Scenariusz szokowy (XII-2017) +restrukturyzacja scenariusz 4B
Liczba banków wykazujących niedobór funduszy własnych	0	0	0	1	7	13
Niedobór funduszy własnych tych banków	0	0	0	90,0	23 304,1	51 728,3
Udział aktywów tych banków w aktywach sektora ogółem	0	0	0	1,1%	25,0%	48,3%

Poniżej zaprezentowano strukturę własnościową banków z niedoborami funduszy i ich udział w aktywach i depozytach.

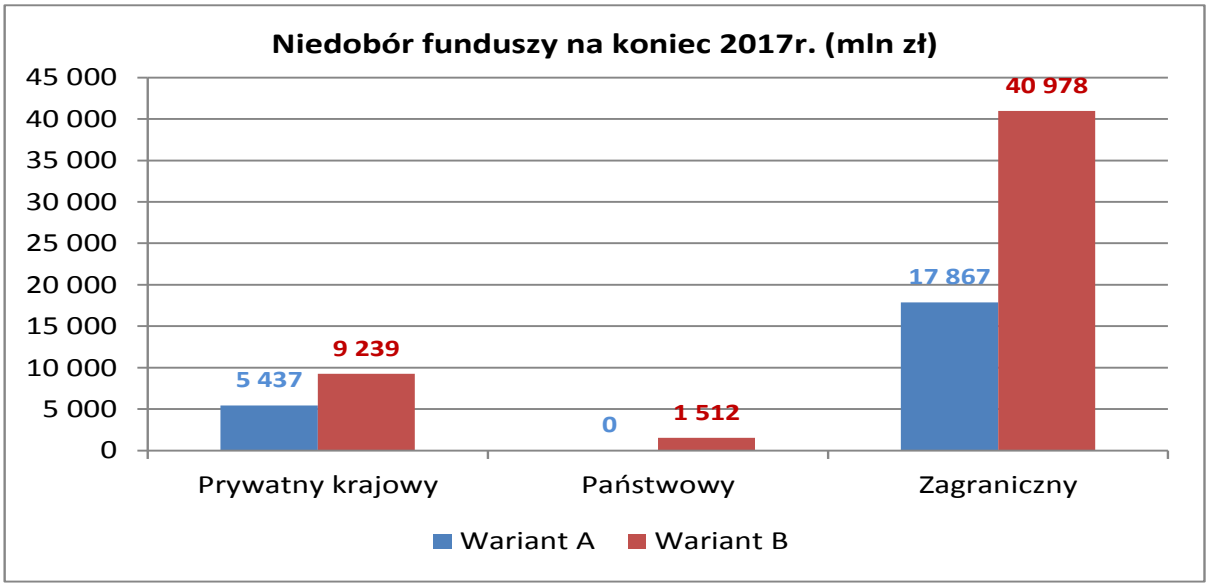

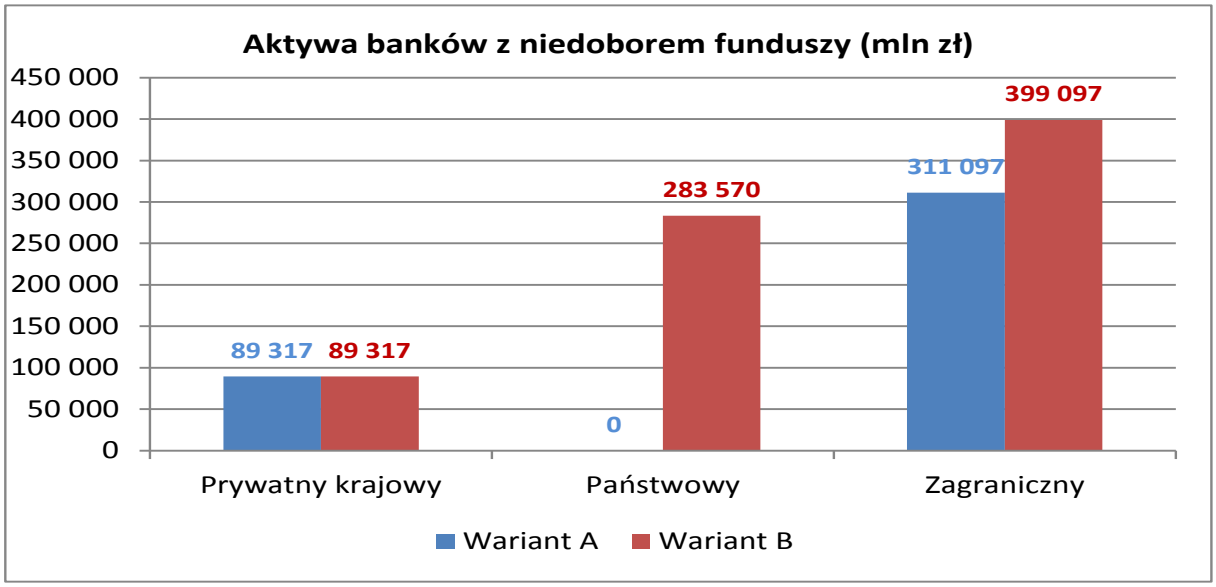

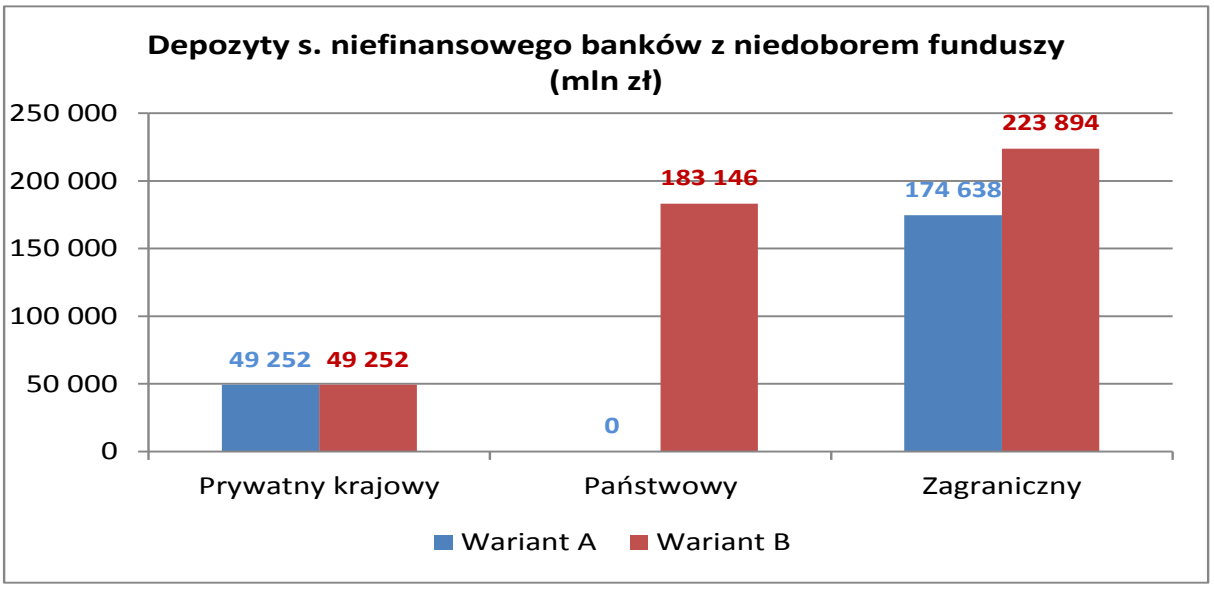

Porównanie założeń analizy UKNF i NBP

UKNF	NBP
Założenia	
Oszacowanie w ramach banków: brak uśredniania wartości	Oszacowanie na podstawie założeń przyjętych dla wszystkich banków.
Szacowanie na istniejących portfelach	Oszacowanie na podstawie przeciętnego walutowego kredytu mieszkaniowego dla każdego kwartału (w przypadku marży posłużono się średniki wartościami dla każdego kwartału ze statystyki stóp procentowych NBP)
Uwzględnienie wartości spreadów stosowanych dla każdego banku indywidualnie	Dla wyznaczenia zwrotu ze spreadów przyjęto średnie spready z trzech największych banków pod względem udziału w rynku kredytów walutowych. Założenie, iż spready były pobierane tylko do 2011 r. Po tym momencie kredytobiorcom umożliwiono spłatę rat bezpośrednio w walucie kredytu.
Wartości KWO szacowane w ramach każdego banku dla poszczególnych grup kredytów/pożyczek. Wartość umorzeń wynikająca z restrukturyzacji została oszacowana na poziomie każdego banku z zachowaniem zarówno specyfiki stóp referencyjnych dla udzielanych kredytów jak i marż oraz w przypadku części banków również biorąc pod uwagę charakter kredytów (równe lub malejące raty).	Wartości umorzeń wyznaczana przy zastosowaniu KWO wyznaczanego dla każdego „stylizowanego" kredytu. Na podstawie zagregowanych danych wyznaczana wartość nowoudzielanych kredytów.
Przyjęty kurs walutowy z końca 2015 r. dla każdej waluty – (np. CHF/PLN – 3,9394; EUR/PLN – 4,2615) oraz w wariancie stresowym o 25% wyższym od kursu z dnia 31.12.2015 r. Badaniem objęto wszystkie kredyty/pożyczki indeksowane i denominowane do wszystkich walut obcych.	Kurs z 15 stycznia (tj CHF/PLN – 4,0284; EUR/PLN – 4,4075). Wyliczenia prawdopodobnie objęły jedynie dwie waluty kredytów/pożyczek.
Banki wskazywały na istotność parametrów rynkowych. Koszty zwiększają się w sytuacji wzrostu kursu.	NBP wskazuje, iż oszacowana wartość jest silnie zależna od parametrów rynkowych w momencie dokonania restrukturyzacji, w szczególności od poziomu kursu walutowego.
4 scenariusze restrukturyzacji: SCENARIUSZ 1 – obejmujący całą populację kredytów/pożyczek podlegających projektowi ustawy	Restrukturyzacja dobrowolna i przymusowa. Brak informacji o rozłożeniu kredytów/pożyczek na dany sposób restrukturyzacji.

– restrukturyzacja dobrowolna (art. 5); SCENARIUSZ 2 – obejmujący całą populację kredytów/pożyczek podlegających projektowi ustawy – restrukturyzacja przymusowa (art. 6); SCENARIUSZ 3 – obejmujący populację kredytów/pożyczek podlegających projektowi ustawy o LtV powyżej 100%– restrukturyzacja (art. 7); SCENARIUSZ 4 – obejmujący populację kredytów/pożyczek podlegających projektowi ustawy – restrukturyzacja gdzie banki samodzielnie określały opłacalność restrukturyzacji z punktu widzenia klienta (lub jej brak) oraz sposób restrukturyzacji dla poszczególnych kredytów/pożyczek. Przy założeniu najbardziej prawdopodobnego, według każdego banku, sposobu restrukturyzacji (lub jej braku) danego kredytu.	Brak restrukturyzacji zgodnie z art. 7. NBP wskazał, iż niemożliwe jest oszacowanie kosztów związanych ze skorzystaniem przez klientów z prawa do umorzenia kredytu w zamian za przeniesienie na bank praw do kredytowanej nieruchomości.
Umorzenia banki ujmowały w wyniku finansowym jednorazowo – brak rozłożenia w czasie	W ocenie NBP strata wynikająca z przeliczenia kapitału (umorzenia) powinna być ujmowana od razu w wyniku finansowym banku.
W ramach badania wyszczególniono koszty finansowania, zabezpieczeń oraz zmiany wyniku odsetkowego. Banki podawały również pozostałe koszty związane z potencjalnym wprowadzeniem zapisów projektu ustawy	W ramach oszacowani nie brano pod uwagę kosztów domknięcia pozycji walutowej, zmniejszonych przychodów odsetkowych i zwiększonych kosztów operacyjnych.
Wartość oszacowania	
15,2 mld zł – łączna kwota oszacowań dla kredytów w bilansie banku, spisanych i spłaconych 12,1 mld zł – dla kredytów znajdujących się w bilansie banku	9 mld zł
37-45 mld zł – oszacowana kwota w zależności od scenariusza	35 mld zł – umorzenie zgodnie z restrukturyzacją dobrowolna i przymusową

Podsumowanie

Obciążenie banków w następstwie restrukturyzacji kredytów/pożyczek objętych projektem ustawy w zależności od wariantu i scenariusza tworzy wysoki koszt dla banków. Dla bazowego wariantu kursów walut (Wariant A) **obciążenia te są wysokie oraz dla poszczególnych scenariuszy wynoszą: 56,2 mld zł (scenariusz 1); 67,2 mld zł (scenariusz 2); 44,6 mld zł (scenariusz 3); 66,9 mld zł (scenariusz 4).**

Za **najbardziej prawdopodobny przyjęto Scenariusz 4**, dla którego banki określały udział restrukturyzacji zgodnych ze scenariuszami 1- 3 w zależności od charakterystyk portfeli kredytowych w tych bankach.

8) W ujęciu całego sektora bankowego, pomimo wysokich kosztów restrukturyzacji (66,9 mld zł) **łączny współczynnik kapitałowy wynosi 10,56%.**
9) Jednak istotne znaczenie co do skali zmniejszenia funduszy własnych banków odgrywają takie czynniki jak udział portfela mieszkaniowych kredytów walutowych w aktywach banków, zaangażowanie banku w udzielanie kredytów walutowych w latach 2007 -2008 oraz efektywność banku i siła buforów dochodowych.
10) Przez czynniki, o których jest mowa powyżej **banki nie są obciążane symetrycznie**. Istnieje grupa banków, dla których **ubytek funduszy własnych jest istotny i poziomy funduszy własnych po dokonanej restrukturyzacji kredytów są istotnie niższe od poziomów wymaganych** regulacyjnie.
11) **Dla 6 banków poziom łącznego współczynnika kapitałowego (TCR) zmniejsza się do wartości poniżej granicy 8%. W przypadku 5 banków nastąpi obniżenie współczynnika poniżej 4%** (co stanowi 50% wymaganego poziomu 8%). **Są to banki istotne**, ze względu na posiadanie aktywów w wysokości 344,7 mld zł, depozytów sektora niefinansowego w wysokości 208,5 mld zł oraz środków gwarantowanych w wysokości 137,8 mld zł. Pod względem depozytów klientów sektora niefinansowego oraz środków gwarantowanych banki te posiadają ok. 22% udział w sektorze bankowym.
12) **W procesie realizacji restrukturyzacji mogą pojawić się okresowe zaburzenia na rynku walutowym, które mogą sprzyjać osłabieniu złotego**. Wystąpienie warunków zbliżonych dla Wariantu B wydaje się więc racjonalnie prawdopodobne. **W Scenariuszu** 4B, wskazanym przez banki za najbardziej prawdopodobny, **w przypadku wzrostu kursów walut, łączne obciążenia banków wzrastają do kwoty 103,4 mld zł. Stanowi to ok. 2/3 posiadanych przez sektor zasobów funduszy własnych.**
13) W Wariancie 2 obniżenie łącznego współczynnika kapitałowego **(TCR) do wartości poniżej 4% dotknie 6 banków. Są to istotne banki.** Łączny poziom aktywów w tych bankach wynosi aż 382,7 mld zł.
14) **Obniżenie poziomu współczynnika wypłacalności (TCR) do wartości poniżej 50% poziomu czyni istotne przesłanki dla likwidacji tych banków. W konsekwencji zagrożone stają się**

depozyty klientów sektora niefinansowego znajdujące się w bankach zagrożonych likwidacją. **Koszty związane z likwidacją banku przenoszą się na**:

- **Budżet państwa** w przypadku depozytów do kwoty stanowiącej równowartość 100 tys. euro na jednego klienta, z tytułu obowiązku gwarantowania depozytów.
- **Klientów** w przypadku nadwyżki ponad równowartość 100 tys. euro na jednego klienta.

Skutki finansowe projektowanej ustawy mogą w efekcie nie tylko zachwiać stabilnością poszczególnych banków, ale również prowadzić do utraty zaufania do systemu bankowego, a w skrajnym scenariuszu spowodować kryzys finansowy.